

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Anja Žibert

TERORISTIČNA OGROŽENOST KRALJEVINE ŠPANIJE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2007

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Anja Žibert

Mentor: docent dr. Iztok Prezelj

TERORISTIČNA OGROŽENOST KRALJEVINE ŠPANIJE

Diplomsko delo

Ljubljana, 2007

ZAHVALA:

Skupaj smo premagali vse ovire in skupaj smo dosegli cilj. Posebno bi se zahvalila mojima zlatima staršema, Ani in Franciju, ker sta mi stala ob strani v najtežjih trenutkih in vseskozi verjela, da mi bo uspelo. Hvala tudi mojim prijateljem za izredno podporo in zaupanje vame. Matejka, Miriam in Bina iz srca sem Vam hvaležna za vse! Zahvala gre tudi mentorju, doc. dr. Iztoku Prezlju, da me je sprejel pod svoje okrilje.

TERORISTIČNA OGROŽENOST KRALJEVINE ŠPANIJE

Tema diplomskega dela je problem terorizma v Španiji, s poudarkom na separatističnemu in islamističnemu terorizmu. Španska državljanska vojna ter Francov fašistični režim sta na baskovski kulturi pustila velik pečat, ki je viden še danes. Španska vlada se že skoraj 50 let bori proti zahtevam Baskovske separatistične organizacije ETA, ki se zavzema za združitev sedmih baskovskih pokrajin v neodvisno Baskovsko državo (Euskal Herria). Baskovska separatistična organizacija je danes zelo oslABLJENA, zato je njen obstoj pod velikim vprašajem. Vendar, vse dokler bo obstajala težnja po osamosvojitvi, bodo obstajali posamezniki ali skupine, ki se bodo predstavljali kot pripadniki ETE. Poleg tega, pa se je v državi pojavila nova nevarnost v obliki islamističnih teroristov. S terorističnim napadom v Madridu 11. marca 2004 so povzročili preobrat v španskem političnem vrhu in postavili Španijo na sam vrh seznama ogroženih držav. V diplomskem delu sta predstavljeni obe vrsti terorizma ter njuno delovanje na španskem ozemlju. Na podlagi podrobnih analiz terorističnih metod in njune primerjave, skuša diplomsko delo ugotoviti kateri teroristi Španiji predstavljajo večjo nevarnost.

Ključne besede: Španija, Baski, ETA, terorizem, Islam.

TERRORIST THREAT TO SPANISH KINGDOM

The subject of this thesis is the issue of terrorism in Spain, with special focus on separatist and islamic terrorism. Spanish civil war and Franco's fascist regime has had great effect on Basque culture, which is still seen today. Spanish government has been fighting against Basque separatist organization ETA, who is struggling for independent Basque Country (Euskal Herria) for almost 50 years. Nowadays, Basque separatist organization is very weak, but until there is going to be a wish for independence, people who would like to fight in the name of ETA, will exist. Futhermore, the new danger, Islamic terrorist, have appeared in the country. With Madrid's terrorist attack on 11. March 2004, they have caused a big turn in spanish politics and they have put Spain on the top of the list of endangered countries. Both types of terrorism and their activity in Spanish country, are described in my thesis. With detailed comparison of terrorist methods, we try to find out, which of them represent higher danger to Spain.

Key words: Spain, Basque, ETA, terrorism, Islam.

KAZALO:

SEZNAM KRATIC IN SLIK.....	7
1. UVOD	8
2. METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR.....	10
2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJI PREUČEVANJA	10
2.2 HIPOTEZE.....	10
2.3 UPORABLJENE METODE	11
2.4 TEMELJNI POJEM	11
3. ZGODOVINSKE IZKUŠNJE S TERORIZMOM V ŠPANJI.....	14
3.1 NACIONALNO GIBANJE MED ŠPANSKO DRŽAVLJANSKO VOJNO	14
3.2 FRANCISCO FRANCO IN TEROR.....	17
3.3 ŠPANJA PO GENERALU FRANCU	19
4. ANALIZA POJAVA TERORIZMA	22
4.1 ANALIZA POJAVA SEPARATISTIČNEGA TERORIZMA V ŠPANJI (ETA).....	22
4.2 ANALIZA POJAVA ISLAMISTIČNEGA TERORIZMA V ŠPANJI.....	42
4.2.1 Kaj je islamistični terorizem?.....	42
4.2.2 Osama Bin Laden in njegova vojska smrtonosnih bojnikov	43
4.2.3 11. marec 2004 – nevidni sovražnik udari s vso silo	47
5. ANALIZA UPORABLJENIH TERORISTIČNIH METOD.....	50
5.1 OBLIKE NAPADOV TERORISTOV	50
5.1.1 Izsiljevanje	50
5.1.2 Ugrabitve.....	51
5.1.3 Uporaba strelnega orožja.....	54
5.1.4 Uporaba eksplozivnih sredstev.....	56
5.1.5 Uporaba kemičnega, biološkega in jedrskega orožja	58
5.1.6 Samomorilski napadalci	60
5.2 IZBOR TARČ TERORISTIČNIH AKCIJ.....	66
5.3 KOMUNICIRANJE TERORISTOV Z JAVNOSTJO	69
5.4 NAČINI FINANCIRANJA TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ	72
5.5 NAČINI REGRUTIRANJA TERORISTOV.....	75
5.6 TERORISTIČNA PROPAGANDA.....	80
6. PRIMERJALNA ANALIZA TERORISTIČNIH METOD.....	84
6.1 OBLIKE NAPADOV	84
6.2 IZBOR TARČ	86

6.3 KOMUNIKACIJA TERORISTOV Z JAVNOSTJO.....	86
6.4 NAČINI FINANCIRANJA TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ	87
6.5 NAČINI REGRUTIRANJA.....	87
6.6 TERORISTIČNA PROPAGANDA.....	87
7. SKLEP.....	88
8. VIRI.....	91

SEZNAM KRATIC

ETA	<i>Euskadi Ta Askatasuna</i> (Baskovska Domovina in Svoboda)
ZDA	<i>Združene države Amerike</i>
AI	<i>Amnesty International</i>
IRA	<i>Irish Republican Army</i> (Irska republikanska armada)
GAL	<i>Grupos Antiterroristas de Liberación</i> (Antiteroristična skupina za svobodo)
FBI	<i>Federal Bureau of Investigation</i> (Zvezni preiskovalni urad)
OZN	<i>Organizacija Združenih Narodov</i>
WTC	<i>World Trade Center</i> (Svetovni trgovinski center)
CEDA	<i>Catholic Confederacion Espanola de Derechas Autonomas</i> (Španska Katoliška Konfederacija)
PP	<i>Partido Popular</i> (Ljudska stranka)
PSOE	<i>Partido Socialista Obrero Español</i> (socialisti)
PNV	<i>Partido Nacionalista Vasco</i> (nacionalisti)

SEZNAM SLIK

Slika 4.1.1.1: Euskal Herria.....	22
Slika 4.1.2.1: Skupščinski hrast v Gerniki.....	26
Slika 4.1.2.2: Zastava Euskal Herrie.....	26
Slika 4.1.4.1: Simbol ETE.....	34

1. UVOD

V današnjem času je beseda „terorizem“ dobila povsem nove razsežnosti. Ne mine dan, da ne bi v svetovnih medijih zasledili novice o novem napadu, grožnjah, izsiljevanju, ugrabitvah s strani bolj ali manj znanih terorističnih skupin. Njihove zahteve in cilji, so za marsikoga nepojemljivi a v povezavi s pojmom terorizma se najizraziteje prikaže pomen znane fraze:

"The ends justify the means" (Cilj opravičuje sredstva). Človek je v osnovi družbeno bitje, ki pa se mora boriti za svoj obstoj. Vendar pa nekateri pri izpolnjevanju svoje usode zaidejo v prave skrajnosti iz moralnega in praktičnega vidika. Nas je narava res izoblikovala v krvoločne zveri željne prevlade ter ubijanja? Ali pa so teroristi produkt človeštva ter človeških napak? Nihče ne ve odgovora na to vprašanje. Dejstvo pa je da terorizem obstaja. Čeprav je neviden, ga lahko zaznamo. Na milijone ljudi po celem svetu trepeta pred tem nevidnim sovražnikom. Danes največjo grožnjo modernemu načinu življenja predstavlja islamistični terorizem. Pri tem se postavlja očitno vprašanje kaj sploh je njihov cilj. Prevlada islama kot temeljne religije? Ali le mačistično izkazovanje moči? Tudi na to vprašanje nam nihče ne more odgovoriti, vendar je jasno, da je za vsakim terorističnim napadom veliko globlji pomen kot se zdi na prvi pogled. Večina prebivalcev našega planeta si današnjo vojno s terorizmom predstavlja kot bitko med dvema akterjema in njunimi vojščaki. Voditelj največje islamistične teroristične mreže Al Kaida, Osama Bin Laden na eni strani ter veliki predsednik Združenih Držav Amerike George W. Bush na drugi strani bojne črte. A vendar ni tako. Terorizem je veliko bolj zapleten ter nepredvidljiv koncept, s katerim so se ukvarjali najpomembnejši misleci že pred več stoletji. Pred 11. septembrom 2001, ko so se prvič po več desetletjih zamajali temelji svetovnega gospodarstva in, ko je zavladata vsesplošna svetovna panika, človeštvo na splošno ni dajalo velik pomen teroristom in njihovim dejanjem. Teroristične skupine so bile pred tem dogodkom omejene na lokalna ozemlja po celem svetu in so se med drugim bojevala iz različnih razlogov tudi za različne cilje. Vendar pa so resnici na ljubo, danes le še senca pretekle zgodovine. Tu in tam opozorijo nase z naključnimi operacijami in si tako spet pridobijo svojih pet minut slave v svetovnih medijih, vendar pa jih večina ne predstavlja resne grožnje neki državi ali svetu. Že nekaj let v medijih in na dnevnem redu svetovnih konferenc kraljujejo islamski ekstremisti. A kot sem že povedala, obstajajo še druge teroristične skupine. Vsekakor ne tako močne, tako izrazite, ter tako nevarne a nihče jim ne more očitati da pri dosegu svojih ciljev niso vztrajni ter odločni. Ena izmed njih je tudi baskovska separatistična teroristična organizacija ETA. Kljub temu, da ETE ne gre enačiti z islamisti, niti z moralnega niti s praktičnega pogleda, je vsekakor treba biti previden pri njeni

karakterizaciji. Sicer ne razstreljujejo letal s pomočjo samomorilskih napadalcev, ne obglavljajo ljudi ter imajo jasno določen cilj – samostojna baskovska država brez vpliva španske vlade, so še vedno teroristična organizacija, katere akcije so zahtevale veliko nedolžnih človeških življenj.

V svojem diplomskem delu postavljam baskovske separatiste ob bok islamističnim teroristom, kot sovražnika številka ena Kraljevini Španiji. Skozi analizo njihovega nastanka, taktik ter metod s katerim uresničujejo cilje vas bom popeljala do končne ugotovitve ali je Španija varna pred teroristi? Vsi se spomnimo terorističnega napada 11. marca 2004, ko je na madridski železniški postaji odjeknil niz eksplozij, v katerih je bilo ubitih 191 ljudi. In kljub nekaterim neposrednim dokazom, da so za napad odgovorni islamistični teroristi, nekateri še danes verjamejo, da je napad izvedla ETA. V diplomskem delu na podlagi podobnosti in razlik, analiziram obe teroristični skupini in ju na koncu primerjam med sabo. Naj omenim še, da je na izbiro teme vsekakor vplivalo življenje v španski skupnosti, v Veliki Britaniji, kjer sem preživela dobro leto dni. Imela sem priložnost spoznati veliko ljudi, katerih terorizem je bil del njihovega vsakdana in veliko informacij navedenih v tem delu, izhaja iz priporočenih virov z njihove strani ter ponekod tudi iz osebnih izkušenj.

2. METODOLOŠKO – HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 OPREDELITEV PREDMETA IN CILJI PREUČEVANJA

Osrednji predmet proučevanja je analiza pojava separatističnega in islamističnega terorizma v Kraljevini Španiji. V svojem diplomskem delu bom predstavila obe vrsti terorizma, ki se pojavljata na španskem ozemlju in ju analizirala na podlagi uporabljenih metod, katerih se poslužujejo pri terorističnih akcijah.

Cilji mojega diplomskega dela so:

- predstaviti zgodovinsko ozadje terorizma v Španiji,
- analizirati pojav separatističnega ter islamističnega terorizma v moderni¹ Španiji,
- analizirati, ter na podlagi analize primerjati teroristične metode pri obeh vrstah terorizma.

2.2 HIPOTEZE

Izhajala bom iz treh glavnih hipotez in sicer:

- Separatistični terorizem je na ozemlju Španije bolj prisoten kot islamistični terorizem.**
- Separatistični terorizem se pri svojih akcijah poslužuje različnih metod kot islamistični:**
 - napadalna taktika islamistov je bolj agresivna od napadalne taktike separatistov,
 - separatistični teroristi pri svojih akcijah ne uporabljajo samomorilskih napadalcev,
 - islamistični teroristi si svoje tarče izbirajo na podlagi števila žrtev, separatisti pa na podlagi medijske prepoznavnosti žrtve,
 - islamisti se pri svojih napadih osredotočajo na civilno prebivalstvo, separatisti pa predvsem na pripadnike vojske ter policije,
 - baskovski separatisti pred napadom vedno obvestijo javnost, islamisti pa napadejo brez opozorila.
- Financiranje terorističnih aktivnosti ter regrutiranje novih članov se pri islamistih ter separatistih bistveno ne razlikujeta.**

¹ Izraz se uporablja za obdobje po smrti Francisca Franca, leta 1975.

2.3 UPORABLJENE METODE

Na začetku sem uporabila *metodo zbiranja podatkov*, pri kateri sem se osredotočila predvsem na svetovni splet. Osnovna metoda teoretičnega proučevanja je *analiza vsebine primarnih in sekundarnih virov* (resolucije, zakonski akti, bibliografija, internetni viri, audio in video material, strokovni članki,...). Pri izdelavi svojega diplomskega dela, sem dala največji poudarek pridobivanju informacij na podlagi analize strokovnih člankov ter dokumentov španskih in ameriških državnih institucij². Zaradi velike skoposti podatkov in informacij o terorizmu, ki bi bili dostopni širši javnosti, je bilo moje delo dolgotrajno in včasih tudi brezuspešno. Izmed vseh pridobljenih podatkov sem skušala izpostaviti najbolj zanimive in vsekakor tiste, ki so bile najbolj relevantnega pomena. Pri pisanju sem se vseskozi navezovala na prisotnost obeh terorističnih organizacij izključno na španskem ozemlju, kar je bilo na trenutke izjemno težavno, saj islamisti razen z napadom 11. marca 2004 v Španiji niso izvajali posebnih operacij. Na koncu sem uporabila še *primerjalno metodo*, s katero sem ugotovila podobnosti in razlike med islamističnim ter separatističnim terorizmom glede na oblike napadov, izbor žrtev, komunikacijo teroristov z javnostjo, načinom financiranja, regrutiranja teroristov ter uporabo propagande v teroristične namene.

2.4 TEMELJNI POJEM

2.4.1 Terorizem

Po Prezlju (2006: 20) je terorizem *"načrtovanje, organiziranje, izvajanje in podpiranje nasilnih dejavnosti večinoma proti nedolžnim civilnim ciljem za doseganje političnih ciljev (predvsem v smeri vplivanja na vlade, da sprejmejo ali ne sprejmejo nekatere ukrepe)"*.

K terorizmu lahko uvrstimo tudi grožnje s terorizmom. Prav tako sodijo med teroristične aktivnosti tudi podporne dejavnosti, kakor so financiranje, regrutiranje, skrivanje teroristov, usposabljanje ter tihotapljenje. Terorizem je izraz ekstremizma, ki pomeni ideologijo uresničitve lastnih ciljev brez pogleda na mnenje večine. Vsaka oblika terorizma je oblika političnega ekstremizma, ni pa vedno vsak politični ekstremizem terorizem. Na svetu obstaja veliko skrajnežev, ki imajo radikalna prepričanja (in so tudi člani raznih ekstremističnih gibanj ali organizacij), vendar jih ne uvrščamo med teroriste, ker ne uporabljajo nasilja za uresničevanje lastnih ciljev (Prezelj 2006).

² Dostopno na svetovnem spletu (v literaturi navedeno pod internetnimi viri).

V tem smislu razume teroristično ogrožanje tudi EU, ki je opredelila teroristična kazniva dejanja „*kot namerno povzročena kazniva dejanja posameznikov ali skupin proti eni ali več državam, njihovim institucijam ali ljudem s ciljem ustrahovanja in resnega spreminjanja ali uničenja politične, ekonomske ali družbene strukture.*“

Teroristična kazniva dejanja po sklepu EU so:

- napadi na življenje ljudi, ki lahko povzročijo njihovo smrt,
- napadi na fizično celovitost oseb,
- ugrabitve ali zajemanje talcev,
- povzročanje velikega uničenja na vladnih ali javnih objektih, transportnih sistemih, infrastrukturnih objektih, vključno z informacijskimi sistemi, fiksnimi platformami v šelfnem morju, javnimi kraji ali zasebno lastnino, kar bi verjetno ogrozilo človeška življenja ali povzročilo gospodarsko škodo,
- napad in zaseg letal, ladij ali drugih transportnih sistemov,
- proizvodnja, posedovanje, pridobivanje, transport, shranjevanje ali uporaba orožja in eksploziva, še posebej jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja, vključno z raziskovanjem in razvojem biološkega in kemičnega orožja,
- izpust nevarnih snovi ali povzročanje požarov, poplav ali eksplozij, katerih učinki ogrožajo človeška življenja,
- motenje ali prekinitev oskrbe z vodo, elektriko ali katerim koli drugim osnovnim naravnim virom, katerih učinki ogrožajo človeška življenja,
- grožnja s povzročanjem katerega koli od zgoraj naštetih dejanj (Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism - Proposal for a Council Framework Decision on Combating Terrorism 2001).

Seveda pa obstaja še več, bolj ali manj relevantnih definicij terorizma, različnih avtorjev. Ena najbolj splošnih, terorizem opisuje kot: „Uporaba ali grožnja z nasiljem, metoda bojevanja ali strategija za doseg določenih ciljev, njegov namen je povzročiti stanje strahu pri žrtvah, je neusmiljen in brezobziren in se ne prilagaja humanitarnim normam, bistven faktor pri teroristični strategiji je odmevnost v javnosti oz. propaganda“ (Laqueur 1998).

Podobno opredeljuje terorizem s splošno definicijo tudi Zvezni preiskovalni urad FBI: „Terorizem je nezakonita uporaba sile proti ljudem ali lastnini, s ciljem zastraševanja

prebivalstva in prisiljevanja upravnih organov, k ukrepom za doseg političnih ali družbenih ciljev teroristov" (Simpozij: Varnost in ekonomija v prometnih sistemih 2002).

Med eno izmed bolj uporabnih lahko štejemo tudi to definicijo: „Terorizem je opredeljen kot uporabljanje, izvajanje terorja kot politične metode, figurativno pa kot nasilje ali strahovanje" (Verbinc 1987).

3. ZGODOVINSKE IZKUŠNJE S TERORIZMOM V ŠPANJI

3.1 NACIONALNO GIBANJE MED ŠPANSKO DRŽAVLJANSKO VOJNO

Špansko državljanska vojna je bila vojna med uporniki (nacionalisti) in republikansko vlado ter njenimi podporniki. Odvijala se je med julijem 1936 in aprilom 1939 in se končala s porazom republikancev. Nadzor v državi je prevzel diktator Francisco Franco. Resnično število te silovite vojne še danes ni znano, ocenjujejo pa, da je umrlo okoli 500,000 – 1,000,000 ljudi. Po vojni so iz države izgnali tudi veliko intelektualcev in umetnikov. Špansko gospodarstvo pa je potrebovalo desetletja, da se je ponovno okrepilo. Politični in emocionalni odziv na vojno je bil med državljani izredno velik. Simpatizerji republikancev so jo razglasili kot bitko med „tiranijo in demokracijo“ oz. „fašizmom in svobodo“. Po drugi strani pa je Franco videl v vojni spopad med „rdečimi hordami komunistov“ in civilizacijo oz. tradicionalnimi, konzervativnimi vrednotami Španije. Kasneje so vojno označili za nekakšen obris druge svetovne vojne.

Med 1934 in 1936 je Drugo špansko republiko³ vodila centralno - desna koalicija, katere članica je bila konzervativna Španska Katoliška Konfederacija (CEDA – Catholic Confederacion Espanola de Derechas Autonomas). Med tem časom so se dogajali že kar stalni konflikti v Valenciji in Zaragozi ter ulični spopadi v Madridu in Barceloni. Vlada pa si je močno prizadevala izničiti socialne kritike, ki so nastale v preteklih letih, še posebej na področju kmetijskih reform. Po seriji vladnih kriz, so volitve februarja 1936 prinesle novo vodilno silo, Ljudsko fronto⁴, katero so podprle predvsem levičarske stranke, zavračale pa so jo tiste na sredini in desnici. Julija 1936 se je zgodil konzervativni upor proti levičarskim zmagovalcem nedavnih volitev. Ta ni bil le vojaških razsežnosti, temveč se je razširil tudi na civilno raven. Uporniki so nameravali dobiti takojšnjo kontrolo nad prestolnico Madrid ter nad ostalimi pomembnimi španskimi mesti. Sevilla, Pamplona, A Coruna, Cadiz, Jerez de la Frontera, Cordoba, Zaragoza in Oviedo so padle pod nadzor upornikov, znanih tudi kot nacionalisti oz. fašisti. Ni jim pa uspelo zavzeti Madrida ter Barcelone. To je bil začetek španske državljanske vojne (To understand the Basque Conflict - some historic notes 2002).

³ Režim v Španiji med 14. aprilom 1931 (kralj Alfonso XII zapusti državo) in 1. aprilom 1939 (Franco zmaga v državljanski vojni).

⁴ Republikanci, socialisti in komunisti.

Aktivni podporniki vojne so prihajali iz dveh „blokov“. Nacionaliste so predstavljali fašisti iz Falange⁵, med katerimi so bili večinoma španski nacionalisti in večina konzervativcev. Na drugi strani se je bojevala večina liberalcev, Baskovskih in Katalonskih narodnjakov, socialisti, stalinisti ter trockisti (komunisti) in anarhisti z različnimi variantami ideologij.

Če razčlenimo nasprotni si strani še z drugega zornega kota, lahko rečemo, da je Nacionaliste sestavljala večina katoliških duhovnikov, pomembnih veleposestnikov ter poslovnežev. Republikance pa so predstavljali predvsem mestni delavci, kmetje in večina pripadnikov izobraženega srednjega sloja. Najpomembnejši voditelji upornikov so bili generali: Francisco Franco, Emilio Mola and Jose Sanjurjo. Sanjurjo je bil eden najpomembnejših voditeljev. Umrl je v letalski nesreči 20. Julija 1936, na poti v Španijo, kjer je nameraval prevzeti nadzor nad uporniki. Francisco Franco je bil poveljnik španske vojske od leta 1933 in se je od nekdanj zavzemal za pro-fašistično politiko. Najraje se je zadrževal na Kanarskih otokih, kjer je koval načrte za svoje podvige. Med špansko državljansko vojno je bil poveljnik Nacionalistov in za dosego zmage je bil pripravljen uporabiti vsa sredstva. Znan je bil predvsem po političnih prevarah, s pomočjo katerih se je taktično znebil svojih nasprotnikov. Vedno jim je dodeljeval vojaške naloge, pri katerih skoraj ni bilo možnosti, da bi preživel. Eden najpomembnejših motivov za vojno, je bilo soočiti se z antiklerikalizmom republikancev in zaščititi Rimsko Katoliško Cerkev, ki je bila v tistem času cenzurirana, saj naj bi bila glavni krivec za težave v državi. V začetnih dnevih vojne so bile verske institucije požgane ter popolnoma uničene. Republikanska oblast je tovrstna dejanja podpirala, zato krivcev niso nikoli našli. S 24-im in 26-im členom španske ustave so prepovedali jezuitsko vero, kar je globoko užalilo Nacionaliste. Uporu je nasprotovala vlada, socialisti, komunisti in pa anarhistične skupine. Evropski velesili, kot sta Velika Britanija in Francija sta bili uradno nevtralni a vseeno sta Španiji prepovedali uvoz vojaške opreme ter s tem onemogočili, da bi se v vojno vmešale še druge države. Toda fašistična Italija pod vodstvom Benita Mussolinija in nacistična Nemčija, pod vodstvom Hitlerja, sta kršili dogovor in poslali svoje vojaške enote ter orožje, da bi pomagali Francu. Naj omenimo, da se je na strani Nacionalistov borilo tudi precej prostovoljnih vojaških skupin iz različnih držav. Republikanci so medtem prejeli omejeno vojaško pomoč s strani Sovjetske Zveze in pa prav tako od različnih podporniških skupin iz različnih predelov sveta, katerih skupno ime je bilo Mednarodne brigade. Med mnogimi znanimi svetovnimi imeni, ki so se borili proti fašistom sta bila tudi Ernest Hemingway⁶ in

⁵ Največja fašistična skupina v Španiji.

⁶ Ernest Miller Hemingway (1899 – 1961), ameriški pisatelj. Za delo *Starec in morje* je leta 1953 dobil Pulitzerjevo nagrado.

George Orwell⁷, ki je svoje izkušnje iz španske državljanske vojne opisal v delu Poklon Kataloniji. Kakorkoli že, medtem, ko so Nacionalisti prejeli ogromne količine orožja in vojakov, predvsem s strani Italije in Nemčije, Republikanci niso dobili pomoči od niti ene pomembnejše države (npr. Velika Britanija, Francija ali ZDA). Večina velesil se je še vedno posluževala mirovne politike in bila mnenja, da se je bolje nevmešavati. Že na samem začetku vojne je bilo ubitih okoli 50,000 ljudi. Število žrtev je bilo na obeh straneh linije podobno. Največkrat so nedolžne žrtve odpeljali iz zavetišč ali zaporov nekam na obrobje mesta in jih tam postrelili. Verjetno ena najbolj slavnih žrtev španske državljanske vojne, ki je umrl na tak način je bil pesnik in dramatik Federico Garcia Lorca⁸. Vsako upanje, da bi se spopadi čimprej zaključili, je splahnelo 21. julija, torej peti dan po upor. Nacionalisti so zavzeli glavno pomorsko oporišče El Ferrol na severozahodu Španije. To je opogumilo fašiste v celi Evropi, da so priskočili na pomoč generalu Francu. Nacionalisti so 27. septembra doživeli še en zelo pomemben uspeh, in sicer zasedbo španskega mesta Toledo, za kar so se zavzemali že od vsega začetka. Dva dni kasneje se Franco proglasi za najvišjega poveljnika vseh vojaških čet in združi falangiste ter rojaliste nacionalistične narave v eno gibanje. Oktobra so Nacionalisti lansirali obsežno ofenzivo proti Madridu, toda zaradi vse večjega odpora republikancev in prihoda prostovoljnih vojaških enot iz Sovjetske Zveze, jim mesta ni uspelo zavzeti. Medtem so se republikanci premaknili izven vojnega območja, v mesto Valencia. 18. novembra sta Nemčija in Italija uradno priznali Francov režim in mesec kasneje poslali večino svojih vojakov, da bi se borili na strani Nacionalistov. V nekaj mesecih so bila zavzeta že skoraj vsa večja španska mesta, razen Madrida. Nadaljevali so se spopadi z obeh strani in vojna je divjala še nadaljni dve leti. Šele 27. februarja 1937, sta tudi Anglija in Francija priznali Francov fašistični režim in s strahom opazovali pretečo nevarnost, ki je grozila celotni Evropi. Marca je pod nacionalistično oblast padel tudi Madrid in usoda Španije je bila tako zapečaten. Predali so se še zadnji nasprotniki Francovega režima in vojna se je 1. aprila 1939 končala v prid Nacionalistov (The Spanish civil war 2006).

⁷ Eric Arthur Blair (1903 - 1950).

⁸ Klasik moderne španske poezije.

3.2 FRANCISCO FRANCO IN TEROR

Francisco Franco (njegovo pravo ime je: Francisco Paulino Hermenegildo Teodulo Franco y Bahamonde) je odraščal v strogem katoliškem duhu, vendar v času svojega vladanja ni videl protislovja v okrutnih zločinih in splošnem terorju katerega je izvajal nad prebivalstvom, ki niso podpirali njegovega fašističnega režima. Ko se je španska vojska uprla republikanski vladi leta 1936, je Franco kaj kmalu postal najpomembnejši vodja velike vstaje. Le – to je vseskozi podpirala Katoliška Cerkev, ki je Franca priznala kot „modernega katoliškega križarja“. Vendar pa se je pri svojem „poslanstvu“ posluževal tako drastičnih in nepojemljivo krutih ukrepov, da so bili nad njim šokirani celo Benito Mussolini in njegova vojska fašistov. Ti so bili pri svojem delovanju veliko bolj humani. Italijanska vlada je predlagala Francu naj omili svoje ukrepe, saj nenadzorovana brutalnost lahko le podaljša trajanje vojne. Franco je seveda zanikal vso odgovornost in se skliceval na otežen nadzor nad celotno situacijo v državi. Poboji naj bi bili končani, razen za tiste, ki se jih ni dalo več nadzorovati. V resnici pa se masakri niso zmanjšali, spremenila se je le zakonska podlaga za izvajanje le – teh. Naključno ubijanje so zdaj zamenjale usmrtitve pod odgovornostjo lokalnih vojaških oblasti. Prizaneseno ni bilo niti katoliškim Baskom. Po koncu španske državljanske vojne so italijanske sile zajele veliko število baskovskih zapornikov. Med njimi so bili tudi pomembne politične osebnosti, katere so v skladu z dogovorom predali britanski mornarici, ki je v tistem času patroljirala v španskem morju v podporo republikancem. Franco je bil ogorčen in ukazal italijanskemu poveljniku Basticu naj jih preda v njegove roke. Ta je najprej okleval, vendar si je po zagotovilu, da pravice zapornikov ne bodo kršene in da bodo le – ti bivali v ugodnih razmerah, le premislil in jih poslal pod Francovo okrilje. V kratkem času je bilo izvršenih veliko obsodb in velika večina od njih se je končala s smrtjo. Italijani so bili zgroženi nad Francovo dvoličnostjo in krutostjo. V Španijo so poslali posebnega odposlanca, ki naj bi s Francom sklenil dogovor o prenehanju izvajanja usmrtitev. Poleg tega je predlagal, da Baski dobijo politično svobodo in sami odločajo o vodenju države, kajti prav ti pogoji so bili ponujeni s strani Italijanov, v zameno za njihovo predajo. Franco se na njegov predlog ni oziral in še naprej izvajal tiranijo. Njegovi nemilosti niso bili prepuščeni le ateistični anarhisti in socialisti proti katerim se je borila Katoliška Cerkev, temveč je bil v nevarnosti vsak, ki si je upal verjeti v demokracijo. Še nekaj let po koncu državljanske vojne je bilo v španskih zaporih zaprtih še vedno na sto tisoče političnih zapornikov, kateri so se zavedali žalostne usode, ki jih je čakala. Franco je v času svojega vladanja usmrtil okoli dva milijona ljudi. Katoliška Cerkev je dejanja vseskozi podpirala, ne samo to, vsakega ki med vojno ali po njej

ni obiskal cerkev, je hladnokrvno obsodila na smrt, saj naj bi bil to zadosten razlog za usmrnitev (Preston 1994).

3.3 ŠPANIJA PO GENERALU FRANCU

Proti koncu 1950-ih so se v španskem avtoritarnem sistemu začele kazati velike razpoke. Veliko število političnih skupin, ki so nasprotovale njegovemu režimu je izzvalo Francovo vladavino. Očitali so mu, da je špansko gospodarstvo na robu propada. Cene so naraščale, plače zaposlenih pa so bile iz meseca v mesec nižje. Kritične razmere so se pokazale tudi v vedno slabšem življenjskem standardu Špancev, v primerjavi z ostalimi prebivalci zahodnih držav. Leta 1959 je bil sprejet stabilizacijski plan, s katerim so hoteli omejiti vpliv države na gospodarstvo. Gospodarski preobrat v poznih 60-ih in vrsta njegovih pozitivnih posledic, so ponovno utrdili zaupanje v Francovo vladanje. Toda kljub temu je domača in mednarodna javnost vse glasneje izražala mnenje, da se mora Španijo voditi v bolj demokratični smeri. V odgovor je Francisco Franco leta 1967 izdal t.i. *Organski Zakon*, ki je omejil pooblastila in funkcije njega samega ter njegovega naslednika. Vendar pa je obdržal absolutno pravico do veta, kar je v bistvu pomenilo, da bi še vedno nadvladal nad kakršnimikoli zakoni oz. reformami, ki bi ogrožale njegovo avtoriteto. Na tak način je malce omilil slabo podobo španske države v svetu, a dejanska demokracija, je bila po tem ukrepu še vedno zelo oddaljena. Julija 1969 je Franco za vladarja kraljevskega prestola imenoval Don Juana Carlosa de Borbona, vnuka kralja Alfonsa XIII. Svoja avtoritarna pooblastila pa je predal dobremu prijatelju, takratnemu podpredsedniku vlade, Luisu Carreru Blancu. Štiri leta kasneje so pripadniki baskovske teroristične organizacije ETA, Blanca ubili v bombnem napadu. Po tem dogodku je španska vlada zapadla v krizo, ki je trajala vse do Francove smrti 1975. Po njegovi smrti je oblast v državi prevzel kralj Juan Carlos I, ki se je kljub statusu Francovega naslednika, na vso moč trudil Špansko državo popeljati na demokratične tire, kar mu je na koncu tudi uspelo (Shubert 1994).

Francisco Franco je umrl 20. novembra 1975 v Madridu. Njegovi ostanki so shranjeni v velikanski nekropoli, Dolina padlih, južno od Madrida, ki je bila zgrajena v čast nacionalističnim vojakom, ki so umrli v času državljanske vojne. Kralj Juan Carlos I. je sčasoma porušil avtoritarne institucije Francovega režima in pozval k ponovnemu oživljanju političnih strank. V treh letih po Francovi smrti je Španija postala demokratična ustavna monarhija. Španski parlament leta 2001 poda predlog o uradnem priznanju obstoja žrtev Francovega diktatorstva in obsodil vsiljevanje ideologije. Dve leti kasneje španska vlada pokloni spoštovanje vsem žrtvam fašističnega režima. Ustanovljena je bila vladna komisija, ki je skušala raziskati, kako bi povrnila škodo storjeno prebivalstvu v času državljanske vojne.

Predlagali so, da bi financirali ekshumacijo⁹ številnih grobov in plačali odškodnino vsem, ki so bili po krivem obtoženi, a k sreči vseeno preživeli pokole. Poleg tega so leta 2005 iz javnosti odstranili še zadnji kip generala Franca, ki je stal v Madridu. Istočasno je nastala pobuda, da bi nekropolo, v kateri so ostanki Francisca Franca, spremenili v izobraževalni center. Ob državljansko vojno in zapuščino generala Franca, so se obregnili tudi aktivisti Amnesty International-a (AI). Britanski časopis *The Guardian* je objavil poročilo, v katerem AI nagovarja Španijo naj zagotovi pravico za tisoče ljudi, ki so bili ubiti na tako krut in surov način med in po vojni. Očitali so ji, da se do omenjene teme obnaša zelo ignorantsko in v nekaterih primerih celo zanika zločine. Prav tako ni bilo po vojni nikakršne konkretne preiskave, ki bi lahko pokazala odgovorne za ta kruta dejanja. AI tako predlaga oblikovanje posebnega telesa, ki bi raziskalo dejstva, ki so se med vojno dogajala na obeh straneh, pri Nacionalistih ter Republikancih. Zanimivo je tudi dejstvo, kako dandanes španski državljani sprejemajo takratno vojno in njene posledice. Priznani španski časopis *El Mundo* je izvedel raziskavo, pri kateri so prišli do presenetljivih ugotovitev. Skoraj tretjina vseh prebivalcev se je strinjala z ukrepi generala Franca. S tega vidika bi lahko spoznali Franca za rešitelja španskega naroda, ki je državo ubranil pred komunisti in pogubno politiko Sovjetske Zveze in celega Vzhodnega Bloka (Library of Congress Country Studies Series: Spain - A Country Study 2005).

Posledice Francovega vladanja še danes ne moremo opredeliti kot izključno pozitivne oz. negativne. Pod njegovo oblastjo so bili položeni temelji za gospodarsko modernizacijo in zблиžanje s preostalimi evropskimi državami. Toda po drugi strani bo v zgodovino za vedno zapisan kot ustanovitelj političnega sistema, kateri je zavračal človeške pravice ter svoboščine španskih državljanov. Kakorkoli, nobenega dvoma ni, da je Francisco Franco eden najpomembnejših političnih osebnosti 20. stoletja.

Čeprav so se po smrti najhujšega diktatorja v španski zgodovini razmere glede varnosti v državi bistveno izboljšale, se je čez čas pojavil nov problem v obliki domačega in mednarodnega terorizma. Kot sem že omenila, je veliko k temu problemu prispevala Baskovska separatistična organizacija ETA ter množica manjših bolj ali manj nevarnih terorističnih skupin¹⁰, ki so začele delovati na španskem ozemlju.

⁹ Izkop trupla.

¹⁰ Seznam terorističnih skupin nazadnje dopolnjen 15. aprila 2007.

Teroristične skupine v Španiji:

- Abu Hafas al-Masri¹¹
- Abu Nayaf al-Afghani
- Anarhisti
- Anti-teroristična osvobodilna skupina
- Baskovska domovina in svoboda (ETA)
- Neodvisno gibanje Kanarskih otokov
- Prva izmed oktobrskih antifašističnih odporniških skupin (GRAPO)
- Irrintzi
- Maroška islamistična bojovniška skupina¹²
- Revolucionarna perspektiva
- Španski baskovski batalijon
- Španska narodna akcija
- Takfir wa Hijra
- Terra Lliure (TL)

(MIPT Terrorism Knowledge Base 2007).

V nadaljevanju se bomo osredotočili na pojma „islamistični terorizem“ ter „separatistični terorizem“, ki sta v bistvu najpomembnejši vrsti terorizma na španskem ozemlju. V ospredju bosta predvsem Baskovska separatistična organizacija ETA ter islamisti povezani z Al Kaido¹³, katero strokovnjaki ne opredeljujejo kot tipično teroristično organizacijo, temveč kot "mrežo mrež" (*network of networks*) (Gunaratna 2003).

¹¹ Aktivna celica Al Kaide, delujoča na evropskem ozemlju. Prevezela napad za teroristični napad 11. marca 2004 v Madridu.

¹² Islamistična teroristična skupina iz Maroka, katere člani so v tesni povezavi z Al Kaido.

¹³ Prva „multinacionalna“ teroristična skupina 21. stoletja (Gunaratna, 2003).

4. ANALIZA POJAVA TERORIZMA

4.1 ANALIZA POJAVA SEPARATISTIČNEGA TERORIZMA V ŠPANJI (ETA)

4.1.1 Kdo so Baski?

V tem delu bi rada predstavila predvsem Baske, kot prebivalce Baskovske pokrajine v današnji Španiji. Baski veljajo za nekakšen etničen fenomen, saj so naseljeni na enakem ozemlju že od vsega začetka, to je iz časa kamene dobe. Od nekdanj imajo svojo kulturo in celo poseben jezik, zaradi katerega se popolnoma razlikujejo od ostale španske države. To je tudi razlog, da se od vsega začetka zavzemajo za lastno samostojno državo, kar pa jim v vsej zgodovini do danes še ni uspelo. Ozemlje Baskije se razteza ob obalah Biskajskega zaliva preko Zahodnih Pirenejev, ki predstavlja naravno mejo med Španijo in Francijo. Razdeljena je na sedem provinc, ki skupaj sestavljajo celotno **Baskovsko državo** (Euskal Herria). Tri province: Araba, Bizkaia ter Gipuzkoa so del **Baskovske Avtonomne pokrajine** (Euskal Autonomia Erkidegoa), provinca Nafarroa je samostojna avtonomna pokrajina, ostale: Lapurdi, Zuberoa ter Nafarroa Beherea pa so del francoskega departmaja **Pyrenees Atlantiques**. Province na severni francoski strani predstavljajo **Severno Baskovsko državo** (Iparralde), province na južni španski strani pa predstavljajo **Južno Baskovsko državo** (Hegoalde).

Slika 4.1.1.1: *Euskal Herria*

Vir: Euskosare¹⁴ - The Basque Studies Society (2006): Euskal Herria.

¹⁴ Glej http://www.euskosare.org/euskal_herria/aurkezpena_ah/eh_mapa/imag (12.februar 2007).

Celotna Baskovska pokrajina zavzema okoli 20.947 kvadratnih metrov površine, na katerih je poseljenih 2,9 milijona prebivalcev. Le 650.000 jih govori baskovski jezik (Euskara) večina jih je na španski strani. Preostali govorijo špansko, francosko ali gaskonsko¹⁵.

Baski so se poimenovali Euskaldunak. Beseda izhaja iz termina Euskara (baskovski jezik), kateri dodamo pripono – dun, kar dobesedno pomeni „tisti, ki ima“ (ki govori) baskovsko. Euskaldun torej pomeni baskovsko-govoreči. Brez baskovskega jezika ni Baskije, ni Euskal Herrie.

Sedaj bi rada predstavila politično življenje, ki v Baskiji igra izjemno pomembno vlogo že od vsega začetka. Na koncu pa se bom dotaknila še nacionalističnega vprašanja, katerega pa bom podrobneje predstavila v nadaljevanju tega poglavja.

Baskovske politike ni lahko razumeti, še težje je razložiti njene karakteristike. Seveda je v svetu najbolj znano dejstvo, da neodvisna radikalna skupina ETA bije bitko proti španski vladi, z izvajanjem terorističnih napadov. Pod navidezno in preprosto sliko tega dejstva, leži izredno kompleksna situacija, katero bom skušala na kratko poenostaviti.

Vsekakor je najpomembnejša ugotovitev, da baskovsko politiko in baskovsko družbo ločijo izrazite družbeno-politične linije:

- francosko/španska državna meja
- nacionalistična/ anti-nacionalistična stran
- oborožen boj/nenasilno bojevanje
- baskovsko govoreči/ne-baskovsko govoreči

Prva razločnica je najbolj očitna. Politika, življenje, socialna situacija, vse to je popolnoma drugačno v Severni Baskovski Državi, v primerjavi z Južno Baskovsko Državo. Baski, ki živijo pod okriljem španske države, imajo popolnoma drugačne politiko in družbeno-politično življenje, kot tisti na francoski strani. Le – ti sploh ne dajejo velike pozornosti baskovski neodvisnosti, jezik ni uradno priznan in nima posebne veljave. Teženj po samostojnosti in nacionalizmu tam v bistvu sploh ni več, razen nekaterih majhnih izjem. V Južni Baskovski Državi je bil v času Francove diktature režim izjemno strog, na severni strani pa se je oblikovalo močno odporiško gibanje, ki je bilo v določenih primerih enakovreden nasprotnik Francovi armadi. Po obdobju ustavne demokracije, ki je bila vzpostavljena v Španiji, so

¹⁵ Uradni jezik v Pyrenees Atlantiques.

avtonomne pravice dobili le Baski iz province Nafarroa. Tako za večino ostaja baskovsko vprašanje nerešeno, kar ima za posledico nešteto oboroženih spopadov, v nasprotju s posameznimi bombnimi napadi na severu, katerih pa sploh ni vredno omenjati.

Tretjo ločnico predstavlja predsvem politično nasilje, oboroženi boji, naperjeni proti oblasti. Najprej je treba omeniti posebne organizacije, katere za dosego cilja ne izbirajo sredstev. Med njimi je najbolj znana ETA, ki z ugrabitvami, bombnimi napadi ter uboji izraža svoje nasprotovanje španski državi, že od samega začetka njene ustanovitve. Pri svojih napadih se osredotočajo na španske policiste in vojake pa tudi na pomembne politike in poslovneže, za katere vedo, da bodo plačali odkupnino. V SBD¹⁶ obstaja še ena podobna organizacija, in sicer malo manj znana, Iparretarrak (IK), ki pa si za cilj svojih napadov izbira izključno pomembnejša poslopja turističnega značaja in ne ljudi. Lahko bi jih označili, kot severne baskovske nacionaliste, ki se zavzemajo za podobno ideologijo kot ETA, s to razliko, da se je le – ta pri svojih težnjah omejila izključno na špansko ozemlje in s svojimi akcijami noče provocirati Francije, IK pa se zavzema za avtonomijo celotne baskovske države na španski in francoski strani. Od leta 1978 velja za nelegalno teroristično organizacijo. Oborožene akcije v Baskovski državi so obsodile vse politične stranke, razen frakcije Herri Batasuna (HB), ki je velik podpornik ETE.

Zadnji dejavnik, jezik, je verjetno najpomembnejši. Skozi stoletja so se Baski soočali z zatiralno politiko, ki je prepovedovala uporabo njihovega jezika. Danes so baskovskogovoreči manjšina v svoji lastni državi. V Baskovski državi nobena politična stranka ne priznava popolnoma baskovskega jezika. Vsi govorijo španski oziroma francoski jezik in le tu in tam se najde podpora za baskovskega. Vseeno pa je še vedno verjeti, da sta baskovski narod in njihova kultura odvisna predvsem od lastnega jezika. Znano je, da je ključni problem baskovskega konflikta nasilje, a vseeno menim, da veliko večjo vlogo v politiki igra prav baskovski jezik. Biti neodvisen, avtonomija ali ne, dokler bo živel jezik bo obstajala tudi Baskovska država. Ko le – tega ne bo več, bo tudi država prenehala obstajati in ne obratno (Meet Euskal Herria - The Basque Country 1999).

¹⁶ Severna Baskovska Država.

4.1.2 Neodvisna Baskovska država – realnost ali utopija?

V prejšnjem poglavju smo na kratko preučili Baske, kot avtohtone prebivalce Baskovske države Euskal Herria. Zdaj pa pogledimo za kaj se pravzaprav zavzemajo skozi vsa ta leta. Kaj so njihove želje in kako jih nameravajo uresničiti? Začnimo s preprosto formulo $4 + 3 = 1$ ¹⁷, ki v bistvu pomeni, da je sedem baskovskih provinc enako enemu skupnemu narodu. Čeprav se Baskija razteza tudi preko goratih predelov Pirenejev, Baski niso samotarski pastirski narod živeči v lesenih kolibah, kot bi si marsikdo predstavljal. So razviti in moderno usmerjeni prebivalci, z modernimi naprednimi idejami in vrednotami, ki ustrezajo ostalemu zahodnemu svetu. Baski so bili od nekdaj privilegirani narod. To ne pomeni, da imajo neke zavidevanja vredne pravice pač pa lahko sami upravljajo z zadevami, kot so npr. davki, šolski sistem in podobne administrativne zadeve. Čeprav je že njihov status izredno kompleksen, je še bolj zapleten sistem odločanja. Španske province imajo tri administrativne sedeže in sicer: špansko, francosko in pa posebna oblika administracije, ki jo izvaja avtonomna provinca Navarre (Young Basque Dreams of Independence 2001).

Zakaj torej Španija noče nikakor priznati njene samostojnosti? Odgovor bomo morali poiskati v preteklosti.

Že v 12. stoletju se je pojavila posebna oblika samouprave, *fueros*¹⁸, ki je temeljila na tradicionalnih zakonih. Vsak *fuego* je sestavljalo določeno število hiš, katerih prebivalci so se potem na zborovanjih pod vaškim hrastom odločali o skupnih zadevah. Šlo je za čisto pravi sistem samouprave, s posebnim pravnim in davčnim ustrojem. Najbolj dovršen je bil ta sestav v osrednji provinci Bizkaia, kjer je obstajal tudi vrhovni zbor baskovskih hiš, ki se je sestajal v Gerniki. Ta (t.i. foralni) sistem je deloval vse do tridesetih let 19. stoletja, ko ga je v zaporednih valovih ukinila nova liberalna država. Od tedaj se je starodavna tradicija samouprave spremenila v osrednji simbol baskovske želje po svobodi, s skupščinskim hrastom v Gerniki¹⁹, kot glavno simbolno referenco (Political violence and democracy in Spain: Basque nationalism undermined by ETA 1998).

¹⁷ Formula se največkrat pojavlja v obliki grafitov v baskovskih mestih.

¹⁸ Iz latinščine -"forum".

¹⁹ Mesto v Severni Španiji.

Slika 4.1.2.1: Skupščinski hrast v Gerniki

Vir: Wikimedia Commons (2006): Gernikako Arbola²⁰.

Slika 4.1.2.2: Zastava Euskal Herrie

Vir: Senior Spin (2006): Basque Country – Basque Flag²¹.

²⁰ Glej <http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:GernikakoArbola-improved.jpg>, (13.februar2007).

²¹ Glej <http://www.seniorspin.com/dining/TNBasque.jpg> (22.december 2006).

Baskovska pokrajina je pridobila svoj statut o avtonomiji leta 1979, leto po tem, ko je Španija ratificirala svojo pravo demokratično ustavo. Statut predlaga politično rešitev resnega zgodovinskega problema, ki je skozi čas postal velika ovira za sožitost med Baski in Španijo. Drugi člen španske ustave definira, da so Baski, prebivalci Baskovske države Euskal Herria narod (Homelands: Basque Country – Basques in Reflection 2005). Vendar ima termin *narod* v našem primeru legalno podlago bolj na videz kot dejansko v praksi. Več-narodnost španske države in njena opredelitev v ustavi ne navajata razlik med dvema konceptoma, regijo in nacijo, čeprav je dejstvo, da pojma nista enaka. Za primer si pogledajmo Kanarske otoke, ki so opredeljeni kot avtonomna skupnost, vendar pa sami sebe prebivalci Kanarskih otokov ne opredeljujejo kot svojevrsten narod. Gledano iz te perspektive, sta bila pojma „narod“ in „regija“ združena v malo prej omenjenem izrazu *Avtonomna skupnost*, kar pomeni vsakršno ozemlje, ki prispeva v državno gospodarstvo. Beseda „narod“ pa Baskom pomeni veliko več kot zgolj opredelitev živečih na nekem ozemlju (Political autonomy and conflict resolution: The Basque case 2000).

V resoluciji statuta o samostojnosti Baskovske države je zapisano, da sprejetje avtonomnega režima dodeljuje Baskom izjemno visoko stopnjo samostojnosti. Po raziskavah sodeč, uživajo tamkajšni prebivalci najvišjo stopnjo avtonomnosti med vsemi sub-nacionalnimi entitetami v Evropi. Regija ima izredno velika pooblastila glede fiskalne politike in možnosti pobiranja davkov. Njim je prepuščena celo odločitev koliko denarja bodo namenili v državno (špansko) blagajno. Poleg tega so lahko ustanovili avtonomno baskovsko policijo, baskovske radijske in televizijske postaje, avtonomni šolski sistem ter sistem zdravstva. Za statut je glasovalo 53% prebivalcev Baskovske avtonomne pokrajine, 41% pa se je glasovanja vzdržalo. Skoraj 27 let po sprejetju pa je implementacija statuta še vedno predmet vročih obravnav in konfliktov na tamkajšnjem ozemlju (Jebb 2003: 136-138). Od kod torej takšna nasprotja? Kaj sploh zahtevajo Baski in na podlagi česa želijo uresničiti svoje zahteve?

Kot smo že ugotovili, se problema ne da razložiti brez temeljitega vpogleda v preteklost dogodkov. Glede na to, da so Baski eden izmed najstarejših narodov nasploh, ter da so bili skozi zgodovino neprestano zatirani s strani oblasti, je njihova zahteva ostajala vseskozi enaka: neodvisnost. S tem pa se odpre popolnoma novo poglavje zapletov, katere bomo analizirali v nadaljevanju.

Večina prebivalcev Baskovske avtonomne pokrajine je prepričanih, da jim pripada osnovna pravica odločitve, kakšen odnos naj bi imela Euskal Herria do španske države. Ali naj še naprej ohranja status quo? Naj se zavzemajo za še večjo avtonomijo? Ali naj sklenejo dogovor o konfederativni obliki države ali naj zahtevajo popolno neodvisnot od španske države? To so osnovna vprašanja, na katera pa še do danes ni znal nihče odgovoriti. Niti španska vlada, niti prebivalci Baskije, niti ostali prebivalci Kraljevine Španije.

V zadnjih raziskavah je bilo ugotovljeno, da med Baski obstajata dve različni viziji. Na eni strani so tisti, ki si želijo, da Španija ostane edina suverena entiteta, na drugi strani pa prebivalci zahtevajo, da se status suverenosti dodeli tudi baskovskim provincam. Slednjim pripadajo baskovski nacionalisti, ki španskim oblastem očitajo, da so Baski popolnoma izključeni iz procesa odločanja o statusu Baskovske avtonomne pokrajine in da je le – ta pod strogim nadzorom španske države (Basque rights and Spanish democracy 2001). Čeprav se ta nadzor izvaja v okviru demokratičnih institucij, nacionalisti menijo, da jim je s tem odvzeta temeljna pravica o kolektivni svobodi in da so kršene njihove osnovne pravice, ki so jim bile dodeljene v ustavi. Španska oblast vseskozi zavrača očitke in označuje njihovo ideologijo za nerealistično. To pa je šele začetek. Baskovski konflikt je eden izmed največjih problemov v moderni zgodovini Evropske unije (Jebb 2003: 139).

Da bi lažje razumeli odnose med akterji in njihovo delovanje, moramo analizirati vsak subjekt posebej.

➤ Španska vlada

V španskem parlamentu ima absolutno večino sedežev politična stranka PP (Partido Popular), ki je tudi glavna zagovornica policijskih akcij, kot edine možnosti za rešitev baskovskega problema. Člani PP so najbolj ogroženi s strani teroristov in podpornikov ETE, zato jih ima na stotine svojega osebne telesnega stražarja, ki jih varujejo 24 ur na dan. PP v svojem programu zavrača kakršenkoli dialog s teroristi in obtožuje baskovske nacionaliste za izredno stanje na tamkajšnjem ozemlju. Stežka ohranjajo komunikacijske kanale z baskovsko vlado in ne predvidevajo mirovnega procesa ali politične agende za baskovske pokrajine, ker se jim to ne zdi potrebno. Njihov osnovni politični cilj je prepovedati in dokončno ukiniti baskovsko

politično stranko Herri Batasuna²², ki se zavzema za brezpogojno neodvisnost in jo nekateri sprejemajo kot politično krilo baskovske separatistične organizacije ETA. Ta iniciativa PP-ja pa ima velik vpliv na baskovsko socialno in politično življenje.

➤ Baskovska vlada

Baskovska vlada je sestavljena iz treh političnih strank, dveh nacionalističnih in ene nenacionalistične. Skupen cilj vseh je popolna prekinitev nasilja ETE in obramba ter promocija mirovnega procesa ter dialoga med vsemi političnimi formacijami Baskije ter španske vlade. Želijo dokončno razčistiti kakšna stopnja samovladanja jim pravzaprav pripada ter kako se le – ta sklada s statutom o avtonomiji Baskovske pokrajine.

V enem izmed odstavkov je namreč zapisano, da lahko baskovsko prebivalstvo ubrani pogajanja in se upre okupacijskim silam centralne države, če le – ta ne bo spoštovala volje njihove večine.

➤ Socialistična stranka

Socialistična stranka - *PSOE* (**P**artido **S**ocialista **O**brero **E**spañol) je glavna opozicijska stranka v Španiji. Tudi njeni člani so neposredno ogroženi s strani terorističnega nasilja. V svojem programu se je znašla nekje na sredini. Po eni strani podpira ilegalizacijo Batasune, po drugi strani pa se zavzema za dialog med špansko in baskovsko vlado, ter med vsemi ostalimi političnimi strankami.

➤ Ostali akterji

Nasprotja so nastala tudi med centralno vlado in špansko katoliško cerkvijo in jih je prav tako pomembno omeniti. Poudariti moramo predvsem dejstvo, da Cerkev igra izredno pomembno vlogo v španskem in baskovskem družbenem življenju. Predstavlja namreč glavnega posrednika med špansko vlado in ETO, še posebej v času premirja.

Sicer baskovski škofje izrecno zavračajo vsakršno nasilje teroristične organizacije ETA, vendar imajo močne pomisleke o ilegalizaciji Batasune. To je pripeljalo do močnega kritizma s strani centralne vlade v Madridu. Partido Popular (PP) je zahtevala da se španski škofje opravičijo a se je na njihovo stran postavil sam Sveti Sedež ter poslal odgovor, da

²² HB (Združen narod) - leta 1978 nastala kot koalicija z marksističnimi in leninističnimi usmeritvami.

imajo vso pravico izražati mnenja o zadevah, ki so pomembna za njihove škofije. Pomembno je omeniti tudi *Družbeno gibanje za dialog in dogovor v Baskovski državi* (Elkarri)²³, ki je prevzelo iniciacijo za mirovni proces v okviru nenasilja in dogovora med baskovsko ter špansko vlado. Gibanje je izdalo peticijo, ki vključuje možnost dialoga, brez izključitve političnih strank, katero je podpisalo več kot 50.000 prebivalcev (vseh Baskov je nekaj manj kot 3 milijone). Poleg tega pa je vsak podpisani tudi prispeval 10 eurov za financiranje projekta mirovnega procesa (Basque rights and Spanish democracy 2001).

V politični areni je bil vzpostavljen sistem posrednega dialoga med večino političnimi strankami. To je pripeljalo do osnutka dogovora, ki temelji na načelih in procedurah mirovnega procesa. Trenutno je ta osnutek v obravnavi strokovnjakov iz ZDA, Južne Afrike ter Severne Irske, ki se ukvarjajo predvsem z obvladovanjem in transformacijo konfliktov v njihovih lastnih državah (Euskadi – negative evolution 2003).

Kot smo ugotovili, so se Baski znašli v izredno nezavidljivem položaju, katerega slabijo še zaporedni konflikti ter nezainteresiranost vladajočih, da se ta problem končno reši. Protagonisti te situacije izražajo intenzivnost in poudarek njihovih sposobnosti blokirati, medtem ko istočasno kažejo popolno nezmožnost rešiti glavni problem: soobstoj nasilja in miru. V tem kontekstu smo spoznali, da kratkoročno obstaja velika ovira do dosega kakršnegakoli dogovora med špansko vlado ter baskovskimi političnimi strankami. Trenutno stanje lahko privede celo do še večjega nasilja in celo do bolj izrazite polarizacije v družbenem in političnem življenju v Španiji. Baski verjetno še nekaj časa ne bodo imeli svoje lastne države, saj glavni problem nastaja v sami notranjosti države. Veliko je različnih idej in želja kako bi dosegli končno rešitev, vendar pa nobena politična frakcija ni tako močna, da bi prevzela iniciacijo ter Baske popeljala do brezpogojne neodvisnosti. Ideja je postala še toliko bolj nezanimiva ter tvegana med baskovskim prebivalcem, ker so jo začeli podpirati ekstremisti, ki s to ideologijo opravičujejo nasilje, ki je v Baskiji dandanes prisotno skoraj vsak dan.

Že nekaj let se v prestolnici Euskal Herrie, Bilbao, pojavlja množično nasilje ter oboroženi spopadi med baskovsko policijo in nacionalisti. Veliko vlogo igra predvsem organizacija ETA, katero bomo bolj temeljito predstavili v naslednjem poglavju.

²³ www.elkarri.org.

4.1.3 Separatistični (etnonacionalni) terorizem in ETA

„Za separatistični terorizem označujemo nasilje motivirano z uresničevanjem političnih ciljev, ki jih z ene strani udeležujejo avtonomni nedržavni akterji samo v okviru lastne države, pri čemer so tarče napada izključno domačega karakterja ter na drugi strani terorizem, bodisi tajni ali javni, ki ga izvajajo znotraj države državni organi proti svojim državljanom“ (Pašanski 1987: 8). Mednje spadajo gibanja in skupine, ki se s pomočjo terorizma borijo za nacionalno, etnično osvoboditev od države, ki ji trenutno pripadajo. Cilj nacionalističnih teroristov je torej doseči ločeno državo za svojo nacionalno skupino. Tak terorizem naj bi dosegel še največ uspeha pri pridobivanju mednarodnega priznanja in simpatij. Strokovnjaki so mnenja, da so tovrstne skupine še posebej pozorne pri izbiranju nasilnih sredstev, da z njihovo prekomerno uporabo ne bi zlorabile podpore svoji skupnosti. Za to vrsto terorizma še posebej velja, da ga je težko definirati, saj številni člani skupin zase trdijo, da so borci za svobodo (International Institute for Counter - Terrorism: ETA 2006).

Med Francovim vladanjem se je Španija gospodarsko izredno razvila. Država se je modernizirala in močno se je povečala industrijska proizvodnja v Baskiji in Kataloniji. Franco je dobiček iz teh območij preusmeril v manj razvite predele na jugu. To je imelo katastrofalne posledice za Baske. Mnogo Špancev je prišlo v Baskijo predvsem zaradi zaposlitve in tako se je postopno ogrožala stopnja zaposlenosti domačega prebivalstva (Spain – Where it has all happened before 2004). Baski so bili med vojno na strani poražencev in Franco je bil odločen ustvariti enotno edinstveno osebnost – Španca. Baski so bili zatirani, prepovedal je kakršnokoli izražanje baskovske kulture in politične pripadnosti, zato so oblikovali posebno obliko identitete s katero so se poistovetili (*MI – ONI : Baski : Španci*). Na Špance so gledali kot na okupatorsko silo. Nezmožnost izražanja kulturne in politične pripadnosti skozi legitimna sredstva je ustvarila zavedanje nezadovoljstva in odtujitve, posebno med mladimi baskovskimi nacionalisti (Anderson 2003).

Približno 8.500 Baskov je bilo takoj kaznovanih in sicer z zaporom, aretacijami, mučenjem ali izgonom iz države. Leta 1959 je bila ustanovljena ETA v odgovor Francovemu režimu. Njen cilj je bila samostojnost in ohranjanje baskovske kulturne integritete. ETA je bila in je še vedno transnacionalna teroristična organizacija. Baski živijo na obeh straneh špansko – francoske meje, katero je bilo vedno težko nadzorovati. Francija je pomagala legitimirati ETI – ne aktivnosti, s tem da je ponudila njihovim podpornikom zatočišče na svojem ozemlju (Birth and Ideology of Euskadi Ta Askatasuna 2001). ETA je koordinirala te aktivnosti kot

usposabljanje in oskrbo z orožjem drugih terorističnih organizacij v Evropi in v tretjem svetu. Uporabili so tuje okvire delovanja za legitimacijo akcij in razvijanje novih strategij. Specifično, pripadniki ETE so se usposabljali v Jemnu, Libiji in Alžiriji, s tem da je Srednji vzhod priskrbel orožje in finančna sredstva. Ostale teroristične skupine so pridobivale orožje iz komunističnih držav, še posebej nekdanje Sovjetske zveze. Med tem časom so se vzpostavile tudi močne vezi med ETO in IRO. Sčasoma je ETA razvila dokončen anti – kolonialni ideološki pogled in prevzela mnoge strategije od terorističnih skupin tretjega sveta. Edinstven regionalni dialekt Euskara je razlog za oblikovanje močne identitete večine Baskov. Veliko podeželskih regij je uporabljalo ta jezik kot edini način sporazumevanja in Baski so ga sprejeli kot sredstvo za ohranjanje kulturne identitete. Franco je sicer dialekt prepovedal, ker je bil v nasprotju s centralizmom in enovitostjo, ki sta bila temelja španske Falange (Jebb 2003: 137).

Sprva ETA ni vzpodbujala k terorističnim strategijam, prav tako ni podpirala *PNV* (**Partido Nacionalista Vasco**) – največje baskovske nacionalistične stranke. Z nadaljevanjem Francovega brutalnega režima proti Baskom, njihovi religiji in kulturi in z vplivom anti-kolonialnih idej iz držav tretjega sveta, je ETA začela s teroristični kampanjo leta 1968. Nekateri strokovnjaki menijo, da je bila ključnega pomena za tranzicijo in padec oblasti, pa vendar ni tako. Je pa ustvarila izjemno velik pritisk na takratno vlado in generala Franca. Ta se je odzval z nadaljnim zatiranjem, ki je težilo k ohranitvi njegovega režima (Jebb 2003: 139). Smrt generala Francisca Franca ni ustavila ETI-nih akcij. Največji izziv pred katerega je bila ETA postavljena, je bila ostra policijska država, ki je nastala v prehodu na novo oblast. Kritike novega režima so se kazale predvsem na mučenju terorističnih pripadnikov ETE in na obstoj desničarskih terorističnih skupin, ki jih je nova oblast podprla. Sicer tako ostru odzivi niso bili ravno običajni in nikakor niso popolnoma odsevali dejansko stanje v državi med tranzicijo. Poleg tega, država ni uradno sankcionirala kakršnegakoli sponzorstva terorističnim skupinam, ker po njenem mnenju te sploh niso obstajale (Jebb 2003: 141). Namen ETE je bil tudi po Francovi smrti nespremenjen: de – legitimirati režim, mobilizirati javno podporo in doseči baskovsko neodvisnost.

ETA se je osredotočila predvsem na 6 ciljnih skupin:

- *širša španska javnost z namenom nadaljevati polarizacijo,*
- *baskovska javnost z namenom okrepiti nacionalno zavest,*
- *špansko vojsko,*
- *špansko državo, katero je ETA hotela legitimirati z ustavitvijo zatiralnih ukrepov,*
- *člane ETE, z namenom ohraniti solidarnost,*
- *Baskovsko vlado, katero je ETA videla kot izdajalca toda ironično želela njeno podporo (Basque question: Spain's pressing problem 2003).*

Zaradi nacionalne osredotočenosti na zadevo regionalna avtonomija vs. Neodvisnost, se je spreminjalo tudi javno mnenje. Leta 1977 je 45% prebivalstva podprlo regionalno avtonomijo, leta 1979 pa že 56%. Zanimivo je predvsem dejstvo, da se je delež španske populacije, ki se je izrekla za avtonomijo povečal, baskovska odločitev pa je odsevala več polarizacije. Leta 1979 baskovski populaciji ni uspelo doseči dogovora o njihovem regionalnem statusu, a kar je bilo pomembno je, da je širša španska javnost zavrnila vse nadaljne represivne ukrepe in dejavnosti zaradi ETI-nega naraščujočega nasilja. Španci so želeli pravni red, ki bi vodil režim v politični tranziciji (Jebb 2003: 143-145). Baski so bili razdeljeni, kar se je predvsem kazalo v različnih strankah (PNV in EE²⁴).

²⁴ Euskadiko Ezkerra (Baskovska levica), Baskovska socialistična politična organizacija. Nastala je kot koalicija Euskal Iraultzarako Alderdia (EIA – Stranka za Baskovsko revolucijo) ter ostalih marksističnih sil.

4.1.4 Euskadi ta askatasuna - ETA (Baskovska domovina in svoboda)

Je baskovska nacionalistična organizacija, označena kot teroristična organizacija s strani Evropske unije, ZDA ter Združenih Narodov (ETA Terrorism: Problem of a State and Dillema of a Nation 2001). Cilj ETE je ustvariti neodvisno socialistično državo baskovskih prebivalcev v baskovski državi, neodvisno od Španije in Francije. Do sedaj je prevzela odgovornost za 900 ubojev ter za desetine ugrabitev. 22. marca 2006 je organizacija razglasila ustavitev ognja za nedoločen čas, toda že 23. septembra 2006 je ETA razglasila, da bo organizacija še naprej nadeljevala oborožen spopad, vse dokler ne bodo dosegli neodvisnosti. ETI-n moto je *Bietan jarrai*. (Vztrajaj pri obojem). To se nanaša na dve figuri v ETI-nem simbolu, kači (simbol svetosti) oviti okoli sekire (moč). Organizacija je bila ustanovljena 1959 leta. Razvila se je zelo hitro iz skupine, ki je poudarjala tradicionalne kulturne načine, do oborožene skupine, ki se bojuje za neodvisnost (The Roots of ETA 2004).

Slika 4.1.4.1: Simbol ETE

Vir: Wikimedia Commons (2006): Eta Symbol²⁵

²⁵ Glej <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/ETA.jpg> (15.februar.2007).

ETA se je osredotočila na dve zahtevi:

- da baskovska država (sedaj pod špansko in francosko administracijo) doseže pravico do samoodločbe,
- da vlada izpusti zaprte člane ETE, ki čakajo na sojenje ali že služijo zaporno kazen v Franciji ali Španiji.

Baskovski nacionalisti sprejemajo baskovsko kulturo zelo različno od njihovih sosedov. Baskovski jezik je edinstven v Evropi. V 80-ih letih so se cilji organizacije začeli spreminjati. ETA se je sprva zavzemala za socializem v Baskovski državi. Štiri desetletja po njeni ustanovitvi je ta ideja postajala vedno bolj utopična in nepraktična in ETA je premaknila dojemanje na bolj pragmatično raven. To je bilo predvsem nakazano leta 1995, v manifestu *Demokratična Alternativa*, ki je ponudila secesijo vseh oboroženih ETI-nih akcij, če bo španska vlada priznala Baske, kot suveren narod s pravico do samoodločbe. Samoodločba mora biti sprejeta na referendumu, na katerem bi se moralo odločati, ali želijo ostati del Španije ali ne (Anderson 2003).

ETI-ni podporniki predstavljajo predvsem manjšino v baskovski regiji. Euskobarometer v Avtonomni baskovski pokrajini pa je leta 2004 pokazal, da ETI-ne cilje podpira veliko več ljudi, kot so do takrat domnevali (33% se jih je zavzemalo za neodvisnost, 31% za federalizem, 32% za avtonomijo ter 2% za centralistični sistem). Vendar jih le malo podpira njene nasilne metode (87% prebivalcev je mnenja, da je željeno mogoče doseči tudi brez nasilja). Raziskava sicer ni vključevala prebivalcev Navarre ter baskovskih provinc v Franciji, kjer je baskovski nacionalizem precej šibkejši (le okoli 15% si želi enotno državo) (Euskobarometro 2004).

Člani ETE so se velikokrat zatekli v Jugovzhodno Francijo, še posebej v francoske baskovske province ter Aquitaine²⁶. Voditelji ETE so se odločili preseliti v Francijo predvsem iz varnostnih razlogov, saj je moč policije tam manjša. Stanje je bilo tolerirano s francoske strani, še posebej v času Francovega režima, ko pripadniki ETE niso imeli skoraj nobenih pravic in ko je v Španiji obstajala še smrtna kazen. Po Francovi smrti so bili v 80-ih letih podporniki ETE žrtve desničarskega nasilja, še posebej s strani vladnih agencij. Ena takih

²⁶ Ena izmed 26-ih pokrajin v Franciji, ki na jugu meji na Španijo.

agencij je bila GAL²⁷, katero so ne samo ETI-ni pripadniki, temveč celo ugledne medijske hiše, kot je BBC, označili za državne teroriste (Spain: Return to violence 2000). Posledično so bili baskovski nacionalisti v Franciji obravnavani kot politični azilanti. Leta 1987 je GAL izginila. Sprejet je bil namreč zakon, da je trebe člane te vladne agencije preganjati in zapreti. To je bil konec tako imenovanega obdobja *umazane vojne*. Z novo situacijo v državi, so tudi francoske oblasti začele gledati na zadeve z drugega zornega kota in povečalo se je sodelovanje s špansko vlado. Nekaj ETI-nih pripadnikov je bilo deportiranih v oddaljene dežele, kot so Cape Verde ali Venezuela, da bi bili čimbolj oddaljeni od Španije in da bi bilo njihovo delovanje onemogočeno po ostali Evropi. Francoska vlada je postala bolj kritična do baskovske separatistične organizacije. Predvsem bolj aktivna je postala pri izročanju zapornikov španskim oblastem. Kot posledica tega, so se začele vrstiti oborožene akcije uperjene proti francoskim policistom, sodnikom ter tožilcem. ETA je spremenila svoj odnos do francoskih baskovskih pokrajin, saj so vedno bolj začeli v svoje akcije vključevati tudi to ozemlje. Veliko pripadnikov ETE je bilo aretiranih v Franciji, nekateri izmed njih tam služijo svojo zaporno kazen, drugi pa še čakajo na sojenja za dejanja, ki so jih zagrešili na ozemlju Kraljevine Španije. ETA označuje svoje zaprte člane kot politične zapornike. Do leta 2003 so jim načela organizacije v zaporu prepovedovala zaprositi za dopust ali pogojni izpust. Če je kdo to storil, je bil brezpogojno izključen iz skupine (Regional & Federal Studies – Nationalism in the French Basque Country 2005).

Pojavile so se taktike španske vlade kako zmanjšati podporo ETE med prebivalstvom. Sprejeli so zakon, ki je prepovedoval vse politične stranke ali frakcije, katere so imele sovražno politiko ali na kakršenkoli drug način spodbujale politično nasilje proti drugim – *Ley de Partidos Políticos*. To je bil konec Herri Batasune leta 2002.

ETA je organizacija, ki temelji na skupinah, katere cilji so izvrševati različne akcije na določenem geografskem območju. Člani se ločijo po večih karakteristikah:

- tisti, ki imajo policijsko kartoteko in tisti ki je nimajo,
- tisti, ki so bili izgnani v Francijo,
- tisti, ki so že prestajali zaporno kazen a so danes svobodni,
- tisti, ki so bili deportirani v oddaljene države, kjer živijo svobodno življenje

(Euskal Herria Journal 2000).

²⁷ Grupo Antiterrorista de Liberacion.

Kot smo omenili že prej, je politična stranka Batasuna (Herri Batasuna) podpirala vse cilje teroristične organizacije. Povprečno je na volitvah prejela med 10% in 20% glasov v španskih baskovskih provincah. Status Batasune je bil vedno izredno občutljiva tema. Nenazadnje so jo spoznali za politično krilo ETE, čeprav je stranka ugovarjala vladni odločitvi. Oglasili so se tudi baskovski nacionalisti, ki so ostro protestirali. Začela se je preiskava z namenom odkriti vezi med Batasuno in ETO. Čez čas jim je uspelo pridobiti močne dokaze, zato je Vrhovno sodišče v Španiji razglasilo Batasuno kot ilegalno teroristično organizacijo in zaprlo vsa njena oporišča po državi. Maja leta 2003 je njen status potrdila tudi ameriška administracija, mesec kasneje pa še vse države Evropske unije. Na volitvah 2005 se je v baskovskem parlamentu oblikovala nova politična stranka *Aukera Guztiak* (Vse možnosti). Njeni podporniki so zanikali kakršnokoli povezanost s prepovedano Batasuno. Vseskozi so poudarjali, da delujejo v dobro baskovskih prebivalcev in podpirajo njihovo pravico izražati politične ideje, tudi tiste o neodvisnosti. Kakorkoli že, večina njenih voditeljev ter člani so bili nekdanji podporniki Batasune, zato so španske oblasti zahtevale da prepovejo tudi to stranko. Po ukinitvi Aukere Guztiak, manj kot dva tedna pred novimi volitvami, se je formirala nova politična skupina, ki se je v preteklosti odcepila od Herri Batasune zaradi različnih pogledov na določene zadeve. *Euskal Herrialdeetako Alderdi Komunista | Partido Comunista de las Tierras Vascas*²⁸ (Komunistična partija baskovske pokrajine) je bila izredno majhna politična stranka, ki ni imela nobenih predstavnikov v avtonomnem baskovskem parlamentu. Tik pred volitvami je oznanila, da se bo zavzemala za programske točke pred kratkim ukinjene Aukere Guztiak, zato španskim oblastem ni ostalo dovolj časa, da bi njihovo delovanje dali v presojo sodišču. Tako je sodelovala na volitvah in dobila celo 12,44% glasov, kar je pomenilo 9 sedežev v baskovskem parlamentu (The Basque Nationalist movement 2006).

Od septembra 2005 je EHAT/PCTV pod stalnim nadzorom španskih oblasti, saj hočejo ugotoviti ali stranka deluje v skladu z zakonom Ley de Partidos Politticos. Skozi vsa ta leta so bili španski politiki (še posebej tisti, ki so nasprotovali baskovskemu nacionalizmu) prisiljeni živeti pod zaščito osebnih stražarjev, kajti prav oni so bili stalna tarča ETI-nih napadov. Zadnji usodni napad se je zgodil leta 2003. Dve leti kasneje je ETA razglasila, da ne bo več ciljala na španske politike, toda španska vlada je zavrnila njihovo obljubo, ter zahtevala od teroristične organizacije, da opusti vsa sredstva nasilja. Marca leta 2006 je ETA razglasila permanentno premirje (Council on Foreign Relations: ETA 2007).

²⁸ EHAK/PCTV

V naslednjem odstavku si pogledjmo nekaj najbolj odmevnih napadov baskovske separatistične organizacije ETA (List of ETA attacks 2006).

- **1961: Prvi ETA napad**; Pri neuspešnem poskusu, da bi iztirili vlak, je bil ubit baskovski dojenček.
- 1968: V San Sebastianu so ubili Melitona Manzanasa, tajnega policijskega šefa, ki je bil obtožen mučenja zapornikov.
- 1973: V Madridu je bil umorjen premier Luis Carrero Blanco, ker je zahteval odstranitev vseh separatistov.
- 1974: V eksploziji podtaknjene bombe v samopostrežni restavraciji Rolando v Madridu je umrlo 12 civilistov.
- **1985: Prvi ETI-in napad v obliki avto-bombe**; v Madridu je bil ubit en američan, 16 pripadnikov civilne garde pa je bilo poškodovanih.
- 1986: V eksploziji avtomobila – bombe na Republica Dominicana trgu v Madridu je umrlo 12 oseb, 50 pa je bilo poškodovanih.
- 1987 (Junij): Avtomobil-bomba je eksplodirala v podzemnem parkirišču supermarketa v Barceloni. Ubila je 21 civilistov in jih poškodovala 45, med njimi tudi majhne otroke.
- 1987 (December): Poleg oporišča civilnih gardistov v Zaragozi je eksplodiralo 250 kg eksploziva. Umrlo je 11 ljudi, 40 jih je bilo poškodovanih.
- 1991: V notranjosti oporišča civilne garde (poleg šole) je v eksploziji avtomobila – bombe bilo ubitih 10 ljudi (4 otroci) in ranjenih 28 ljudi.
- 1993: Avtomobil – bomba je v Madridu eksplodirala v trenutku, ko je mimo pripeljal vojaški tovornjak. Ubitih je bilo 6 vojakov in en civilist. Ranjenih je bilo 20 ljudi.
- 1995: Ponesrečen poizkus atentata na španskega kralja Juana Carlosa.
- 1995 (April): Skoraj uspešen poskus atentata na Jose Maria Aznarja, takratnega voditelja desnice in bodočega premierja. Avtomobil – bomba z 40 kg eksploziva je bila sprožena v trenutku, ko je mimo pripeljal njegovo službeno vozilo. Aznarja je rešil neprebojni oklep na avtomobilu, vendar je bila eksplozija usodna za naključnega mimoidočega.
- 1995 (December): V Madridu eksplodira avtomobil - bomba v trenutku ko mimo pripelje vojaški tovornjak. Ubitih je bilo 6 civilistov

- 1997: Ugrabitev baskovskega občinskega svetnika Miguela Angela Blanca, ki je nagovarjal 6 milijonov Špancev, da se udeležijo masovnih demonstracij proti ETI. Ugrabitelji so zahtevali premestitev vseh političnih zapornikov v zapore blizu baskovski državi. Ker vlada ni izpolnila njihove zahteve so talca ubili.
- 1999: Španska civilna garda je prestregla tovornjak z 950 kg eksploziva blizu Zaragoze. Naslednji dan je bil najden še en tovornjak z istim tovorom. Incident znan kot „Karavana smrti“ (La caravana de la muerte). Takoj po napadih 11.9.2001 v New Yorku je ETA oznanila, da je nameravala z zaseženim razstrelivom uničiti Picassov stolp v Madridu.
- 2000: V dvigalu baskovske univerze je bila podtaknjena bomba. K sreči so jo pravočasno odkrili in deaktivirali.
- 2001 (Maj): V centru Madrida eksplodira avtomobil – bomba nekaj dni pred regionalnimi volitvami v Baskiji. Ranjenih je bilo 13 ljudi. 8 minut pred detonacijo so španske oblasti dobile anonimen klic, ki jih je opozoril na bombo.
- 2001 (Maj): Santiago Oleaga Elejabrieta, 54-letni finačni uslužbenec pri časopisni hiši El Diario Vasco, je bil ubit s strelom v glavo. Napad je bil posledica objave članka novinarjev uperjenih proti ETI.
- 2001 (Julij): 33-letni policist, Luis Ortiz De La Rosa, je bil ubit v predmestju Madrida, ko je eksplodiral avtomobil - bomba. V eksploziji je bilo ranjenih tudi 12 ljudi. 45 minut pred detonacijo so oblasti dobile anonimen klic, da je v mestu podtaknjena bomba. Policija je nemudoma začela z evakuacijo prebivalstva a enemu izmed policistov ni uspelo pravočasno pobegniti.
- 2001 (Julij): Dvojni napad je zahteval dve življenji v istem dnevu. Jose Javier Mugica, 50-letni regionalni svetnik in član centralno-desne politične stranke v Navarri je bil ubit v eksploziji podtaknjene bombe. Mike Uribe, 44-letni policist v civilu je bil ubit s strelnim orožjem.
- 2001 (Julij): 3 osebe so bile ranjene v močni eksploziji podtaknjene bombe pred neko banko v centru Madrida. Istega dne so španske oblasti deaktivirale bombo na letališču v Malagi, masovnem turistični destinaciji.
- 2001 (Avgust): ETA opozori oblasti na podtaknjeno bombo, na enem izmed največjih letališč, Barajas v Madridu. 40 do 50 kg razstreliva je eksplodiralo na parkirišču v ukradenem avtomobilu, v drugem nadstropju terminala 2 (mednarodni leti). Povzročena je bila le materialna škoda.

- 2001 (September): Doma narejena bomba je eksplodirala v trgovini v Vitorii. Povzročena je bila le gmotna škoda.
- 2002 (Avgust): Avtomobil - bomba eksplodira pred oporiščem civilne garde in ubije 2 človeka: 6 letno deklico in 54 letnega moškega. Poškodovanih je bilo 40 ljudi.
- 2003 (Maj): Avtomobil - bomba v Navarri ubije dva policista in poškoduje civilista v ETI-nem zadnjem smrtnem napadu.
- 2003 (December): ETA namerava razstreliti 50 kg razstreliva v notranjosti madridske avtobusne postaje na božični večer. Napad so policisti preprečili.
- 2004 (December): ETA bombardira pet bencinskih črpalk v okolici Madrida. Po anonimnem klicu policisti so izvedli evakuacijo in nihče ni bil ranjen.
- 2004 (December): Na španski državni praznik je ETA detonirala sedem bomb v barih, cafe-jih in mestnih trgih po Španiji.
- 2005 (Februar): ETA razstrelili bel renault 19 z 30 kg razstreliva. 42 ljudi je bilo ranjenih. Smrtnih žrtev ni bilo.
- 2005 (Februar): Majhna bomba eksplodira v turističnem hotelu v Villajoyosa. Po prejetem anonimnem klicu so evakuirali stavbo in nihče ni bil ranjen.
- 2005 (September): ETA podtakne bombo v severni provinci Avila. Ni smrtnih žrtev
- 2005 (December): Na španski državni praznik, je ETA detonirala pet bomb po madridskih avtocestah. Žrtev ni bilo.
- 2005 (December): ETA detonira bombo v Guipuzcoai. Napad ni zahteval smrtnih žrtev, materialna škoda pa je bila ogromna.
- 2005 (December): ETA je detonirala bombo podtaknjeno v tovornjaku, parkiranemu pred enim izmed nočnih klubov v Navarri. Napad ni zahetval smrtnih žrtev, materialna škoda je bila velika.
- 2006 (Januar): ETA detonira bombo poleg sodišča v provinci Bizkaia. Povzročena je le materialna škoda.
- **22. marec 2006: ETA razglasi trajno premirje, ki naj bi se začelo dva dni kasneje (24.marec). Španski premier Jose Luis Rodriguez Zapatero je prepričan, da bo mirovni proces v Baskiji izredno težak in dolgotrajen, zaradi bogate zgodovine ETI-nega terorja.**
- 2006 (December): ETA prekrši premirje, ko na parkirišču letališča Barajas v Madridu eksplodira bomba in pri tem ubije dva ekvadorska imigranta, ki sta v tistem trenutku spala v avtu. To je prvi napad ETE s smrtnim izzidom vse od leta 2003.

- 2007 (Januar): ETA poda izjavo v kateri prevzame odgovornost za eksplozijo na letališču Barajas, vendar še vedno priznava obstoj premirja. Skupina separatistov trdi, da njen namen niso bile smrtne žrtve in krivi varnostno osebje na letališču, da niso pravilno in temeljito izvedli evakuacije na parkirišču, kljub temu, da so prejeli tri telefonske klice, ki so opozarjali na podtaknjeno bombo. Notranji minister Alfredo Perez Rubalcaba odgovori, da se po tem barbarskem dejanju mirovni proces ne more obnoviti in da je pogajanj nepreklicno konec

Separatistična organizacija ETA je na političnem področju izredno aktivna že od leta 1959, ko je bila ustanovljena. Njeni napadi na družbeno življenje Baskov in Špancev se na trenutke zdijo nelogični in popolnoma nepotrebni. ETA je vsekakor spremenila življenje v Španiji. Še posebej v Avtonomni pokrajini Baskiji, saj je tam nanizala kar nekaj odločilnih dogodkov. Življenje v Španiji na splošno zaradi ETE ni bolj nevarno, vendar pa na določenih ozemljih vladata med ljudmi strah in napetost. A kakor bomo videli v nadaljevanju, teroristična organizacija ETA ni edina prežeča nevarnost Kraljevini Španiji. V državi se je pojavil nov sovražnik – islamistični teroristi.

4.2 ANALIZA POJAVA ISLAMISTIČNEGA TERORIZMA V ŠPANJI

4.2.1 Kaj je islamistični terorizem?

Islamistični terorizem je terorizem verske narave. Terorizem verske narave navadno izvaja nasilje zaradi svojih preroško vodenih nagibov. Tovrstne teroristične skupine imajo širok nabor tarč, saj naj bi njihovo delovanje povzročilo širše, korenite spremembe. Različne organizacije temeljijo na večini pomembnejših svetovnih religij. Tak tip terorizma naj bi po statističnih podatkih prakticiralo največ skupin. Ker so skupine nagnjene k dejavnostim, ki nimajo povezave z združevanjem ali osveščanjem etničnih ali ideoloških skupin, pač pa jih vodi njihova lastna vizija preroške volje, ni zadržkov, ki so skozi preteklost omejevali intenziteto terorističnih dejavnosti. V skrajnem primeru je nasilje z njihove strani tako lahko uporabljeno proti komur koli, ki ni član njihove verske skupnosti (Wikipedia: Terorizem 2007).

Verska prepričanja in pripravljenost vernikov, da se žrtvujejo za ta prepričanja, so vodila v vojne že v preteklosti. Na začetku 21. stoletja pa se je vsa pozornost usmerila na islamistični terorizem, ki je postal najnevarnejša oblika terorizma v modernem svetu (Threat to Internal Security 2005). Radikalni muslimani pozivajo k svetovnemu islamskemu kalifatu²⁹, ki bi temeljil na šeriatskem pravu³⁰. Za svoje sovražnike označujejo vse islamske države, ki niso brezpogojno podvržene šeriatu. Prav tako jim sovražnike predstavljajo vsi neverniki (kristjani, židi ter ostali nemuslimani). Z izrazom „nemuslimani“ ter „kristjani“ razumejo predvsem večino prebivalcev Zahodnega sveta (Zahodna Evropa ter ZDA). Islamski ekstremisti živijo v prepričanju, da je treba vse nevernike uničiti. Najbolj razvpita islamistična teroristična skupina je Al Kaida. Njen voditelj, Osama Bin Laden je februarja 1998 razglasil islamski džihad (sveta vojna) in zagrozil z vesplošnim pobijanjem vseh židov in ameriških državljanov ter njihovih zaveznikov. (Law Library - American Law and Legal Information : Crime and Punishment in America 2007).

²⁹ Kalifát - v arabskem okolju, nekdanje področje, na katerem ima oblast kalif: bagdaski kalifat (SSKJ).

³⁰ Islamsko versko pravo. V državah, ki so trdnjava islamizma t.j. v Savdski Arabiji in Iranu, je le malo razlik med verskim in državnim pravom. Na splošno ima islam stroge prepovedi in kazni za prestopke, ki naj bi bili nevarni družbi. Šeriat zahteva smrtno kazen za prestopke, kot je umor. Muslimani, ki živijo v nemuslimanskih deželah, so pogosto razpeti med potrebo, da se ravnavajo skladno z zakoni in navadami dežele, in željo, da bi živeli po islamu, kot ga narekuje Koran (več na: www.religije.com).

4.2.2 Osama Bin Laden in njegova vojska smrtonosnih bojnikov

Ime Osama Bin Laden nas v današnjem času navdaja z nelagodjem in grozo. Vendar kaj je sploh znanega o tem najbolj razvpitem teroristu? Kakšne okoliščine so ga pripeljale do svetovne slave in od kod izvira njegova neustavljiva želja uničiti vse, kar je bilo ustvarjeno v Zahodnem svetu? Osama Bin Laden je arabski islamist in je eden izmed ustanoviteljev teroristične mreže Al Kaida³¹. Skupaj s še nekaterimi vojskujočimi islamisti je zaprisegel k Fatvi³², neke vrste islamskemu verskemu zakonu, ki opravičuje in celo zapoveduje pobijanje ameriških civilistov in vojakov ter prebivalce vseh ameriških zaveznic, vse dokler ne bodo odstopili od pomoči Izraelu ter odpoklicali vojaške enote iz islamskih držav (Usama Bin Ladin 2005). Rojen je bil 10. marca 1957. FBI ga je uvrstil na seznam desetih najbolj nevarnih oseb na svetu. Bin Laden je z bogastvom, ki ga je podedoval in ustvaril preko različnih podjetij, izrazil zanimanje za podporo mudžahidov³³, muslimanskih gverilcev, ki so se leta 1979 borili v Afganistanu proti Sovjetski Zvezi. Po iraški invaziji na Kuvajt 1990, je Bin Laden ponudil pomoč tudi Savdski Arabiji (okoli 12.000 vojakov), vendar ga je savdska vlada zavrnila. Užaljen, je javno okaral Savdsko Arabijo, da je odvisna od ameriške vojske in zahteval, da se iz države umaknejo vse tuje vojaške sile. Njegov kriticizem savdskega kralja je bil razlog, da je moral zapustiti državo in se pod pretvezo pridružiti islamističnemu zborovanju v Pakistanu, aprila 1991. *Hassan al-Turabi*, vodja nacionalne islamske fronte je predlagal Bin Ladnu, da se organizacija preseli v Sudan. Savdska vlada je z neprestanim pritiskom na Bin Ladna dosegla, da se je le – ta preselil v Afriko. Njegovo savdsko državljanstvo so preklicali leta 1994 (ERRI Counter – Terrorism Archive: Special report 1998).

Osama Bin Laden je v Sudanu ustanovil nova vojaška oporišča, v katerih so se usposabljali islamistični gverilci. Sofinanciral je mnoge projekte v državi, od gradnje cest, do pomoči v kmetijskih korporacijah. Njegove operacije so bile strogo zaščitene s strani sudanske vlade.

Vladni uslužbenci v Sudanu so bili sicer pod mednarodnim nadzorom, a vseeno so predlagali Savdski Arabiji naj oprostijo Bin Ladnu in ga sprejme nazaj v domovino. Savdski kralj je predlog zavrnil in s pomočjo Egipta ter Združenih Držav Amerike zahteval od Sudanske države, da izžene Bin Ladna. To se je tudi zgodilo in 1996 Bin Laden odide v Afganistan, kjer

³¹ Arabsko: „al-Qaida“ (baza podatkov vseh mudžahidov).

³² Odločitev muslimanskega pravnika na temelju določenega islamskega zakona.

³³ tudi mudžahid - v muslimanskem okolju kdor se z orožjem bori za uveljavitev svojih političnih idej: delovanje mudžahidov v Iranu in Afganistanu (SSKJ).

ustvari tesne stike s takojšnjimi talibanskimi³⁴ voditelji, še posebej z *Mullo Mohamedom Omarjem*. Talibanski režim se je pod sponzorstvom Bin Ladna vedno bolj krepil in postajal vedno večja nevarnost za mednarodno skupnost. Bin Laden je prevzel odgovornost za več terorističnih napadov, katerih žrtve so bile predvsem prej omenjene države, ki so ga preganjale in zahtevale njegovo odstranitev. Bill Clinton, takratni predsednik ZDA je prepričal OZN³⁵, da je Afganistanu naložila stroge sankcije, vendar je – ta kljub temu še vedno ščitil najbolj iskanega terorista. Kmalu po umiku Sovjetskih vojaških enot iz Afganistana, so oblast v državi prevzeli talibani. Pod taktirko Bin Ladna se je počasi začela oblikovati skupina mudžahidov, katerih primarni cilj je bil razširiti islamske vojaške operacije na Izrael in Kašmir³⁶ ter drugod po svetu. Izoblikovalo se je več podobnih organizacij, ki so širile to idejo. Ena izmed teh je bila tudi teroristična skupina Al Kaida, ki jo je ustanovil Osama Bin Laden leta 1988 (In the spotlight: Al Qaeda – The Base 2002). Tri leta kasneje je Sudanska islamska fronta, islamistična skupina, ki je v kratkem času pridobila ogromno moči, povabila Al Kaido naj se ji pridruži pri izvajanju vojaških operacij na ozemlju Sudana. Nekaj let je Bin Laden predsedoval pomembnim korporacijam in si tako pridobil ogromno premoženja. Z denarjem je gradil prometne povezave in pa tudi ustanavljal številna taborišča, v katerem so vojaško usposabljali gverilce, še posebej so jih želeli naučiti uporabljati orožje ter eksploziv.

Kot smo že navedli v enem izmed prejšnjih odstavkov, se je Bin Laden bil primoran vrniti v Afganistan, kjer je pod Talibani našel popolno zatočišče za svojo teroristično mrežo. Oboji so se namreč zavzemali za anti-ameriško politiko in oboji so imeli podoben pogled na svetovne razmere. Talibani so po odhodu Sovjetskih sil zavladali Afganistanu, čeprav njihova vlada mednarodna ni bila priznana. Al Kaidini teroristični kampi v Afganistanu ter v regijah ob pakistanski meji so bili namenjeni za usposabljanje muslimanskih vojakov iz celega sveta. Člani Al Kaide so etnični izjemno raznoliki in jih povezuje predvsem njihova radikalna percepcija islama. Leta 1996 je Al Kaida začela z brezpogojno uresničitvijo ideje, da se iz tako imenovanih islamskih držav izžene vsa tuja vojaška sila., ki je bila takrat na teh ozemljih iz različnih razlogov. Bin Laden se je predvsem osredotočil na grožnje Združenim Državam Amerike in njenim zaveznicam. Sledil je prvi večji teroristični napad na ameriško veleposlaništvo v Južni Afriki v katerem je bilo ubitih 300 ljudi. Leta 1999 je Al Kaida sklenila zaveznitvo z Egiptovsko islamistično skupino Džihad in njenim voditeljem Al

³⁴ Talibanski režim je vladal v večini Afganistana med leti 1996 in 2001.

³⁵ Organizacija Združenih Narodov.

³⁶ Sporno ozemlje med Indijo in Pakistanom.

Zawahirijem. Bin Laden se je osredotočil predvsem na ameriško vojsko, posebej na mornarico. Oktobra 2000 so samomorilski napadalci v Jemnu ubili precej mornarjev in povzročili ogromno škodo na oprorišču. Ta uspeh je islamiste vzpodbudil, da so začeli načrtovati večje in še bolj zahtevne napade na ameriško državo. To grožnjo so tudi uresničili 11. septembra 2001 z največjim terorističnim napadom v zgodovini nasploh, kjer so se samomorilski piloti z ugrabljenimi letali namenoma zaleteli v dvojčka WTC³⁷ v New Yorku ter v oporišče Pentagona v zvezni državi Washington (Al Qaeda 2003).

Na kratko smo predstavili zgodovino teroristične organizacije Al Kaida ter njenega ustanovitelja Osama Bin Ladna, zdaj pa si pogledajmo nekaj dejstev o njenem delovanju ter strukturi same organizacije.

Al Kaida ni organizacija v tradicionalnem smislu, ki bi imela neko centralno vodstvo. Je ime za skupek posameznih neodvisnih celic islamističnih gverilcev vsepovsod po svetu. V resnici sploh ne obstaja neka enotna teroristična organizacija, kot jo predstavljajo mediji svetovnemu prebivalstvu. Al Kaida je generični izraz, ki se uporablja za oborožene skupine, katere javno grozijo ZDA (Gunaratna 2003).

Kljub temu pa vseeno lahko zelo na široko pogledamo kako Al Kaida deluje.

Osama Bin Laden je njen ustanovitelj ter oseba, ki zapoveduje vojaške operacije *Ayman Al Zawahiri* je drugi mož Al Kaide in je odgovoren za vodenje teroristične organizacije v Iraku.

Poleg dveh vodilnih mož obstajajo tudi:

- **vojaški** komite, ki je odgovoren za usposabljanje, oboroževanje ter načrtovanje napadov,
- **finančni komite**, ki skrbi za denarne zadeve in vodi poslovne operacije. Agencije priskrbijo letalske vozovnice ter lažne potne liste,
- **pravni komite**, ki skrbi za presojo islamskih zakonov in njihovo usklajenost z načrtovanimi vojaškimi operacijami,
- **islamistični študijski komite**, ki potrjuje verske zakonske akte, kot je npr fatva.

Leta 1990 je nastal tudi komite, ki se je ukvarjal predvsem z mediji. Izdajali so svoj časopis in skrbeli za stike z javnostjo.

³⁷ World trade center – 11.9.2001 se je zgodil najhujši teroristični napad v zgodovini ZDA, ko sta dve potniški letali namerno trčili v stolpa znamenite zgradbe. Pri tem je umrlo več tisoč ljudi.

Število članov Al Kaide je neznano. Nekateri strokovnjaki se strinjajo, da je prav struktura Al Kaide njeno primarno orožje. Nihče ne ve kje se nahajajo ter koliko ljudi je vključenih v operacije. Okoli 100.000 islamskih vojakov je priznalo, da se je usposabljal v Al Kaidinih taboriščih, vendar je število njenih pripadnikov po celem svetu precej višje. Nobena država na svetu nima natančnega podatka koliko islamističnih teroristov se zadržuje na njenem ozemlju, saj se do napada le – ti ne izpostavljajo javnosti ter živijo običajno mirno življenje asimilirani v družbo. Naša naloga se nanaša na terorizem v Kraljevini Španiji zato moramo poudariti, da tudi delovanje Al Kaide v tej državi ni izjema.

4.2.3 11. marec 2004 – nevidni sovražnik udari s vso silo

Četrtkovo jutro 11. marca 2004 bo v zgodovini Španije za vedno zapisano s črnimi črkami. Takrat je na železniški postaji v centru Madrida odjeknilo deset močnih eksplozij, pri kateri je umrlo 191 ljudi, več kot 1700 pa je bilo ranjenih. V tem poglavju bomo raziskali vzroke ter posledice tega strašnega dogodka. Najprej pa si poglejmo, kaj se je pravzaprav zgodilo na usodno četrtkovo jutro.

Nekaj minut pred osmo uro zjutraj je špansko prestolnico pretresel val prvih treh eksplozij na vlaku 21431, ki je bil na poti v Atocho, glavno železniško postajo v Madridu. Par sekund kasneje sta eksplodirali še dve bombi, na drugem vlaku z oznako 21435, prav tako namenjenem v Madrid. Približno osemsto metrov stran od Atoche so v nekaj sekundem zamiku eksplodirale še štiri bombe, v različnih vagonih, na vlaku s številko 17305. Zadnja bomba je bila detonirana eno minuto po prvem valu eksplozij in sicer na železniški postaji Santa Eugenia, le štiri postajališča pred centrom Madrida. Zavladala je panika. Zaradi velikega števila poškodovanih je bilo najpomembneje, da je k pomoči pristopil vsak, ki je bil takrat na mestu dogodka. Naključni mimo vozeči avtobusi so prevzeli vlogo začasnega reševalnega vozila, s katerimi so vozili ponesrečence v najbližje bolnišnice. Bližnje razstavišče je postalo začasna mrtvašnica in kapelica v kateri so lahko molili za preminule. Na glavnem madridskem trgu Puerta del Sol je stal krvodajalski kamion, proti kateremu so se zgrinjale množice, ki so bile pripravljene darovati kri. Na prizorišče nesreče so začeli prihajati prve novinarske ekipe, vidno pretresene nad kaosom. Začela so se ugibanja, kdo bi lahko bil odgovoren za tako strašanski napad. Španski notranji minister *Angel Acebes* je prvi izrazil prepričanje, da je napad izvedla Baskovska separatistična organizacija ETA. Vendar je ta dejanje ostro zanikala. Kasnejši dokazi so močni kazali na vpletenost islamskih ekstremistov. Ker so se napadi zgodili natanko tri dni pred splošnimi volitvami v Španiji, je kljub vsemu ostal sum, da so v napade vključeni tudi domači teroristi. Dejstvo je bilo, da so bili napadi povezani z prihajajočimi volitvami. Oblikovalo se je veliko različnih interpretacij, kaj je bil temeljni povod za katastrofo (The Madrid bombing trial: What has been revealed so far 2006).

Teroristični napad v Španiji se je zgodil natanko dve leti in pol (912 dni) po slovitim 11. septembru 2001, ko so bile glavne tarče skrbno načrtovanih terorističnih napadov ZDA. Čeprav je ETA v preteklosti že izvedla bobne napade v Madridu, v katerih je umrlo precej ljudi, v tokratnem terorističnem napadu ni bilo mogoče zaslediti nikakršne povezave s to

separatistično organizacijo. Metode in taktika so bile bolj podobne tistim, ki so jih uporabljali islamistični teroristi, zato oblasti niso izključile niti možne povezave s strah zbujujočo Al Kaido. Strokovnjaki so prav tako opozorili na dejstvo, da ETA skoraj pred vsakim napadom izda opozorilo, katerega pa v tem primeru ni bilo (Jordan in Horsburgh: 209-229).

Naslednja pomembna ugotovitev je bila, da so bile vse bombe skrite v nahrbtnikih. Uporabljeno razstrelivo pa ni bilo enako razstrelivu, ki ga ponavadi pri napadih uporablja ETA. V okolici prizorišča bombnega napada so našli tudi vozilo, v kateri so bili detonatorji, audio kasete z verzi iz Korana ter nekaj mobilnih telefonov, ki so jih teroristi uporabili kot detonatorje. Policijski preiskovalci so na podlagi najdenih predmetov prišli na sled osumljencem maroškega porekla. Domneve so bile končno potrjene. Španijo so napadli islamistični teroristi (Europe Face to Face with Terrorism 2005).

Partido Popular (PP), vladajočo stranko, so obsodili, ker je za napade po krivici obtožila ETO. Čeprav ni bilo niti posrednega niti neposrednega dokaza na vpletenost španskih separatistov, je premier *Jose Maria Aznar* osebno poklical direktorje največjih časopisnih hiš in podal izjavo o krivdi ETE. Situacija se je iz ure v uro bolj zapletala in ugled Aznarja ter njegove stranke se je močno zamajal tik pred volitvami. Po eni strani je bil Jose Maria Aznar brezpogojno proti kakršnemukoli pogajanju z ETO, glede njihovih zahtev in je večino svoje kampanje gradil na boju proti terorizmu, še posebej po terorističnih napadih v ZDA. Po drugi strani, pa je Aznarjevo prijateljevanje z Georgeom W. Bushem bil povod, da se je odločil v Irak³⁸ poslati tudi španske vojaške enote, kljub množičnemu neodobravanju španskega prebivalstva. Če bi torej odgovornost za napade prevzela ETA, se bi vse izteklo v prid njegovi kampanji, če pa so napad zagrešili islamisti, bi ga ljudstvo spoznalo za krivega, da je posredno odgovoren za napade, ker je podprl ameriško invazijo v Iraku. Zgodilo se slednje. Po objavi, da je za napad odgovorna skupina islamskih skrajnežev, povezana z Al Kaido se je na ulicah Madrida zbralo na tisoče ljudi, ki so zahtevali odstop Aznarja. Med njimi je bilo čutiti jezo in razočaranje, saj so menili, da jim je vlada namenoma prikrivala resnico. En dan pred volitvami, ko naj bi bile politične demonstracije nelegalne, se je na glavnem trgu kljub temu zbrala množica razjarjenih volivcev, ki so na vladno palačo metali steklenice ter druge predmete. *Mariano Rajoy*, naslednik voditelja PP, je pozval h končanju protestov in zaprosil največjo opozicijsko stranko PSOE, da umiri situacijo, vendar se opozicija ni odzvala.

³⁸ Država se od iraške vojne 2003 nahaja pod vojaško okupacijo mednarodnih sil Združenih držav Amerike in Koalicije voljnih in je zato trenutno le omejeno suverena.

Pojavile so se celo govorice, da je Jose Maria Aznar poslal španskemu kralju peticijo in ga zaprosil za preložitev volitev za nekaj dni, oz. dokler se razmere ne umirijo. Tudi njegova visokost Juan Carlos zavrne Aznarjevo prošnjo. Na dan volitev, 14. marca, Jose Maria Aznar odstopi od kandidature za predsednika vlade. Glavni tekmelec sedaj postane že prej omenjeni Mariano Rajoy. Vendar pa se na volitvah pokažejo presenetljivi rezultati in oblast v državi prevzame opozicijska PSOE (Partido Socialista Obrero Espanol) na čelu z *Jose Luisom Zapatero*. Jasno je bilo, da so dogodki v zadnjih dneh odločilno vplivali na izid volitev. Ena izmed glavnih Zapaterovih političnih obljub, je bil umik španskih enot iz Iraka. Nekaj mesecev po volitvah je obljubo tudi izpolnil. Poleg tega se je pod njegovim vodstvom v Španiji oblikovala nova era liberalne vlade, saj je oblikoval kabinet v katerem je več kot 50% žensk. Preiskava bombnega napada v Madridu je trajala dve leti. Aretirali so več kot sto ljudi, večinoma islamskega porekla. Več kot 80.000 strani uradnih dokumentov je dokazovalo na dejstvo, da Al Kaida konkretno ni neposredno odgovorna za napade. Zagrešila naj bi jih Maroška Islamistična Bojevniška Skupina (*Moroccan Islamic Combatant Group – GICM*), ki je imela namen delovati v imenu Al Kaide (OSAC - Overseas Security Advisory Council 2006). Konzervativci še vedno za napad krivijo baskovsko separatistično organizacijo ETA ali vsaj brezpogojno verjamejo v njeno vpletenost. Vendar, ker so v državi izgubili skoraj vso oblast, tega ne morejo dokazati. Po 11. marcu se je v Španiji pripravljala še en teroristični napad, podoben madridskemu, vendar se je k sreči izjalovil (*Spain's 3/11 Anniversary: Sign of Healing 2006*).

Baskovski separatisti so ostali nedejavni do 3. decembra 2004, ko so podtaknili večje število bomb na bencinskih črpalkah po Madridu. Kot ponavadi, so tudi tokrat izdali opozorilo in policisti ter specialne enote so razstrelivo pravočasno deaktivirali. Po tem dogodku, je ETA udarila še osemkrat, a je v vseh primerih bila povzročena le materialna škoda. Na ozemlju Španije od 11. marca 2004 dalje, do decembra 2006, teroristična aktivnost ni zahtevala niti enega življenja.

5. ANALIZA UPORABLJENIH TERORISTIČNIH METOD

5.1 OBLIKE NAPADOV TERORISTOV

5.1.1 Izsiljevanje

Izsiljevanje je primer grožnje, ki je povezana z zahtevo po denarju, materialnih dobrinah, ali informacijah. Je blažja oblika terorizma in je največkrat podprta s silo ali zastraševanjem. Za dosego svojih ciljev jo uporabljajo predvsem teroristične skupine v začetni fazi nastajanja ali skupine, ki niso zmožne pridobivati finančnih sredstev na bolj sofisticiran način. Teroristične skupine, ki se ukvarjajo z bolj donosnimi ilegalnimi posli, kot je naprimer tihotapljenje orožja ali drog, se izsiljevanja kot taktike manj poslužujejo (A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century 2005: 163).

a) ETA

Baskovski separatisti so idealni primer teroristov, katerih poglavitna metoda je izsiljevanje. Že nekaj let jim predstavlja t.i. revolucionarni davek, enega izmed glavnih finančnih prihodkov v boju za neodvisnost. Izsiljujejo predvsem poslovneže od katerih v zameno za njihovo varnost zahtevajo ogromne količine denarja. Zneski se vrtijo tudi nad 50.000 euri. Večja podjetja večinoma zavrnejo zahteve baskovskih separatistov in za svojo zaščito najamejo osebne stražarje, česar pa si manjši podjetniki ne morejo privoščiti, zato so primorani plačati zahtevani znesek (A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century 2005: 164).

b) Islamistični teroristi

Al Kaida in podobne teroristične skupine se načeloma ne osredotočajo na posameznike in njihove finančne prihodke. Že v osnovi so zahteve naslovljene na celotno državo oz. njeno oblast. Islamistični teroristi ponavadi poleg materialnih dobrin zahtevajo še:

- izpustitev zapornikov,
- umik oboroženih sil iz ozemlja islamskih držav,
- odstop političnega voditelja.

Čeprav izsiljevanje kot taktika ni neposredno povezano s terorizmom, ima lahko na posameznika poguben psihološki učinek.

5.1.2 Ugrabitve

- Žrtve ugrabiteljev največkrat postanejo posamezniki, v katerih določena teroristična skupina vidi korist. Največkrat je ta korist materialnega pomena, kar imenujemo odkupnina. Teroristi lahko kot svojo zahtevo izrazijo tudi izpustitev že obsojenih oseb, ali pa z dejanjem želijo pritegniti le medijsko pozornost. Ugrabitelji so pripravljene zadrževati talca tudi dlje časa, če je to potrebno (Behind Giuliana Sgrena's Kidnapping 2005). Uspeh ugrabitve je odvisen od ravnotežja posledic, ki bi jih imela oblast z izgubo talca, v primeru, če ne izpolnijo zahtev teroristov, ter stroškov, če bi dejansko izpolnili njihove zahteve. Nekatere ugrabitve so v bistvu umori/atentati, ker je talčeva usmrtitev predvidena že na začetku, ne glede na zahteve. Ugrabitev ali zajetje talcev lahko predstavljata tudi sredstvo za financiranje teroristične organizacije (A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century 2005: 167).

- Pri zajetju talcev gre za prisilno pridržanje skupine ljudi v nekem nepremičninskem ali premičninskem objektu. Ponavadi je namen teroristov medijska pozornost, pridobitev političnega azila, izpustitev zapornikov ali odkupnina. Velikokrat so zajeti talci že od vsega začetka obsojeni na smrt, saj ko teroristi precenijo, da so izkoristili maksimalno medijsko pozornost, le – te usmrtijo, ker od njih nimajo nobene koristi več. Za razliko od ugrabitve, kjer je pozameznik premeščen na neznano lokacijo, so talci zajeti na točno določenem kraju (Types of Terrorist incidents 2006).

- Ugrabitev je lahko tudi nasilni prevzem nadzora nad nekim transportnim sredstvom. Ponavadi so v teroristično akcijo vključeni tudi nedolžni civilisti, ki so se znašli na samem kraju zločina. Ugrabitev transportnega sredstva ima lahko več razlogov:
 - zajem talcev,
 - priložnost za pobeg,
 - sredstvo za uničenje določene tarče.

Uporaba ugrabljenih transportnih sredstev ni samo omejena na letalski promet.

Vse več se teroristi osredotočajo tudi na tovorna vozila, ki prevažajo eksplozivne ali vnetljive snovi. Prav tako so v nevarnosti ladje ki prevažajo naftne derivate (A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century 2005: 168).

a) ETA

Baskovska separatistična organizacija se v okviru svojih terorističnih dejavnosti poslužuje tudi ugrabitev. V zadnjih dvajsetih letih so bile glavne tarče ugrabiteljev predvsem premožnejši podjetniki ter pomembne politične osebnosti in v nekaterih primerih celo njihovi družinski člani. Teroristom je bilo izplačanih na milijone eurov odkupnin. Denar je bil načeloma oddan na francoski strani, saj je Francija nekaj časa veljala za zatočišče baskovskim teroristom. Že pred več kot desetimi leti se je veliko število baskovskih separatistov ali njihovih podpornikov umaknilo v Latinsko Ameriko, kjer so vzpostavili pravo mrežo svojih dejavnosti. Financirali so se predvsem iz lastnih podjetij, restavracij, revolucionarnih davkov, pa tudi napadov ter z ugrabitvami. Ustanovili so celo tako imenovano „ugrabiteljsko industrijo“, ki se ukvarja predvsem z usposabljanjem potencialnih ugrabiteljev (Spain's ETA sets up Kidnappers Inc. 1995).

b) Islamistični teroristi

Na ozemlju Kraljevine Španije islamistični teroristi niso izvajali nikakršnih ugrabitev. V okviru svojih operacij drugod po svetu, pa se poslužujejo tudi te metode. Žrtve ugrabitev so predvsem tujci (novinarji, poslovneži, vojaki,...), ki jih največkrat zajamejo v času vojne (Irak, Afganistan) in zanje zahtevajo izpustitev že zaprtih teroristov ali umik okupacijskih sil iz države v kateri delujejo. Ob tem je treba poudariti, da Osama Bin Laden in njegovi vojaki nasprotujejo ugrabitvam novinarjev ter žensk, čeprav je javnost seznanjena z drugačnim dejstvom (Behind Giuliana Sgrena's Kidnapping 2005).

Ugrabitev je aretacija ene ali več oseb na nasprotnikovi strani in mora služiti določenim namenom (Al Battar 2004):

1. Prisiliti vlado ali nasprotnika da izpolni specifični seznam zahtev.
2. Ustvariti težke razmere za sodelovanje vlade z državami iz katerih prihajajo ugrabitelji.
3. Od zajetih talcev pridobiti čimveč uporabnih informacij, ki bi olajšala potek operacije. Zahtevati odkupnino – finančna podpora za organizacijo.
4. Pritegniti pozornost na določeno zadevo.

Cilj ugrabitve islamskih skrajnežev načeloma ni usmrtitev, temveč odkupnina. Obstajata dva tipa ugrabitev:

- Javno zajetje talcev
- Skrivna ugrabitev posameznikov

Ugrabitelji, ki delujejo v skupini, naj se razdelijo v manjše podskupine in si razdelijo naloge. Le tako bo ugrabitev potekala uspešno.

- *Poizvedovalna skupina* informira ugrabitelje o gibanju tarče.
- *Varovalna skupina* ščiti ugrabitelje pred vsemi zunanji nevarnostmi.
- *Ugrabiteljska skupina* prevaža talce in jih dostavi skupini, ki je odgovorna za varovanje.
- „*Take – down*“ skupina uniči vse zasledovalce, ki so sposobni ogroziti potek operacije.

Talci morajo biti premeščeni na skrivno lokacijo. Skrivališče naj bo daleč od sosedov, vendar ne predaleč, da ne bi pritegnili pozornosti. Skrivališče naj bi imelo tudi več zasilnih izhodov in mora biti na primernem mestu, kar bi služilo v primeru potencialnega strelskega obračuna. Če je tarča ugrabiteljev avtobus ali letalo, je potrebno ugotoviti nacionalno pripadnost vseh potnikov, ker je od tega odvisen uspeh operacije. Potrebno je izvedeti tudi natančen potek načrtovanega potovanja, da se lahko izognejo šibkim točkam, na katerih bi jih lahko pričakal sovražnik (Al Battar 2004).

5.1.3 Uporaba strelnega orožja

Teroristi uporabljajo različne vrste orožja, da povzročijo čim večjo škodo na izbrani tarči. Pri izbiri se osredotočijo predvsem na tri glavne dejavnike: dostopnost, preprostost in učinkovitost orožja. Poslužujejo se predvsem avtomatskega orožja, ki ima možnost ubijanja z razdalje. Zaradi velike razpoložljivosti raznovrstnega orožja na črnem trgu in spreminjajočega tehnološkega napredka, je skoraj nemogoče opredeliti kakšno orožje teroristi najraje uporabljajo (A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century 2005: 182).

Poznamo dve obliki uporabe strelnega orožja:

- Posamezno ali skupinsko streljanje na skupino ljudi, z namenom ubiti jih čim več preden napadalec sam postane tarča.
- Napad na točno določeno tarčo (atentat/umor).

a) ETA

Aprila 1999 je francoska policija odkrila obsežno skrivališče orožja v mestu Bayonne v katerem no našli 29 anti-tankovskih raket, 5 granat, 11 brzostrelk ter 17 komadov avtomatskih pištol. Našli so tudi nekaj tisoč kosov municije, detonatorje ter 150 kg eksploziva. Posebna značilnost baskovskih separatistov so atentati, oz. napad na točno določeno žrtev iz neposredne bližine. Največ takih napadov teroristi izvedejo na pripadnike političnih strank, ki nasprotujejo neodvisnosti Baskije (The Proliferation of Illegal Small Arms and Light Weapons in and Around The European Union 2001: 36).

b) Islamistični teroristi

Islamistični teroristi veljajo za eno najbolj oboroženih terorističnih organizacij na svetu. Zaradi posebno kompleksne strukture Al Kaide in njenih celic po celotni zemeljski obli, je tihotapljenje orožja postalo izjemno donosen ter učinkovit posel za teroriste. Islamistični rekruti so usposobljeni za izvajanje strelskih napadov v samomorilskih ali ne - samomorilskih operacijah. Usposabljanje ne dovoljuje nikakršnih čustev ali vesti, zato je njihov cilj pri streljanju povzročiti čim več nedolžnih žrtev z neposredne bližine ali od daleč.

Teroristične operacije s strelnim orožjem, na večjo skupino ljudi, so lahko izjemno preproste, kot je preprosta tudi dobava orožja v ta namen. Potrebno je najti le primeren prostor za začetek streljanja. Lahko pa so naloge izjemno zahtevne, kot npr. atentati, kjer je potrebno dolgotrajno zbiranje podatkov o tarči ter skrbno načrtovanje napada. Učinek in uspeh take vrste operacije je odvisen od izbire tarče ter od strelskih sposobnosti napadalca. Pomemben je tudi odzivni čas oboroženih sil nasprotnika. Islamistični teroristi se strelskih veščin naučijo v terorističnih kampih. V pomoč pa so jim tudi posebni priročniki, s katerim usposablajo nove rekrute. Eden izmed takih priročnikov je Enciklopedija Džihada, kjer so na več kot 600 straneh zbrani poglobljeni nasveti ter navodila o ravnanju z orožjem ter pripravi in izvedbi uspešne teroristične operacije (Venzke 2003: 64).

5.1.4 Uporaba eksplozivnih sredstev

Teroristi uporabljajo eksplozivna sredstva predvsem pri napadih na simbolične tarče. Večino eksplozivnih sredstev sestavijo teroristi sami v domačem okolju in le redko uporabijo bombe dostopne na mednarodnem trgu (Martin 2003: 256).

- Uporaba improviziranih eksplozivnih naprav ali vojaških municij z namenom povzročiti čim več žrtev med civilisti ali uničiti specifično tarčo (nepremičnina, simbolna tarča). Naprave se lahko detonirajo s sprožilcem, senzorjem ali s časovnim zamikom.
- Uporaba improviziranih eksplozivnih naprav ali vojaških municij z namenom povzročiti le materialno škodo in se pri napadu izogniti človeškim žrtvam.

Bombe so pri teroristih najbolj priljubljena oblika orožja iz večih razlogov. Imajo uničujoč učinek, lahko se uporabljajo v skoraj vsaki teroristični operaciji, ne zahtevajo prisotnosti operaterja ter imajo posebno močan psihološki učinek. Eksplozivna sredstva se lahko uporabljajo hkrati z drugimi tehnikami, kot so na primer sabotaze ali atentati. Lahko pa se uporabljajo kot edino napadalno orožje, pri čemer je ob eksploziji povzročeno ogromno škode. Teroristi želijo z bombnimi napadi pokazati ranljivost prebivalstva in celotne države, kljub vsem varnostnim ukrepom, ki so jih sprejele oblasti. Zelo pogosta vrsta bombe, ki se je pri svojih napadih poslužujejo teroristi, je avtomobil – bomba (*vehicle borne improvised explosive device – VBIED*). Gre za eksplozivno telo skrito v prevoznem sredstvu (največkrat v avtomobilu), ki se lahko sproži z različnimi elektronskimi napravami. Prednost take oblike bombe je, da je le – ta dostavljena na točno določen cilj, kjer ima največji možni učinek na izbrano tarčo (A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First Century 2005: 165-166).

a) ETA

Značilnost baskovskih teroristov je, da je večina njihovega eksploziva domače izdelave. Najbolj razširjena oblika sta razstrelivi Amonal ter Amosal, pridobljeni iz amonijevega nitrata, ki ga najdemo v vsakem navadnem gnojilu, TNT-ja ter aluminija. Sicer se je ETA dodobra oskrbela tudi z veliko krajo orožja v francoski Bretaniji leta 1999. Najbolj razširjena

oblika orožja pri njihovih napadih je avtomobil – bomba (The Proliferation of Illegal Arms and Light Weapons in and around European Union 2001: 37-38).

b) Islamistični teroristi

Improvizirana eksplozivna sredstva islamistični teroristi uporabljajo predvsem v obsežnih napadih, ki zahtevajo množične smrtne žrtve ali za uničenje določene tarče (premičnine ali nepremičnine). Značilnost islamistov je tudi uporaba improviziranih detonatorjev, kot so npr. mobilni telefoni, daljinski upravljalniki ali podobne naprave.

Pripadniki Al Kaide se ravnanja z eksplozivom naučijo v terorističnih kampih s pomočjo priročnikov (Alleged Al Qaeda Training Manual 2001). Uporaba eksplozivnih sredstev je pglavitna metoda islamskih teroristov, zato ji tudi v času rekrutiranja namenijo največ pozornosti. Glavne tarče bombnih napadov so:

- Ambasade
- Ekonomski centri
- Infrastruktura
- Pomembni industrijski obrati
- Jedrske elektrarne
- Letališča (in druga pomembna prometna središča)
- Transportna sredstva (na tleh in v zraku)
- Zabavišni centri / nočni klubi oz. vsi kraji kjer se običajno zbirajo ljudje

Eksploziv je najvarnejša oblika orožja mudžahidov. Omogoča jim, da se izognejo aretaciji. Poleg tega, izvedba atentata z uporabo eksploziva ne pušča nobenih dokazov. Najpomembnejši razlog pa je, da na sovražnika deluje hitro in učinkovito (Al Qaeda Tactic/Target Brief 2002: 11)

Pri islamističnih teroristih so izjemno priljubljeni samomorilski napadalci, ki v procesu izvajanja bombnega napada zavestno žrtvujejo tudi svoje življenje. Več o njih bomo izvedeli v enem izmed naslednjih poglavij.

5.1.5 Uporaba kemičnega, biološkega in jedrskega orožja

Skupno ime za te tri vrste orožja je orožje za množično uničevanje, pri katerem je glavni cilj povzročiti čim več škode in zahtevati čim več človeških žrtev (Martin 2003:258).

Poglejmo si kakšna je razlika med njimi ter zakaj je še posebej nevarno v rokah teroristov.

- Kemično orožje

To obliko orožja predstavljajo kemične spojine, ki pri živih bitjih povzročijo bolezni ali celo smrt. Lahko so v plinasti, tekoči ali trdni obliki in predstavljajo poleg biološkega orožja primarno grožnjo celotnemu človeštvu. Najbolj priljubljeni in na žalost že uporabljeni v rokah teroristov so živčni plini.

- Biološko orožje

To obliko orožja predstavljajo živi organizmi ali nalezljivi povzročitelji infekcij, pridobljeni iz njih. Primarni cilj je povzročiti bolezen ali smrt živih bitij in sicer je uspeh odvisen od zmožnosti razmnoževanja tega organizma. Najbolj priljubljena oblika pri teroristih je antraks.

- Jedrsko orožje

Jedrsko orožje je visoko – eksplozivno vojaško orožje, katerega glavni sestavini sta radioaktivni snovi, uran in plutonij. Jedrska eksplozija povzroči popolno opustošenje. Nuklearne naprave so specifične narave in jih je izredno težko proizvesti. Vseeno so nekatere svetovne teroristične skupine pokazale veliko željo izdelati takšno vrsto orožja (Martin 2003: 259).

a) ETA

Baskovski separatisti so se zavezali, da ne bodo nikoli izvajali napadov, ki bi zahtevali množične smrtne žrtve. Taki napadi so v njihovem primeru neproduktivni pri dosegu primarnih ciljev teroristične organizacije. Od vsega začetka ETE, niti ne obstajajo posredni ali neposredni dokazi, da bi le – ta posedovala orožje za množično uničevanje (Institute for Defense Analysis - Understanding terrorism: Lessons of the Past Indicators for the Future 2004: 11).

b) Islamistični teroristi

Osama Bin Laden: *„Dejal bi, da je posedovanje orožja za zaščito Muslimanov verska obveznost. Če islamisti posedujemo to orožje, se moramo zanj zahvaliti Bogu. Bil bi greh, če Muslimani ne bi skušali pridobiti orožja, ki bi onemogočil sovražniku, da bi še naprej napadal našo zemljo in naše ljudi. Toda, kako bi uporabili to orožje, če bi ga posedovali. je odvisno samo od nas samih“* (intervju z Osamo Bin Ladnom za televizijsko mrežo ABC, Decembra 1998).

V tem intervjuju voditelj Al Kaide ni niti potrdil, niti zavrnil, da njegova teroristična organizacija poseduje orožje za množično uničevanje. Čeprav so strokovnjaki mnenja, da ni nobenega neposrednega dokaza, ki bi dopuščala to možnost, marsikdo verjame da islamistični teroristi takšno orožje v resnici imajo, kljub temu, da ga še niso uporabili (Osama Bin Laden: Profile 2001).

5.1.6 Samomorilski napadalci

To poglavje je namenjeno posebnemu tipu terorističnih napadov, ki po svoji naravi izstopa od ostalih. Človek – bomba je postala ena izmed najbolj razširjenih oblik političnega nasilja v mnogih konfliktnih po svetu. Čeprav v nekaterih primerih lahko povod za napad iščemo v posebnih oblikah samomorilskega vedenja, je največ incidentov še vedno etno-nacionalne ter verske narave.

„ One man willing to throw away his life is enough to terrorize a thousand. ”

(En človek, ki je pripravljen vreči stran svoje življenje je dovolj, da terorizira tisoč ljudi.)

WU CHI (kitajski vojaški filozof)

V današnjem modernem svetu je težko razumeti, da teroristi uporabljajo tako primitivne metode, pa vendar je z njihovega vidika ena najbolj učinkovitih načinov za povzročanje groze in terorja med svetovnim prebivalstvom. Človek – bomba poseduje inteligenco ter fleksibilnost, ki ga druge vrste orožja nimajo. Na sovražnika ima poseben psihološki vpliv ter ga s tem onesposobi. Največja prednost takega orožja je, da je, da načeloma ne zahteva finančnih sredstev in je lahko dostopno, vse dokler obstajajo prostovoljci. Poleg tega ponavadi zahteva veliko število smrtnih žrtev na strani sovražnika, na strani napadalca pa „le“ že prej določeno izgubo. V naslednjih odstavkih bom predstavila nekaj zgodovine ter značilnosti tega, za mnoge nerazumnega dejanja.

Metoda samomorilskih napadalcev je stara že več stoletij. Dokazi pričajo, da je prva samomorilska teroristična organizacija nastala že pred tisoč leti. V današnjem Iranu je bila že v 11. stoletju ustanovljena radikalna islamistična sekta. Hasan, ustanovitelj sekte, je bil sin ugledne družine. Imel je neverjetno sposobnost prepričevanja ljudi. S pomočjo religije, seksa ter drog je prepričal mnogo mladih fantov, da so postali morilci. Toda ti so se razlikovali od drugih plačanih morilcev, njim je bilo namreč vseeno, če bodo v napadu tudi sami izgubili življenje. In tako so *ašišini* (uporabniki hašiša) postali ne le ubijalci, temveč tudi visoko usposobljeni teroristi. Sekta je postavila številne utrdbe v gorskih predelih, kjer so se prostovoljci usposabljali. Tako so kmalu prevzeli nadzor na določenih področjih v Iranu in Siriji. Njihovo najmočnejše orožje sta bila teror in groza in veljali so za praktično neustavljive pri svojih akcijah. Končno, so se v 13. stoletju mongolske in arabske oborožene sile uprle

napadalcem, uničile njihove utrdbе ter ubile teroristične voditelje. Po tem porazu je sekta delovala le še kot religiozna organizacija in za metodo ni več uporabljala groze ter samomorilskih napadov. Okoli 150,000 članov sekte še vedno živi na Srednjem Vzhodu, kjer so metode srednjeveškega samomorilskega terorizma še vedno prisotne v različnih organizacijah (Suicide Terrorists, Incorporated 2006).

a) ETA

Baskovski separatisti so iz kulturnih in operativnih razlogov zavrnili izvajanje samomorilskih napadov. Samomor je v nasprotju z družbenimi normami zahodne krščanske civilizacije, zato ga tudi ETA ne sprejema. Voditelji baskovskih teroristov so prepričani, da jim izurjeni in izkušeni prostovoljci bolj koristijo živi kot mrtvi. Poleg tega je marsikdo že dokazal sposobnost opraviti še tako zahtevno nalogo ne, da bi mu bilo pri tem treba žrtvovati svoje življenje (Institute for Defense Analysis - Understanding terrorism: Lessons of the Past Indicators for the Future 2004: 104).

b) Islamistični terorizem

Islamistične teroristične organizacije pojmujejo samomor kot najvišje utelešenje svete vojne ter mučeništvo, kot najpomembnejšo obliko zvestobe islamski veri. Osnovni namen islamističnega bojevnika je žrtvovati svoje življenje v imenu Alaha.

Glavno načelo „*Ljubimo smrt bolj kot naši nasprotniki ljubijo življenje*“ izraža neizmerno odločnost, da prostovoljno končajo začasno življenje na tem svetu, saj jim je v zameno v nebesih obljubljen nesmrtnost. Poleg tega, načelo izraža globino čiste islamske vere, v nasprotju z hedonizmom ter šibkostjo sovražnikov Islama. Že nekaj časa v svetu najbolj odmevajo samomorilske akcije pripadnikov teroristične mreže Al Kaida. Njihov glavni cilj je bil promovirati mučeništvo med čim večjim deležem muslimanskega prebivalstva, še posebej tistimi, ki podpirajo idejo o islamski sveti vojni. Fenomen muslimanskega samomorilskega terorizma v imenu Alaha, so pred Al Kaido v 80-ih letih izvajali že šiiti³⁹. Vendar pa so bile njihove teroristične operacije zasenčene s strani Al Kaidinih voditeljev z namenom, da si le Al Kaida na svetovnem prizorišču pridobi zaupanje in spoštovanje islamskih skrajnežev. Glavni cilj samomorilskih napadalcev je povzročiti čimveč žrtev. Ponavadi delujejo kot skupina, redkeje kot posamezniki. Al Kaida se je s samomorilskimi teroristi osredotočila predvsem na

³⁹ Šiit - pripadnik muslimanske vere, ki priznava samo koran: šiiti in suniti (SSKJ).

zastaševanje in ogrožanje zahodnega načina življenja. Namen takšnih napadov je povzročiti vesplošen strah in izraziti sovražnikovo ranljivost, s čimer bi dosegli močan pritisk javnosti na države, naj se uklonijo Bin Ladnovim zahtevam (Schweitzer in Goldstein Ferber: 36 - 40).

Rekrutiranje samomorilskih teroristov je izredno težavno, vendar kot kaže ni nemogoče. Najprej je treba vzpodbuditi zanimanje in motivirati prostovoljce. Samomorilski napadalec ne more biti vsakdo. Prepričati nekoga, da zavestno žrtvuje svoje življenje v vojaške namene in pri tem zasejati teror med ljudi, je dolgotrajna ter težavna naloga. Včasih pa zadostuje že obljuba, da bo družina iz katere prihaja terorist, finančno preskrbljena ter da bo samomorilec čaščen v javnosti. Revščina, sovraštvo, verska in nacionalistična vnema, celo izguba bližnjega v sovražnikovem napadu, prispeva k uspešnemu usposabljanju ter motiviranju samomorilskih napadalcev.

Kot sem omenila v prejšnjem odstavku, je taktika prepričevanja lahko podprta tudi s finančnimi sredstvi, vendar pa to ni edini strošek. Vzpostavitev kampov v katerih se prostovoljci usposabljujejo, ter oprema, zahtevajo enormne količine denarja. Prav tako se med stroške štejejo: lažni potni listi, vozila, vojaški specialisti za usposabljanje rekrutov ter še mnogo drugih stvari. Vendar bomo na vprašanje od kod teroristom zadostne količine denarja odgovorili v enem izmed naslednjih poglavij.

Samomorilski kandidati se rekrutirajo povsod po svetu. V prvi fazi rekrutiranja predstavniki teroristične mreže iščejo mlade (verne ali neverne) muslimane in jim predstavljajo idejo islamskega fundamentalizma⁴⁰. Istočasno jih skušajo prepričati o konceptu svete vojne.

Ta faza rekrutiranja se izvaja v Arabskih ter Zahodnih državah in je bolj podobna navadnemu verskemu misionarstvu, kot pa usposabljanju v pravem pomenu besede. Osredotočijo se predvsem na poudarjanje dejstva o propadu Islama, vse od padca Otomanskega imperija ter kako pomembno je žrtvovanje, da bi ohanili svojo vero. To delo opravljajo karizmatične osebnosti, ki znajo manipulirati z ljudmi. V Evropi so na tak način rekrutiranje vodili *Abu Katada* in *Abu Hamza al – Masri* v Londonu ter *Salah Awladi* in *Muhammad Heider Zamar* v Nemčiji. Svoje ideje so širili predvsem na univerzah ter v kulturnih centrih. Osebni pristop do posameznika in vztrajno poudarjanje muslimanskih družbenih norm je vzpodbudilo skupinsko sprejemanje njihove ideologije (Schweitzer in Goldstein Ferber: 25-26).

⁴⁰ Fundamentalizem - nazor, ki zahteva, da se kdo dosledno drži načel svoje ideologije: nasprotovati fundamentalizmu / nacionalni, rasni fundamentalizem, islamski fundamentalizem versko gibanje, ki zahteva popolno zvestobo koranu (SSKJ).

Posamezniki so tako dobili priložnost za nadaljne usposabljanje v enem izmed terorističnih kampov. Vendar je treba poudariti, da niso vsi izmed njih postali člani teroristične celice. Najstrožji kriterij za članstvo v Al Kaidi, je sposobnost narediti samomor. V ta namen so vsi potencialni rekruti v kampih prisiljeni izpolniti vprašalnik, s katerim teroristični voditelji ponavadi razkrijejo tajne agente, ki se vtihotapijo v organizacijo. Odločilno vprašanje je seveda ali so pripravljeni žrtvovati svoje življenje. Poleg tega imajo rekruti na tak način tudi možnost dokazati svoje sposobnosti. Kot zanimivost naj omenim, da so voditelji Al Kaide s pomočjo vprašalnika identificirali *Hanija Hanjoura*, enega izmed pilotov na letalih, ki so bila udeležena v terorističnih napadih 11. septembra 2001 v ZDA. Hanjouri je namreč imel opravljeno licenco za letenje z letalom, še preden se je pridružil terorističnemu usposabljanju, zato je bil odličen kandidat za smrtonosno misijo. Rekrutiranje kandidatov vsebuje tudi psihološke teste, s katerimi se preveri ali je rekrut dovolj osebnostno močan, da ne podleže vsem psihičnim pritiskom in se brezpogojno preda ideji islamskega džihada in mučeništva.

Obstajajo štiri pomembne faze motiviranja, da nekdo žrtvuje svoje življenje kot mučenik:

- 1) Zavedanje, da islamski veri grozi uničenje.
- 2) Zavračanje brezosebnega življenja ter stvari, ki nas obdajajo.
- 3) Avtosugestija: samo – prepričevanje o samomoru.
- 4) Izolacija od normalnega življenja, ki jo izvedejo s pomočjo predstavnika teroristične skupine.

Znanstveniki verjemejo, da samomorilski napadalec zapade v stanje transa ali hipnoze, zaradi katere so podvrženi manevriranju s strani „osebnega“ trenerja, ki jim predstavlja najvišjo avtoriteto. Zavedno sprejema le sebe, svojega učitelja ter seveda Alaha. Slednjemu se preda z dušo in telesom. Takšno transcendentalno⁴¹ prizadevanje muslimanskega samomorilskega napadalca, le - temu nudi občutek neizmernega zadovoljstva. Drugi so ta občutek opisali kot navlado čustvene komponente nad logiko (Stern 2004).

Al Kaida ustvarja skupine vojakov, ki obljubijo osebno zvestobo samemu Bin Ladnu, ki razglasijo svojo pripadnost družini globalnega džihada ter tistih, ki so pripravljeni umreti v imenu Alaha. V procesu zaobljube se posamejijo z video kamero, kjer še enkrat prisežejo

⁴¹ Transcendéncia:

1. lastnost, značilnost transcendentnega: transcendenca smrti / transcendenca boga; transcendenca in imanenca.
2. kar je transcendentno: svet transcendenca / religiozna transcendenca.
3. v zvezi s predlogom prehajanje, preraščanje: transcendenca k biti; transcendenca v nebivanje (SSKJ).

zvestobo Islamu in obljubijo, da bodo uspešno opravili nalogo, ki jim je bila naložena. Video zapis predstavlja tudi njihovo oporoko in pa propagandno sredstvo s katerim kasneje prepričujejo bodoče rekrute. Samomorilski napadalci so med islamističnimi teroristi izjemno cenjeni ter spoštovani. Večino po smrti razglasijo tudi za heroje (Schweitzer in Goldstein Ferber: 37-40).

Podrobno smo predstavili idejo mučeništva pri islamističnih teroristih, sedaj pa še razložimo koncept na podlagi praktičnega primera v Kraljevini Španiji. Kot smo ugotovili v enem izmed prejšnjih poglavij, ima teroristična mreža Al Kaida svoje teroristične celice tudi na španskem ozemlju, ki pa razen s sumom terorističnega napada 11. marca 2004 v Madridu, drugače niso opozorile nase. Teroristični napad v Madridu ni bil samomorilskega značaja. Vendar pa sledeči dogodki kažejo na vpletenost islamističnih mučenikov. Nekaj tednov po napadu so španske oblasti obkolile stavbo v kateri so se skrivali domnevni teroristi. Še preden bi jih lahko aretirali so se le –ti raje razstrelili kot dovolili, da jih ujamejo. S tem simboličnim dejanjem so pokazali značilnost samo - žrtvovanja. Poleg tega je bil med preiskavo najden pas za eksploziv, zato oblasti domnevajo, da so imeli teroristi namen izpeljati vsaj en samomorilski napad na španskem ozemlju. Odgovornost za napad je prevzelo veliko manjših terorističnih skupin. Blizu madridske mošeje je bil najden tudi video posnetek, na katerem je bil prikazan domnevni pripadnik Al Kaide, maroškega rodu. Varnostne sile so bile prepričane, da so napad izvedli maroški islamistični skrajneži s pomočjo največje teroristične mreže. Prva značilnost na katero so se sklicevali pri tej trditvi, je vpletenost članov maroške celice v operacije, katere je v preteklosti že izvedla Al Kaida. Druga značilnost je čas napada, in sicer natanko tri dni pred volitvami v Španiji. Tako so želeli vplivati na končen izid volitev, kar jim je navsezadnje tudi uspelo. V bistvu je teroristična kampanja v Španiji vsebovala skoraj vse karakteristike napadov, ki so jih izvedli islamistični skrajneži pod taktirko Osame Bin Ladna, z izjemo samomorilskih napadalcev. Maroška teroristična celica Abu Hafas al-Masri, ki naj bi bila vpletena v bombni napad v Madridu, je temeljila predvsem na teroristih, ki so v preteklosti že bili vključeni v operacije v Afganistanu, Bosni ter Čečeniji. Vzpostavili so stike z drugimi terorističnimi skupinami po svetu in jim pomagali pri opravljanju nalog. Celica, delujoča na španskem ozemlju je delovala z veliko stopnjo operativne in logistične avtonomije, vendar je vseskozi podpirala idejo islamskega džihada ter nasprotovala ameriški politiki v Iraku (Schweitzer in Goldstein Ferber: 74-76).

Kakorkoli, od napada so minila že več kot tri leta in preiskovalci še danes niso našli konkretne povezave ali zasledili direktnega stika med Abu Hafas al- Masri ter Al Kaido v zvezi z načrtovanjem ali financiranjem madridske teroristične operacije. Dejstvo je, da je maroška celica delovala v skladu s strateškimi cilji Osame Bin Ladna, prav tako je jasno, da so napad na Španijo izvedli, ker je bila ena izmed držav, ki je podprla politiko Georga W. Busha in na bojišče v Irak poslala tudi svoje oborožene sile. Poleg tega pa je Iberski polotok simbol zahodnjaške okupacije ozemlja, saj je bil le – ta v daljni preteklosti pod nadzorom islamskih držav.

5.2 IZBOR TARČ TERORISTIČNIH AKCIJ

Brazilski revolucionar Carlos Marighella se je zavzemal za tako imenovano *oboroženo propagando*, kar pomeni, da je izbira tarče terorističnega napada celoten proces, pri katerem je najpomembnejše dejstvo, kako bo napad vplival na širšo javnost. Najbolje je izbrati specifično tarčo, ki bo imela največji možni propagandni učinek. Če se osredotočimo na teroristične napade po svetu in v Kraljevini Španiji lahko ugotovimo, da je takšno taktiko prevzela večina terorističnih skupin, med njimi tudi ETA ter Al Kaida. Ropanje bank, zasede, kraja orožja, izpustitev zapornikov, usmrtitve, ugrabitve, sabotaje, napadi na javna prevozna sredstva. Vsa ta teroristična dejanja imajo en sam cilj in sicer, opozoriti nase (Martin 2003: 263).

Poglejmo si nekaj tipičnih primerov žrtev teroristov:

- *Nedolžni posamezniki*, katere vzamejo za talce. Če je oseba medijsko prepoznavna je več možnosti da jo usmrtijo.
- *Vojaško osebje iz tretjih držav*, ki ponavadi nimajo nobene direktne povezave z njihovimi cilji.
- *Nedolžni civilisti*, katere ubijajo brez posebnega razloga v opozorilo oblastem in kot znak nezadovoljstva.
- *Državni uslužbenci*
- Za svoje tarče si izbirajo *simbolične zgradbe*, kot so npr. ambasade.

Izbira tarče v okviru teroristične operacije je odvisna od naslednjih dejavnikov:

- Učinek uspešnega terorističnega napada mora vplivati na širšo množico.
- Napad mora pritegniti pozornost medijev.
- Posledice napada morajo biti v skladu s cilji teroristične organizacije.
- Z napadom teroristična organizacija pokaže svoje sposobnosti.
- Pozitivne vs. negativne posledice napada za teroristično skupino.

Ta faza je v bistvu zbiranje podatkov ter uporabnih informacij, ki loči potencialne tarče od neprimernih tarč v okviru teroristične operacije (A Military Guide to Terrorism in the Twenty – First Century 2005: 157).

a)ETA

Za pripadnike teroristične organizacije ETA je značilna posebna taktika napadov. V mnogih terorističnih kampanjah je glavni cilj onеспособiti oblast tako, da izgubi nadzor ter ne more več ohranjati javnega reda in miru. Za svoje tarče napadov si izbirajo predvsem *državne varnostne sile*. Prav tako se osredotočajo na *vladne uslužbence, pripadnike političnih strank, javne osebnosti iz sveta politike* ter njihove člane družine. Ponavadi se vsak napad konča z usmrtnitvijo le - teh. Ker je Španija razvpita turistična destinacija, so ena izmed pomembnih tarč za teroristične napade postali tudi turisti in turistični objekti, predvsem v obmorskih letoviščih (De La Calle 2007: 27-29).

b)Islamistični teroristi

Da bi najboljše razumeli izbiro potencialnih tarč pri islamistih, se moramo osredotočiti na dejstvo, da je njihov primarni cilj uničenje ZDA in vseh njenih zaveznic. V okviru svojih terorističnih operacij ciljajo predvsem na ekonomske infrastrukture ter pomembne državne ustanove kot so npr: letališča, avtobusne postaje, železniške postaje, podzemne železnice, pristanišča, finančna središča, finančne ustanove, nakupovalna središča, tržnice, ladje, hoteli in restavracije, športni objekti, gledališča ter ambasade.

Njihov cilj je povzročiti največjo možno materialno škodo ter finančno izgubo. Ogroženi so tudi vsi Židje in Kristjani, ki so v kakršnokoli povezavi z islamskimi državami. Človeške tarče islamisti kategorizirajo glede na pomembnost:

- Židje: Najbolj verjetne tarče so ameriški ter izraelski židje, za njimi pa še ostali.
- Kristjani: Američani, Angleži, Španci, Avstralci, Kanadčani, Italijani ter ostali prebivalci zahodnih držav (Salama 2006).

Ti se delijo še na:

- Poslovneže
- Diplomate, politike, intelektualce, analitike
- Znanstvenike in eksperte
- Vojaške poveljnike in vojake
- Turiste in vse ostale, katerim je namenjeno opozorilo, naj zapustijo muslimanske države.

- Odpadnike: Najpogostejše tarče so zavezniki Židovskih in krščanskih držav. Ogroženi so tudi sekularisti ter vsi tisti, ki nasprotujejo islamu (Salama 2006).

V napadu islamističnih teroristov 11. marca 2001 je glavna tarča postala železniška postaja v Madridu, kjer je bilo ubitih ogromno nedolžnih civilistov. Očitno je, da so z dejanjem želeli čim močneje opozoriti nase in na svoje zahteve. V tistem času je bil to umik španskih vojaških sil z ozemlja Iraka. Teroristični napad v Španiji je še dolgo po dogodku odmeval v svetovnih medijih ter v kratkem času dosegel svoj namen.

5.3 KOMUNICIRANJE TERORISTOV Z JAVNOSTJO

V današnjem času množičnih medijev je komunikacija tudi za teroriste postala izjemno nezahtevna ter učinkovita. Tiskovine, audio in video material ter svetovni splet so postali najpomembnejši komunikacijski kanal med teroristi in širšo javnostjo.

Odločilni komponenti za uspešno sporazumevanje sta učinkovitost ter pravočasnost objave nekega sporočila. Le - to mora biti podano v lahko razumljivi obliki, tako da je dostopno čimvečjemu številu širše javnosti. Prav tako mora biti sporočilo podano ob natančno določenem času, da ima na javnost največji možni vpliv. Marsikdaj se zgodi, da teroristi med sabo komunicirajo v kodiranem jeziku, katerega razumejo le posamezniki ter pripadniki ekstremističnega gibanja. Tako sporočilo na javnost nima posebnega vpliva in pri teroristih ne doseže svojega namena (Martin 2003: 279).

V naslednjih odstavkih bom opisala nekaj najpogostejših vrst množičnih medijev, ki služijo za učinkovito komunikacijo med teroristi ter širšo javnostjo.

➤ Tiskani mediji

Mednje spadajo predvsem zasebne časopisne hiše, ki objavljajo sporočila po naročilu terorističnih organizacij. Večina takih zasebnih časopisov je financirana s strani teroristov in je ponavadi usmerjena proti vrhovni oblasti.

V Španiji je eden takih časopis bil dnevnik *Egin*, kateri pa je bil leta 1998 prepovedan zaradi domnevne pomoči baskovskim separatistom. Njegov naslednik je dnevni časopis *Gara*, ki izhaja v španskem in baskovskem jeziku. Ta je pri svojih objavah bolj previden in doslej še ni bilo večjih težav z njegovim izdajanjem (Martin 2003: 281).

➤ Radio

Širjenje informacij preko radia ima svoje slabe in dobre strani. Sporočila so usmerjena k posebej določeni ciljni publiko ter potencialnim podpornikom določene teroristične organizacije. Vendar, ker je večina takih radijskih postaj nelegalnih, jih oblast dokaj hitro odkrije in prepove njeno oddajanje (Martin 2003: 283).

➤ Televizija

Televizijski prenosi so postali glavna izbira za teroristična sporočila. Prednost je predvsem v takojšnjem efektu in širokem spektru gledalcev. Poseben poudarek moramo dati prenosom

preko setalita, ki omogoča takojšen prenos podatkov iz kateregakoli dela sveta. Teroristi preko televizijskih prenosov predvsem prikazujejo šokantna sporočila, ki imajo na javnost dramatičen vpliv. Najbolj znana televizijska postaja, ki je predvajala sporočila teroristične organizacije Al Kaida in njenega voditelja Osame Bin Ladna, je arabska setalitska televizijska postaja *Al Džazira* (Al Jazeera) (Martin 2003: 288).

➤ Internet

V današnjem času je računalniška tehnologija omogočila izjemen napredek tudi pri komunikaciji teroristov z javnostjo. Spletne strani so navadno privlačne za oko, prijazne uporabnikom ter interaktivne. Glasba, fotografije, video posnetki ter napisana sporočila se dajo zlahka objaviti na internetu. Svetovni splet je dostopen skoraj vsakemu in predstavlja glavno orodje za pridobivanje novih informacij (Martin 2003: 291).

a)ETA

Značilnost baskovskih separatistov je izrazita manipulacija z mediji, z namenom, da bi čim bolj opozorili nase. Pred napadi vedno obvestijo javnost, teroristične operacije pa ponavadi izvedejo takrat, ko so prepričani, da bodo dobili popolno medijsko pozornost in da njihovega napada ne bo zasenčil noben drug aktualni dogodek. (Institute for Defense Analysis - Understanding terrorism: Lessons of the Past Indicators for the Future 2004: 127). Med množičnimi mediji in nacionalizmom obstaja nesporna povezava. V Baskovski pokrajini je časopis izredno pomembno sredstvo za izražanje političnih idej. Leta 1998 so ukinili izdajanje levičarskega časopisa *Egin* („*narediti*“), ki se je kasneje preimenoval v *Gara* („*klic*“). Konzervativna baskovska nacionalistična stranka pa ureja časopis *Deia* („*obvestilo*“). Izmed bolj modernih preprostih časopisov sta najbolj pomembna *El Diario Vasco* („*Baskovski dnevnik*“) in *Egunkaria* („časopis“), ki izhajata v baskovskem jeziku (Linstroth 2002: 8).

Baski imajo tudi svoje radijske postaje ter nacionalno baskovsko televizijo *Euskal Telebista* – *ETB*. Obstaja mnogo baskovskih glasbenih skupin, ki prepevajo patriotske pesmi. Zaradi kontroverznih besedil, včasih prepovejo njihovo predvajanje. Najbolj inovativna oblika širjenja političnih idej pa je vsekakor internet. Podporniki nacionalistov so oblikovali spletne strani, na katerih so objavljene najnovejše novice v zvezi z bojem za neodvisnost. Računalniška tehnologija je naredila množično komuniciranje bolj preprosto in dostopno vsem, ki želijo izvedeti kaj več o baskovski kulturi. Uporaba svetovnega spleta kot sredstva za

izražanje politične volje je izredno popularno med manjšimi podporniški skupinami, vendar ima lahko tudi negativne učinke. Leta 1997 so baskovski separatisti usmrtili mladega mestnega svetnika *Miguela Blanca*. Na spletni strani časopisa *Euskal Herria Journal* in *Egin* se je vnela goreča razprava. Zaradi prevelikega števila elektronske pošte sta bili obe spletni strani kmalu zatem ukinjeni, kar je povzročilo velik odziv španske javnosti in medijev. To je tudi razlog, da je večina novih baskovskih internetnih strani namenjena širjenju nenasilja in podpori miru v Baskiji (Linstroth 2002: 10).

b) Islamistični teroristi

Osama Bin Laden in njegova islamistična teroristična mreža so ustvarili prefinjeno medijsko kampanjo, ki se predvsem kaže v seriji faksiranih sporočil, audio posnetkov, video posnetkov in internetnih objav. Teroristični analitiki verjamejo, da so bila ta sporočila oblikovana z namenom izzvati psihološke reakcije pri širši javnosti. Bin Laden je označil pomembnost mednarodnih in domačih medijev za delovanje Al Kaide. Ustanovili so tudi poseben komite (medijski/komunikacijski komite), katerega naloga je predvsem pošiljati poročila in izjave, ki podpirajo teroristične operacije islamistov. Na tak način naj bi posredno obveščali javnost o novem možnem napadu. Največji učinek na gledalce imajo posnetki Bin Ladna, preko katerih širi idejo islamskega džihada in izraža politične zahteve. V zadnjih desetih letih (1997 – 2007) je izdal ogromno javnih sporočil in se v očeh svetovnega prebivalstva prikazal predvsem kot strateški vodja, ki je projecira svoja nasilna dejanja na specifične politične razmere in občinstvo (Al Qaeda: Statement and Evolving Ideology 2004: 1).

V primeru bombnih napadov v Madridu, niso islamisti izdali nobenega konkretnega opozorila, čeprav se je Španija znašla na seznamu osovraženih držav že takrat, ko je v Irak poslala svoje oborožene čete.

5.4 NAČINI FINANCIRANJA TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ

Teroristične organizacije za izvajanje svojih operacij potrebujejo finančna sredstva. Velikopotezne mednarodne teroristične operacije zahtevajo velike investicije v osebje, rekrutiranje, potovanja ter logistiko. Organizacije morajo imeti t.i. *sklade*, v katerih se zbira denar. Prav tako mora imeti specifičen mehanizem, s katerim uspešno prenesejo denar k samim akterjem, ki ta denar potrebujejo. Takšen način zahteva izjemno visoko tveganje, da bi samo organizacijo odkrile oblasti, vendar je kljub temu ena najbolj razširjenih načinov financiranja (Institute for Defense Analysis: Understanding Terrorism – Lessons of the Past Indicators for the Future 2004: 127).

a) Financiranje baskovske separatistične organizacije ETA

- Družbena podpora

ETA dobiva finančna sredstva od svojih podpornikov, baskovske nacionalistične skupnosti v Španiji in Franciji. Ta oblika financiranja je bila močno omejena s strani španskih oblasti.

- Droge

Med leti 1990 in 1994 je bilo v baskovskih provincah s strani ETE ubitih okoli 20 ljudi, ki so označevali baskovske separatiste za preprodajalce drog. Takrat je bila aktualna predvsem kokainska naveza z latinsko-ameriškimi državami, preko katere so zaslužili ogromne količine denarja.

- Revolucionarni davek

Je posebna oblika davka, ki ga (največkrat od poslovnežev) zahtevajo teroristi. Izsiljevalska pisma je prejel že skoraj vsak baskovski poslovnež in čeprav o tem ni uradnih informacij, oblasti verjamejo, da ta davek plačuje že vsako podjetje v Baskiji. Prihodek od davka je vrtoglavo visok, in sicer se vrti okoli nekaj deset milijonov dolarjev letno.

- Mreža različnih podjetij

Vključene so predvsem verige restavracij v Latinski Ameriki, katere so glavni akterji pri pranju denarja. Njihovi podporniki so predvsem marksistične skupine iz Srednje in Južne Amerike.

- Ugrabitve

V zadnjih 20-ih letih je bilo v Baskiji ugrabljenih na desetine bogatih poslovnežev ter njihovih družinskih članov. Za njihovo izpustitev ponavadi zahtevajo milijonske zneske (Spain's ETA sets up Kidnappers Inc. 1995).

b) Financiranje islamističnih teroristov

Al Kaida je veliko bolj zapletena ter operativno izjemno bolj zahtevna organizacija kot španski separatisti. Temu primeren je tudi obseg njihovega načina financiranja. V enem izmed prejšnjih poglavij smo ugotovili, da Al Kaida nima neke specifične strukture, temveč deluje v obliki celic, ki pa so razvejane po celem svetu. Najpogostejše metode zbiranja denarja za delovanje posameznih celic so naslednji (Brisard 2002: 7):

- plačevanje članarine v organizaciji
- investicijski projekti
- člani organizacije so lastniki vodilnih podjetij
- sklepanje neveljavnih pogodb
- ropanje državnih bank
- ponarejanje čekov
- prevare v zvezi s kreditnimi karticami
- ponarejanje denarja
- ugrabitve
- izsiljevanje
- tihotapljenje orožja
- prekupčevanje z drogami
- prekupčevanje z različnimi drugimi stvarmi (npr. avtomobili)
- legalne dobrodelne organizacije

Veliko vlogo v financiranju evropskih terorističnih celic so igrala tudi španska podjetja.

Okoli leta 1999 so Al Kaida in njeni poslovni partnerji razvili visoko strukturirano shemo pranja denarja, v katero so bili vključeni arabski in španski poslovneži. Preko njih so zbirali denar za financiranje terorističnih celic in njenih podpornikov v Evropi, Aziji ter na Bližnjem Vzhodu. Finančna sredstva pridobljena na tak način, so bila namenjena tudi za priprave na teroristični napad 11. septembra v Združenih Državah Amerike (Brisard 2002: 24).

Podjetja vpletena v teroristično mrežo Al Kaida so se večinoma ukvarjala z gradbeništvom ter nepremičninami. Z različnimi nezakonitimi posli (nelegalni dokumenti, prevare s kreditnimi karticami, sklepanje neveljavnih pogodb,...) jim je uspelo pridobiti več kot 2,5 milijonov dolarjev, kar je zadostovalo za uspešne izvedbe terorističnih operacij.

Najpomembnejši akter pri financiranju teroristov v Evropi je *Muhamed Galeb Kalaje Zouyadi*, vrhovni šef financ v organizaciji Al Kaida. V Španiji je s svojimi poslovnimi partnerji ustanovil veliko število podjetij, ki pa so na prvi pogled delovale zakonito, zato je bilo teroriste zelo težko odkriti. Zaposleni v teh podjetjih so bili večinoma podporniki islama iz Čečenije in celo Bosne in Hercegovine ter radikalne muslimane. Vseskozi je mreža evropskih podjetij ohranjala tesne stike z voditelji teroristične organizacije Al Kaida v Evropi (Brisard 2002: 26).

5.5 NAČINI REKRUTIRANJA TERORISTOV

5.5.1 Ozadje rekrutiranja baskovskih separatistov

ETA je edina aktivna oborožena organizacija v Zahodni Evropi. Njen obstanek je vsekakor povezan z zadostno podporo ter nenehnim rekrutiranjem mladih vojakov. Ideološka podlaga baskovskih separatistov ni le marksizem, temveč predvsem neodvisnost Baskovske države. Skupnega sovražnika predstavljata španska in francoska vlada. Kljub temu ima ETA tudi med političnimi strankami izjemno podporo, katero predstavlja Herri Batasuna. Njeni pripadniki so predvsem mladi, ki se še posebej goreče zavzemajo za popolno neodvisnost. Za mnoge je članstvo v organizaciji privilegij ter velika čast, saj imajo možnost na tak način ubraniti svobodo Baskov pred nevarnostjo zatiranja. Večina le - teh ponavadi konča za rešetkami (Europe Face to Face with Terrorism 2005: 16).

Čeprav je politično krilo ETE, Herri Batasuna razglašena za ilegalno, še vedno obstajajo prostori kjer se zbirajo njeni simpatizerji in kjer se rekrutirajo mladi teroristi. Večina izmed njih je izjemno mladih (med 15 in 18 leti). Njihova naloga je, da se uspešno izkažejo na demonstracijah, organiziranih s strani Herri Batasune, kjer se prvič soočijo z policijo in dejstvom, da so del sovražne organizacije. Leto 1992 je bilo za baskovske separatiste pogubno. Oblasti so namreč aretirale večino glavnih akterjev in zato so nujno potrebovali nove rekrute. ETA je pa pomoč zaprosila Herri Batasuno in njene mlade podpornike. V svojih sporočilih javnosti je vzpodbujala še večjo aktivnost za neodvisnost. To je povzročilo tako imenovano Kale Borroka⁴² (ulično nasilje) ter vrsto drugih prekrškov (zažiganje avtobusov, poškodovanje javne lastnine,...), ki pa je dalo baskovskim separatistom možnost za ponovno obnovitev svojih virov (Europe Face to Face with Terrorism 2005: 17).

Takratni premier Jose Maria Aznar je zaradi tega prepovedal vse mladinske organizacije, ki so sodelovale z nacionalisti ter ukazal aretacijo vseh, ki so sodelovali v uličnih nemirih. Med 700 zaporniki, ki danes prestajajo kazen je skoraj 15% mladine, ki je prisostvovala takratnim dogodkom. Vseeno je na prostosti ostalo okoli 500 najstnikov, ki so se zavezali radikalnemu svetu in se na francoski strani meje izurilo za teroriste. Mladi rekruti niso posebej pripravljani na teroristične operacije z ideološkega vidika. Njihova celotna pripadnost organizaciji temelji

⁴² Izraz je napisan v baskovskem jeziku.

na prepričanju, da se morajo boriti za neodvisnost in proti zatiranju Baskov (Europe Face to Face with Terrorism 2005: 19).

Za večino terorističnih skupin, ki se nimajo možnosti usposabljanja v oddaljenih, strogo varovanih terorističnih kampih, sploh ni potrebe po vzpostavitvi nekega „kvazi – vojaškega“ učnega programa. Edina zahteva je popolna predanost osnovni ideji - v primeru ETE, neodvisnosti Baskovske države. Urjenje teroristov se ponavadi okrepi v času premirja. Stopnja in zahtevnost usposabljanja je odvisna od zahtevnosti operacije. Rekruti začetniki se naučijo ravnati s strelnim orožjem ter z eksplozivnimi sredstvi. Tisti bolj izkušeni pa se imajo priložnost urediti na posebnih skrivnih lokacijah, največkrat v goratih predelih Pirenejev ali zapuščenih stavbah v Franciji (Institute for Defense Analysis: Understanding Terrorism – Lessons of the Past Indicators for the Future 2004: 113).

Na podlagi policijskih poročil je v današnjem času ETA izjemno oslABLJENA, še posebej po številnih aretacijah v Franciji. Splošno dejstvo je, da se vodilni akterji baskovskih separatistov že več let skrivajo v francoskih Pirenejih. Vendar so kljub temu še vedno strah in trepet baskovske družbe, saj ostajajo primarna grožnja novinarjem, univerzitetnim profesorjem, mestnim svetnikom, odvetnikom ter direktorjem različnih podjetij, kateri so v preteklih letih bili primorani najeti osebne stražarje (Europe Face to Face with Terrorism 2005: 20).

5.5.2 Načini rekrutiranja islamističnih teroristov

Španija, tradicionalna vrata v Evropo, ostaja glavni portal za teroristične tranzite ter temeljne teroristične aktivnosti. Zaradi njenih ugodnih značilnosti (klima in življenjski standard) se teroristi radi zadržujejo na njenem ozemlju. Med obdobjem rasti Al Kaide, v drugi polovici 90-ih, so španski geografski, demografski ter politični dejavniki vzpodbudili islamiste, da so vzpostavili podporno ter operativno teroristično infrastrukturo v večjih mestih in pokrajinah (Aragon, Katalonija, Murcija, Valencija, Alicante, Andaluzija, Barcelona in Madrid).

Navkljub periodičnim aretacijam in preganjanjem Al Kaidinih sodelavcev ter ostalih terorističnih skupin, ostaja Kraljevina Španija strateško in geopolitično pomembna. Od Arabskega polotok jo ločuje le Gibraltarski prekop (Terrorist Recruitment Up As Muslims Become More Radicalized 2004). Razlogov za preprosto integracijo islamistov je več:

1. V Španiji je veliko muslimanskih priseljencev, ki so podvrženi ideološki in fizični penetraciji islamskih skrajnežev. Čeprav je španska infrastruktura utrpela veliko škodo po madridskem terorističnem napadu, so islamisti še vedno sposobni delovati v državi zaradi svoje strateške oblike. V Španiji se večina muslimanov zavzema za mir, nekaj deset tisoč pa jih podpira islamizem. Naval muslimanskih migrantov in obilo simpatizerjev ter podpornikov džihada, omogoča vzpostavitev terorističnih celic v zelo kratkem času. Španija je idealno pribežališče za prebivalce Maroka ter drugih severno afriških držav.
2. Al Kaida in njene podporne skupine so ustvarile obsežno finančno infrastrukturo, iz katere črpajo sredstva za španske in ostale evropske teroristične operacije. Španska država je središče za ponarejanje dokumentov, krajo kreditnih kartic ter izvajanje bančnih goljufij. Islamistične celice skrbijo za potovanja in potrebe novih rekrutov in njihovih inštruktorjev. Glavni vir dohodkov so trgovine, restavracije, mošeje ter dobrodelne organizacije, ki so v njihovi lasti.
3. Španija je služila tudi za bazo, kjer so izvajali nadzor in zbirali podatke o tarčah pred napadom na WTC. Pomembno je tudi dejstvo, da je bil zadnji sestanek pred usodnim 11. Septembrom v enem izmed španskih mest (Gunaratna 2004: 1-3).

Kot smo ugotovili že v prejšnjih poglavjih je Al Kaida izredno razvejana in strukturno zahtevna teroristična mreža. Temu primerni so tudi načini usposabljanja novih rekrutov.

Na splošno obstaja več različnih modelov pridobivanja članov v organizacijo: *model mreže, lijaka, infekcije ter sejanja* (Gerwehr in Daly 2006: 76).

- Mreža

Pri tem modelu je ciljna skupina prikazana kot homogena celota. Vsakemu potencialnemu članu te homogene celote (npr. študenti) je prikazan enak *promocijski* material, ki skuša vplivati na njihovo odločitev ali se pridružiti teroristični organizaciji. Tako poteka npr. pošiljanje video posnetkov na naslove potencialnih rekrutov ter vabila na različna predavanja povezana s terorizmom.

Nekateri člani se odzovejo pozitivno, spet drugi negativno vendar je značilnost tega modela, da je celotna populacija sprejeta kot ciljna skupina.

- Lijak

Ko častnik, ki išče nove rekrute, ugotovi, da je določena skupina pripravljena na nadaljno učenje, se začne tako imenovano „filtriranje“. Rekruti so v procesu preobrazbe lastne identitete ter motivacije. Najlažje razumemo določen model s praktičnim primerom prepričevanja o pomembnosti Islama ter smiselnosti neomejene uporabe nasilja za zaščito muslimanov. Na tej stopnji je „pranje možganov“ najbolj izrazito. Tudi na tej stopnji imajo rekruti možnost svobodne odločitve in marsikdo iz usposabljanja prostovoljno izstopi, ko se sooči z realnimi dejstvi, kaj pravzaprav organizacija pričakuje od njega.

- Model infekcije

Takšen model se predvsem uporablja v okoljih kjer kandidatov za potencialne teroriste ni, ali pa jih je izredno težko odkriti. Glavna značilnost je, da agent vstopi v ciljno populacijo in z direktnim pristopom do posameznika skuša ugotoviti ali je le ta primeren za rekruta ali ne. Pri tem se največkrat osredotoča na skupine zatirane s strani oblasti, ki so večče izvajati skrivne nelegalne operacije. Največja pomankljivost delovanja tega modela je čas, saj je proces izjemno dolgotrajen, vseeno pa velja za enega izmed najbolj uspešnih načinov regrutiranja.

- Sejanje

Ko nobenega izmed zgoraj opisanih modelov v praksi ni mogoče uporabiti, ostane še zadnja možnost, in sicer, da se potencialni člani teroristične organizacije rekrutirajo sami brez agentov in širijo znanje naprej med svoje vrstnike. Pri takem načinu rekrutiranja je ključno vprašanje kako dolgo mora biti posameznik podvržen manipulaciji v življenjskem okolju, da pri posamezniku vpliva na odločitev postati terorist (Gerwehr in Daly 2006: 77 – 87).

Tisti ki izpolnijo vse obveznosti in postanejo uradni člani teroristične organizacije Al Kaida nadaljujejo usposabljanje v posebnih kampih, kjer se naučijo uporabljati orožje, ravnati z razstrelivom ter se psihično in fizično pripravijo na izvedbo terorističnih napadov (Al Qaeda: Terrorist Training Camps 2006).

5.6 TERORISTIČNA PROPAGANDA

Učinki terorističnega nasilja niso vedno naperjeni proti nedolžnim žrtvam. Civilisti so v tem primeru vmesni člen, ki ga teroristične skupine izkoristijo za dosego svojih ciljev. Vendar, da bi jim uspelo povzročiti velik odziv, morajo informacije o napadu doseči ciljno publiko. Žrtve so ponavadi prvi medij, ki prenese učinke na celotno prebivalstvo. Naslednji korak je odvisen od tega, katero sredstvo medijskega obveščanja je na voljo, vendar bo v vsakem primeru poročanje načrtovano, naloga teroristov pa je vseskozi izkoriščanje in nadzor pretoka novic. Nekateri organizacije se lahko zanesejo na prijateljsko poročanje nekaterih časopisov, vendar se to ne zgodi pogosto. Teroristi skušajo na vsak način subjektivizirati svoja dejanja, zato objavijo čim več možnih informacij o žrtvah. Vse kar je pomembno je, da imajo novice največji možni psihološki učinek na širšo javnost (A Military Guide to Terrorism in the Twenty – First Century 2005: 33).

a) Teroristična propaganda na primeru baskovske separatistične organizacije ETA

Kot smo omenili že v enem izmed prejšnjih poglavij so glavne tarče baskovskih separatistov tudi novinarji, še posebej tisti, ki nasprotujejo ETI in svoja politična prepričanja tudi javno izražajo. Baskovski teroristi skušajo legitimizirati uboje novinarjev tako, da jih obsodijo centralizma in brezpogojne lojalnosti španskim oblastem. ETA se načeloma ne pojavljajo na televiziji. Za svojo propagando skrbi preko amaterskih posnetkov, ki jih objavlja na svetovnem spletu in so dostopni širši množici. Njihove internetne strani imajo raznoliko strukturo. Najpomembnejši spletni časopis, ki podpira ETO je *Online Euskal Herria Journal*⁴³. Med vsemi je vizualno najbolj sofisticiran. Druga najbolj obiskana spletna stran, podpornikov ETE pa je *Basque Red Net*⁴⁴, ki so jo ustanovili baskovski nacionalisti, ekologi ter skupina feministk (Knight in Ubayasiri 2005: 8).

b) Propaganda islamističnih teroristov

Audio in video material je bil sprva namenjen za propagando določene politike ali ideologije. Posnetke nagovorov radikalcev so predvajali predvsem na konferencah ter v mošejah. Teroristi so kamere uporabljali tudi za snemanje vojaških spopadov v Afganistanu ter v ostalih predelih sveta kjer so prisotni islamski skrajneži.

⁴³ <http://www.ehj-navarre.org>.

⁴⁴ <http://www.seprin.com>.

Najbolj profesionalna in najbolj produktivna agencija, ki skrbi za propagando islamskih teroristov je al – Sahab Media Productin Company. Njihova pglavitna naloga je produciranje dokumentarcev, intervjujev, govorov ali informativnih programov. Naslednja značilnost njihovih produktov so angleški podnapisi, kjer pa so predvajani govori v angleškem jeziku so dodani arabski podnapisi. Vsi pomembnejši javni nastopi voditeljev Al Kaide so bili predvajani pod njihovim logotipom (TE – SAT 2007: 25).

Zelo velik pomen v propagandi teroristov ima napad na svetovni trgovinski center 11. septembra 2001 v zvezni državi New York. Svetovne medijske hiše so neprestanoma predvajale šokantni posnetek ugrabljenih letal, ki se zaletita v trgovinska dvojčka, ter uničenje v Pentagonu. Zelo verjetno je, da so slavne posnetke naredili sami pripadniki teroristične organizacije, jih kasneje digitalizirali, z namenom predvajati svetovni javnosti. Po tem najhujšem terorističnem napadu v zgodovini Združenih držav Amerike se je pojavila množica video zapisov, na katerih sta se pojavljala predvsem teroristična voditelja Osama Bin Laden ter Ayman Al Zawahiri. Na njih posebej poudarjata veličino omenjenega napada v ZDA ter uporabljata posnetke izključno za zastraševanje nasprotnikov. Dandanes je na svetovnem spletu najti ogromno takšnih in drugačnih terorističnih sporočil v avdio ali video obliki. Zaradi hitrega razvoja ter lahke dostopnosti do video kamer, pripadniki terorističnih organizacij izdajajo svoje posnetke skoraj vsak dan. V njih ne nastopajo več izključno voditelji, temveč je lahko prikazan vsak, ki zagreši teroristično dejanje in se je pri tem pripraviljen posneti. Naj bodo to islamski skrajneži ali baskovski separatisti, takšna oblika predstavljanja svojih idej in ciljev je postala za teroriste skoraj nepogrešljiva. Na video trak so ujeta tudi najbolj grozljiva dejanja. Prvi tak primer je bilo obglavljenje ameriškega novinarja iz časopisne hiše Wall Street Journal, *Daniela Pearla*, ki so ga islamistični teroristi umorili v Pakistanu. Nekaj časa za tem so na enak način ubili tudi *Nicka Berga*, ameriškega poslovneža v Iraku. Omenjen posnetek je bil v celoti objavljen na internetu ter med svetovno javnostjo izzval burne reakcije. Izvršitelj usmrtitve je bil *Abu Usab Al Zarqawi*, eden najbolj iskanih teroristov na svetu.

Zaradi poplave terorističnih video posnetkov v svetovnih medijih ter predvsem na svetovnem spletu lahko le – te kategoriziramo na naslednje načine:

➤ Propagandni video

Tipični propagandni teroristični video posnetki največkrat prikazujejo pomembne teroristične akterje, kot so npr. Osama Bin Laden, Zawahiri, Abu Musab Al Zarqawi. Zelo popularni so tudi posnetki napada na svetovni trgovinski center, nepozabnega 11. septembra 2001 ter mučenje iraških zapornikov s strani ameriških vojakov. Glavni cilj objave teh včasih izjemno krutih posnetkov je prikazati sovražnike islama v najslabši možni luči, torej tako, kot jih vidijo teroristi. Dolžina posnetkov je ponavadi med pet in 60 minutami. Včasih so prikazani v izjemno visoki kvaliteti, včasih pa delujejo popolnoma amatersko.

➤ Mučeništvo

Takšen primer so oporoke v digitalnem zapisu, katere samomorilski napadalci posnamejo na video trak tik pred napadom. S tem prikažejo širši javnosti svoje občutke ter motivacijo, ki jih vodi v pogubno dejanje. Najbolj znan mučeniški posnetek predvajan svetovni javnosti je video *Ahmeda Al- Haznawija*, enega izmed ugrabiteljev letala, ki je 11. septembra treščil v trgovinska dvojčka na Manhattnu. Na video posnetku je med drugim tudi zagrozil ameriškemu narodu, da jih bo napadel v njihovi lastni domovini in jih pozval k končanju poniževanja ter podjarmljenja muslimanov.

➤ Posnetki usmrtitve talcev

Nobeni video zapisi niso imeli tako velikega vpliva na svetovno javnost, kot prav posnetki usmrtitve talcev. Na omenjenih posnetkih je v ospredju predvsem kruta, hladnokrvna ter izjemno grozljiva narava pripadnikov terorističnih organizacij in odkrita sovražnost do zahodnih držav. Ko je bil objavljen prvi posnetek, ki prikazuje skupino ameriških delavcev, ugrabljenih s strani teroristov, ter kasneje usmrčeni pred kamero na najgrozovitejši način, je bila javnost šokirana ter popolnoma nemočna. Teroristi so odziv smatrali za velik uspeh in kmalu se je v medijih pojavilo še večje število podobnih posnetkov. Ni potrebno poudarjati, da le - ti niso primerni za objavo, saj v večini od njih gre za ekstremno nasilje. Na posnetkih je večinoma uporabljeno hladnokrvno in strah vzbujajoče orožje, kot na primer velik nož ali sablja, s katerim na najbolj možen nehuman način usmrtijo svojo žrtev.

Islamistični teroristi na video posnetkih najpogosteje poudarjajo sveto vojno⁴⁵ (džihad) ter maščevanje vsem nasprotnikom islama. Zahtevajo, da se iz Iraka umaknejo vse okupatorske sile in prepustijo vladanje ekstremističnim skupinam (Terrorist Videos 2006).

⁴⁵ Vojna muslimanov proti tistim, ki ne priznavajo islama, sveta vojna (SSKJ).

6. PRIMERJALNA ANALIZA TERORISTIČNIH METOD

Čeprav islamistični teroristi delujejo po popolnoma drugačnem principu in čeprav se zavzemajo za drugačne cilje kot baskovski separatisti, lahko med njimi vseeno potegnemo nekaj vzporednic. Islamski fundamentalisti si želijo združitev vseh arabskih držav in uničenje nasprotnikov svete vojne. V osnovi jim največjega sovražnika predstavljajo Združene države Amerike oz. politika, ki jo vodi ameriški predsednik George W. Bush ter njegovi zavezniki. V primeru ETE je poglobitno dejstvo, da se zavzemajo za avtonomne pravice ter za združitev sedmih baskovskih pokrajin v samostojno in neodvisno Baskovsko državo (Euskal Herria). Njihov največji sovražnik je španska vlada, ki jih omejuje pri dosegu teh ciljev. Kljub navidezni podobnosti med obema oblikama terorizma, obstaja odločilni faktor, ki baskovske separatiste ločuje od islamističnih. Besedna zveza „separatistični terorizem“ nam pove, da je glavni dejavnik pri tej vrsti terorizma, *ozemlje*. Islamistični terorizem pa je terorizem verske narave, zato ima v tem primeru, poglobitni pomen vera – *islam*.

6.1 OBLIKE NAPADOV

➤ Izsiljevanje

Baskovski separatisti so uvedli revolucionarni davek, vsoto denarja, ki ga zahtevajo od baskovskih poslovnežev. V zameno jim je ponujena osebna varnost oz. obljuba, da njihovo življenje ni v nevarnosti. Večina bogatih podjetnikov ima najete osebne stražarje, ki jih varujejo 24 ur na dan. V nasprotju z ETO, se islamistični teroristi s svojimi zahtevami ne osredotočijo na posameznika, temveč na celotno državo. Največkrat zahtevajo umik njenih oboroženih sil iz arabskega ozemlja (Irak, Afganistan,...). Ker take vrste zahteva povečini ni izpolnjena, pritisk le še stopnjujejo in v nekaterih državah celo izvedejo teroristični napad.

➤ Ugrabitve

Kot smo navedli že v zgornjem odstavku, so tarče ugrabiteljev predvsem premožni podjetniki in njihovi družinski člani. Poleg tega se osredotočajo tudi na novinarje, učitelje in pomembne španske ter baskovske politične osebnosti. Načeloma so žrtve vsi premožnejši prebivalci in pa tudi tisti, ki javno nastopajo proti ideji baskovske neodvisnosti. Osnovni namen ugrabitev so odkupnine, ki predstavljajo pomembni delež v skupni blagajni ETE. V tem kontekstu bi lahko potegnili vzporednico z islamističnimi teroristi, ki se prav tako poslužujejo ugrabitev predvsem iz finančnih razlogov. Potrebno je poudariti tudi razliko v okviru same operacije, glede na ozemlje na katerem delujejo. Islamisti izvajajo ugrabitve predvsem na arabskih tleh,

žrtve pa so povečini tuji turisti, novinarji ali vojaki. ETA pa je svoje delovanje razširila še izven španskih meja. Njihovi pripadniki so v tesni povezavi z marksističnimi skupinami v Srednji in Južni Ameriki, kjer so skupaj ustanovili t.i. ugrabiteljsko industrijo. Ta se ukvarja predvsem z novačenjem potencialnih ugrabiteljev. Taktika ugrabitev je ista pri obeh vrstah terorizma. Po ugrabitvi, talca(e) odpeljejo na skrivno lokacijo, kjer ga(jih) zadržujejo dokler niso izpolnjene njihove zahteve. V primeru, da le – te niso uresničene ga(jih) v skrajnem primeru tudi usmrtijo. Pomembno je poudariti, da se baskovski teroristi osredotočajo predvsem na posameznike, islamisti pa na večjo skupino ljudi, katere potem zadržujejo kot talce. Glavni faktor, ki odloča o njihovi usodi je nacionalna pripadnost. Če žrtev prihaja iz zahodnih držav, ima za islamistične ugrabitelje večji pomen, kar pomeni, da je zato v večji nevarnosti. Posebnost islamskih ekstremistov so ugrabitve transportnih sredstev, še posebej so eksperti za ugrabitve letal. Baskovski separatisti tako obsežnih operacij ne izvajajo.

➤ Strelnski napadi

Značilnost baskovskih separatistov so atentati, oziroma napad na točno določeno žrtev iz neposredne bližine. Tarče takšnih napadov so največkrat politične osebnosti, novinarji ter univerzitetni profesorji, ki nasprotujejo ideji neodvisne Baskovske države. Za razliko od ETE, se islamisti osredotočajo predvsem na napade, ki zahtevajo veliko število človeških žrtev, saj s tem ustvarijo večji psihološki učinek na širšo javnost. Ravnanja z orožjem se islamski skrajneži naučijo v posebnih terorističnih kampih, ETI – ni pripadniki pa se usposabljujejo v Pirenejih ali zapuščeni ustanovah na francoskem ozemlju.

➤ Bombni napadi

Tako baskovski separatisti, kot islamisti povečini uporabljajo improvizirana eksplozivna sredstva. Le redko uporabljajo bombe, ki so dostopne na mednarodnem trgu. Islamistični teroristi izvajajo bombne napade z namenom povzročiti čim več človeških žrtev, ETA pa je pri svojih operacijah osredotočena predvsem na čimvečjo materialno škodo. Poglavitna oblika napada pri baskovskih separatistih je avtomobil – bomba, pri islamistih pa igrajo največjo vlogo samomorilski napadalci.

➤ Uporaba kemičnega, biološkega in jedrskega orožja

Baskovski separatisti so zavrnilo izvajanje terorističnih operacij, ki bi zahtevale množične smrtne žrtve. Prav tako ne obstajajo nikakršni dokazi, da ETA poseduje orožje za množično uničevanje. Na drugi strani pa so islamistični teroristi v že preteklosti pokazali velik interes,

za pridobitev take vrste orožja. Čeprav tudi v tem primeru ne obstajajo niti posredni, niti neposredni dokazi, strokovnjaki verjamejo, da islamisti orožje za množično uničevanje dejansko imajo.

➤ Samomorilski napadalci

ETA je iz kulturnih in operativnih razlogov zavrnila izvajanje samomorilskih napadov. Islamistične teroristične skupine pa mučeništvo pojmujejo kot najpomembnejšo obliko zvestobe islamski veri.

6.2 IZBOR TARČ

Baskovski separatisti si za svoje tarče izbirajo predvsem pripadnike državnih varnostnih sil, vladne uslužbence, pripadnike političnih strank ter novinarje. Načeloma lahko postane žrtev ETE vsak, ki javno izraža svoja politična prepričanja, katera so v nasprotju z ideološkim konceptom baskovskih separatistov. Islamski skrajneži pa so se zavezali k bojevanju proti vsem ne-vernikom (židje, kristjani). Poleg tega se islamisti zavzemajo za uničenje ZDA in njihovih zaveznikov. Pri napadih na infrastrukturne cilje lahko opazimo določene podobnosti, saj se oboji osredotočajo na središča, katerih uničenje bi povzročilo veliko finančno škodo. Seveda je treba zopet poudariti, da so ETI – ni napadi v veliko manjšem obsegu ter v nasprotju z islamističnimi napadi, načeloma ne zahtevajo človeških žrtev.

6.3 KOMUNIKACIJA TERORISTOV Z JAVNOSTJO

Tako baskovski separatisti kot islamisti imajo oblikovan poseben model komuniciranja z javnostjo. ETA svoje ideje širi predvsem preko svetovnega spleta, kjer ima postavljenih veliko podporniških spletnih strani. Poleg tega pripadniki ETE svoja nacionalistična prepričanja izražajo tudi v nekaterih baskovskih tiskovinah (Gara, Deia,...). Islamistični teroristi stike z javnostjo vzpostavljajo preko posebnega medijskega komiteja. Ta skrbi za predvajanje vseh Al Kaidinih sporočil v tiskani, avdio in video obliki. Pomembna razlika pa se pojavi v primeru obveščanja pred napadi. Pripadniki baskovske separatistične organizacije ETA pred napadom vedno obvestijo javnost (elektronska pošta, telefonski klic), islamisti pa načeloma napadejo brez (neposrednega) opozorila.

6.4 NAČINI FINANCIRANJA TERORISTIČNIH ORGANIZACIJ

Posebnost glede financiranja baskovskih separatistov je revolucionarni davek, ki ga zahtevajo od premožnejših prebivalcev Baskije. Pri islamističnih teroristih pa veliko vlogo igrajo dobrodelnne organizacije pod njihovim vodstvom in pa članarina, ki jo plačujejo pripadniki določenih terorističnih skupin. Skupna značilnost je mreža ilegalnih podjetij (pri islamistih predvsem nepremičninske agencije), ki so glavni akterji pri pranju denarja. Poleg tega se oboji teroristi pri pridobivanju finančnih sredstev poslužujejo tipičnih nelegalnih aktivnosti, kot so npr.: ponarejanje denarja in dokumentov, tihotapljenje orožja, ropanje bank, prekupčevanje z drogami in podobno.

6.5 NAČINI REKRUTIRANJA

Če se osredotočimo na dejansko usposabljanje teroristov, je poglobljena razlika v tem, da islamisti v ta namen po svetu ustanavljajo množične teroristične kampe, rekrutiranje baskovskih separatistov pa poteka posamezno ali v manjših skupinah. Islamisti pri usposabljanju uporabljajo veliko materiala v tiskani, avdio in video obliki, preko katerega se učijo terorističnih veščin. V javnosti je bil celo objavljen 600 strani dolg teroristični priročnik s pomenljivim naslovom: Enciklopedija Džihada. Pripadniki Baskovske separatistične organizacije tako obsežnega učnega programa ne poznajo. Lahko pa se osredotočimo le na način pridobivanja novič članov. V tem primeru med islamisti in baskovskimi separatisti obstaja podobnost, saj oboji iščejo potencialne kandidate na mestih, kjer je njihova ideologija najbolj sprejeta. Islamisti širijo svoje ideje predvsem po mošejah, univerzah ter vsepovsod drugod, kjer se zbirajo muslimani. Pripadniki ETE pa iščejo nove člane predvsem v nacionalističnih mladinskih organizacijah.

6.6 TERORISTIČNA PROPAGANDA

Glavni cilj obeh terorističnih skupin je čim večja propaganda, oziroma čim bolj vplivati na širše občinstvo. Tako baskovski kot islamistični teroristi, skušajo z napadi povzročiti čim večji psihološki učinek. Razlika je le v tem, da so islamisti v ta namen pripravljeni preseči vse meje sprejemljivosti. Video posnetki baskovskih separatistov so v osnovi manj nasilni in zbujejo manj ogorčenja, kot posnetki islamskih skrajnežev.

7. SKLEP

Terorizem je v modernem svetu sovražnik številka ena, proti kateremu v resnici nimamo zaščite. Na začetku svojega diplomskega dela sem si zastavila vprašanje „*Ali je tudi Španija nevarna dežela?*“ ali pa jo tako predstavljajo le mediji. Po vseh raziskavah, neprespanih nočeh zaradi prevajanja strokovnih člankov ter analize le-teh sem ugotovila, da na to vprašanje še danes ni možno odgovoriti. Osebna izkušnja na letališču Barajas v Madridu, ko so tamkajšnji varnostniki zaradi suma teroristične aktivnosti izvedli bliskovito akcijo, s katero so dodobra prestrašili vse potnike na letalu, še najbolj pa mene in mojega takratnega partnerja, ki sva v tistem trenutku veljala za glavna „osumljenca“, me je spomnila na dejstvo, da nikoli več ne bo tako kot je bilo. V glavah svetovnega prebivalstva je zasejan strah in to je pravzaprav na nek način zmaga teroristov. Marsikdo danes dvakrat premislil preden se vkrci na letalo in ni jih malo, ki so zaradi preteklih dogodkov popolnoma spremenili način življenja. Naj omenim, da se je najina potencialna „bomba“ v kovčku na koncu izkazala za nedolžen brivnik, a vseeno sem v tistem trenutku vedela, da je bil vsak izmed vojakov in policistov v naši bližini v popolni pripravljenosti in pričakovanju najhujšega. Če pomislim, je vse, kar se je dogajalo in se še dogaja, tako surrealno, da je na trenutke že smešno. Vendar pa se kaj kmalu zavem, da je še kako resnično in, da sem v resničnem svetu dejansko nekomu predstavljala potencialno grožnjo, kar tudi mene samo navdaja z nelagodjem. Islamistični teroristi so ta strah med Španci zasejali še globlje, s hladokrvnim napadom na železniško postajo v Madridu, v katerem je umrlo 191 ljudi. To je sicer manj, kot jih umrlo zaradi napadov baskovskih separatistov, ki so španskim oblastem še danes velik trn v peti, a zaradi Al Kaidinega razvpitega slovesa in njenih značilnosti, je na španskem prebivalstvu omenjeni napad pustil veliko večji pečat, kot skoraj 50-letno delovanje ETE. In kar je najbolj nenavadno, sem nekako skozi svoje delo začejala razumevati njihove potrebe in neomajno željo po uveljavitvi svobodne volje. Baskovski separatisti so bili že od vsega začetka zatirani, najprej s strani generala Franca, kasneje pa še od španskih oblasti. Vse kar si želijo je združitev sedmih pokrajin med Španijo in Francijo pod skupnim imenom Avtonomna Baskovska pokrajina (Euskal Herria). Vendar pa se problem pojavi v samem ljudstvu, ki živi na tem ozemlju saj si jih večina osamosvojitve sploh ne želi. Tako se pojavi izrazito protislovje, ki mu v bistvu ni videti konca. A to je dolga, zapletena zgodba, ki ima korenine daleč v preteklosti. Lahko rečem, da sem se med pisanjem svojega diplomskega dela naučila veliko novega in pridobila informacije, ki širši javnosti na splošno niso bile znane.

Kot sem omenila čisto na začetku mojega dela je na izbrano delo vplivalo življenje v Bristolu (VB), kjer sem živela izključno v krogu Špancev. Po čudnem spletu okoliščin mi je uspelo spoznati tudi izjemno zanimivo osebo, ki je neposredno povezana z Baskijo ter baskovskimi separatisti. Zaradi njegove razlage obstoječega problema je dobilo preučevanje izbrane tematike povsem nove razsežnosti.

Na podlagi ugotovljenih dejstev lahko sprejemem na začetku postavljene hipoteze:

a) separatistični terorizem je na ozemlju Španije bolj prisoten kot islamistični terorizem.

V skoraj 50 – letnem delovanju ETE je bilo na španskem in francoskem ozemlju ubitih več kot 800 oseb. Baskovska separatistična organizacija je zaradi aretacij vodilnih članov močno oslABLjena, vendar ostaja edina aktivna teroristična organizacija v Zahodni Evropi. Islamistični teroristi imajo na španskem ozemlju vzpostavljeno pomembno infrastrukturo, preko katere skrbno načrtujejo svoje operacije, vendar razen madridskega napada 11. Marca 2004, v katerem je umrlo 191 oseb, niso izvedli nobenih akcij.

b) separatistični terorizem se pri svojih akcijah poslužuje različnih metod kot islamistični.

Islamisti verjamejo v ekstremizem. Njihova prepričanja so izjemno radikalna. Vsak njihov napad je skrbno načrtovan. Čeprav za doseg svojih ciljev v terorističnih operacijah uporabljajo samomorilske napadalce, ne bi mogli trditi, da so bolj nasilni od separatistov. ETI – ni pripadniki so iz moralnih razlogov zavrnili fenomen mučeništva, a vseeno veljajo za hladokrvne morilce. Za doseg ciljev so pripravljeni storiti prav vse, če jim to dopuščajo sredstva. Za svoje tarče si predvsem izbirajo novinarje ter politične osebnosti, ki nasprotujejo ideji samostojne Baskije. Načeloma njihovi napadi ne zahtevajo človeških žrtev, temveč povzročijo le materialno škodo. Seveda to ne velja v primeru načrtovanih atentatov in napadov usmerjenih na pripadnike vojske ter policije. Islamistični teroristi skušajo z napadom povzročiti čim večji psihološki učinek, zato si izbirajo tarče, ki zahtevajo med civilisti visok krvni davek. Potrebno je poudariti tudi, da islamisti načeloma napadejo brez opozorila, baskovski separatisti pa pred napadom vedno obvestijo javnost.

c) financiranje terorističnih aktivnosti ter regrutiranje novih članov se pri islamistih ter separatistih bistveno ne razlikujeta.

Glavni faktor pri financiranju obeh terorističnih skupin so kriminalna dejanja. Posebnost ETE je t.i. revolucionarni davek, ki ga zahtevajo od baskovskih poslovnežev v zameno za njihovo varnost. Islamistični teroristi se financirajo predvsem z denarjem ilegalnih podjetij ter preko lastnih dobrodelnih organizacij. Rekrutiranje novih članov pri islamistih poteka v posebnih terorističnih kampih, v Afganistanu (ali kje drugje po svetu), kjer se novinci seznanijo z orožjem ter nasveti za izvajanje terorističnih operacij. ETI – ni pripadniki se novačijo predvsem v goratih predelih Pirenejev, kjer so skriti od oči javnosti ter oblasti.

Skozi analizo sem prišla do marsikaterih presenetljivih zaključkov. Kljub razlikam in podobnostim med islamisti ter separatisti, v osnovi oboji predstavljajo grožnjo in zato se je treba z vsemi močmi boriti, da bi zatrli vsakršen nov poskus njihovega nesmiselnega osvajalskega pohoda na ozemlju kraljevine Španije ter zunaj njenih meja.

Naj končam z enim izmed citatov neznanega avtorja, ki je name naredil velik vtis in s katerim najlažje ponazorim problem s katerim se svet spopada v 21. stoletju. Vsi upamo na boljšo prihodnost a navsezadnje smo zanjo odgovorni le sami. Naj le - ta ne bo zaznamovana s terorizmom.

„One victim of terrorism is one victim too many!“

(Ena žrtev terorizma je ena žrtev preveč)

8. VIRI

a) Knjige in članki

1. Anderson, Wayne (2003): *The ETA – Spain's Basque Terrorists*. London: Rosen Pub Group.
2. Cralley, William in Andrew Garfield (2004): *Lessons of The Past – Indicators for the Future*. Alexandria: Institute For Defense Analyses.
3. De La Calle (2007): *Production of Terrorist Violence. Analyzing Target Selection in the IRA and ETA*. Madrid: Juan March Institute.
4. Deputy Chief of Staff for Intelligence (2005): *A Military Guide to Terrorism in the Twenty-First century*. U.S. Army Training and Doctrine Command.
5. Shubert, Adrian (1994): *Spain at war: The spanish civil war in context 1931–1939*. Longman. New York: New Ed edition.
6. Gunaratna, Rohan (2003): *Inside Al Qaeda: Global Network of Terror*. Berkley: Rei Sub edition.
7. Gunaratna, Rohan (2004): *Spain: An Al Qaeda Hub*. Singapore: IDSS.
8. Gurrutxaga, Igor (2005): Nationalism in the French Basque Country. *Regional & Federal Studies* 15(1), 75–91.
9. Jebb, Cindy (2003): *The Fight for Legitimacy: Liberal Democracy Versus Terrorism*. USA: West Point, United States Military Academy.
10. Jordan, Javier in Horsburgh, N. (2006): Spain and Islamist Terrorism: Analysis of the Threat and Response 1995 – 2005. *Mediterranean Politics* 11(2), 209–229.
11. Laqueur, Walter (1998): Reflection on Terrorism. *Foreign Affairs* 66(1), 86–100.

12. Linstroth, J.P. (2002): *The Basque Conflict Globally Speaking: Material Culture. Media and Basque Identity in the Wider World*. London: Carfax Publishing. *Oxford Development Studies* 30(2).
13. Martin, Gus (2003): *Understanding Terrorism – Challenges, Perspectives and Issues*. USA: Sage Publication.
14. McGeary, Johanna (2007): *American and Legal Information: Crime and Punishment in America* 1. Dostopno na <http://law.jrank.org/pages/11981/Terrorism.html> (22.marec 2007).
15. Pašanski, Milan (1987): *Savremena Kamikaze*. Beograd: NIRO Književne novine.
16. Preston, Paul (1994): *Franco: A Biography*. London: Basic Books, a division of HarperCollins.
17. Prezelj, Iztok (2006): Teroristično ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti. *Varstvoslovje* 8(1).
18. Sagramoso, Domitilla (2001): *The proliferation of Illegal Small Arms and Light Weapons in and around the EU: Instability, Organised Crime and Terrorist Groups*. University of London: Centre for Defence Studies, Safeworld.
19. Schweitzer, Yoram in Sari Goldstein (2005): *Al Qaeda and the Internationalization of Suicide Terrorism*. Tel Aviv: Jaffee Center for Strategic Studies.
20. TE – SAT (2007): *EU Terrorism Situation and Trend Report*. Hague: Europol Corporate Communications.
21. Venzke, Ben (2003): *The Al – Qaeda threat*. USA: Alexandria: IntelCenter.
22. Verbinc, France (1987): *Slovar Tujk*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

b) Internetni viri

1. Euskalinfo (2002): *To understand the Basque Conflict - some historic notes*. Dostopno na <http://www.euskalinfo.org.uk/archive/2002/docs/understand.htm> (10. januar 2007).
2. ISEP (2002): *Simpozij: Varnost in ekonomija v prometnih sistemih*. Dostopno na <http://www-lt.fe.uni-lj.si/ezs/ISEP2002/intro-slo.html> (15. junij 2007).
3. Charles's George Orwell Links (1995): *The Spanish Civil War*. Dostopno na <http://www.netcharles.com/orwell/articles/col-spanishcivilwar.htm> (21. december 2006).
4. GeoNative (1999): *Meet Euskal Herria – The Basque Country*. Dostopno na <http://www.geocities.com/Athens/9479/basque.html> (5. marec 2007).
5. Council on Foreign Relations (2007): *ETA*. Dostopno na http://www.cfr.org/search.html?q=ETA&x=0&y=0&ie=&site=cfr&output=xml_no_dtd&client=cfr&lr=&proxystylesheet=cfr&oe=&getfields=authors.pubtype (17. marec 2007).
6. Answers.com (2006): *List of ETA attacks*. Dostopno na <http://www.answers.com/topic/list-of-eta-attacks> (18. januar 2006).
7. Merari, Ariel (1993): *Terrorism as a Strategy of Insurgency. Terrorism and Political Violence* 5(4), 213–251. Dostopno na http://www.martinfrost.ws/htmlfiles/strategy_insurgency.html (12. april 2007).
8. Wikipedia: Free Encyclopedia (2007): *Terorizem*. Dostopno na <http://sl.wikipedia.org/wiki/Terorizem> (15. januar 2007).
9. Wikimedia Commons (2006): *Gernikako Arbola*. Dostopno na <http://commons.wikimedia.org/wiki/Image:GernikakoArbola-improved.jpg>, (13. februar 2007).

10. World Socialist Web Site (2007): *The Madrid bombing trial: What has been revealed so far?* Dostopno na <http://wsws.org/articles/2007/mar2007/madr-m24.shtml> (22. marec 2007).
11. Goodman, Al (2003): *Basque question: Spain's pressing problem*. Dostopno na <http://www.cnn.com/SPECIALS/2001/basque/stories/overview.html> (7. januar 2007).
12. Wikipedia: Free Encyclopedia (2007): *Euskobarometro*. Dostopno na <http://en.wikipedia.org/wiki/Euskobar%C3%B3metro> (7. november 2006).
13. BBC (2007): *Spain: Return to Violence*. Dostopno na http://news.bbc.co.uk/2/hi/talking_point/debates/specials/613324.stm (15. marec 2007).
14. International Institute for Counter – Terrorism (2006): *ETA*. Dostopno na <http://www.ict.org.il/inter%5fter/orgdet.cfm?orgid=8> (18. februar 2007).
15. OSAC – Overseas Security Advisory Council (2006): *Moroccan Islamic Combatant Group*. Dostopno na <http://www.osac.gov/Groups/group.cfm?contentID=1326> (17. februar 2007).
16. Global Security (2006): *Usama Bin Ladin*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/ubl.htm> (17. februar 2007).
17. BBC (2006): *Young Basque Dreams of Independence*. Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/1323394.stm> (11. februar 2007).
18. Wikimedia Commons (2006): *Eta Symbol*. Dostopno na <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/82/ETA.jpg> (15. februar 2007).
19. Cryptome (2006): *Alleged Al Qaeda Training Manual*. Dostopno na <http://cryptome.org/alq-terr-man.htm#14> (11. december 2006).

20. Nawal, Al-Sibaa (2001): *ETA Terrorism: Problem of A State and Dilemma of a Nation*. Dostopno na <http://www.islamonline.net/iol-english/dowalia/Politics-2000-August-23/politics3.asp> (17. januar 2007).
21. Global Security (2007): *Al Qaeda: Terrorist Training Camps*. Dostopno na <http://www.globalsecurity.org/military/world/para/al-qaida-camps.htm> (17. februar 2007).
22. Terrorism Research (2006): *Types of Terrorist Incidents*. Dostopno na <http://www.terrorism-research.com/incidents/> (17. februar 2007).
23. Flinn, John (2005): *Homelands: Basque Country, Basques in reflection (Spanish provinces reveal old and new)*. Dostopno na <http://www.sfgate.com/cgi-bin/article.cgi?file=/chronicle/archive/2005/08/21/TRGDGE9EFG1.DTL> (17. marec 2007).
24. Etext Archives (2006): *Birth And Ideology Of Euskadi Ta Askatasuna – ETA*. Dostopno na <http://www.etext.org/Politics/Arm.The.Spirit/Guerrilla/Europe/ETA/eta-hist.asc> (22. marec 2007).
25. McGuire, Stryker in Mike Elkin (2006): *Spain's 3/11 Anniversary: Signs of Healing. A year after 3/11, the country's Muslims feel at home*. Dostopno na <http://www.msnbc.msn.com/id/7101281/site/newsweek/print/1/displaymode/1098/> (17. marec 2007).
26. Burke, Jason (2004): *Terrorist Recruitment Up As Muslims Become More Radicalized*. Dostopno na <http://www.parapundit.com/archives/002190.html> (15. februar 2007).
27. Harman, Chris (2004): *The roots of ETA*. Dostopno na http://www.socialistworker.co.uk/article.php?article_id=976 (23. januar 2007).
28. Socialist Worker (2006): *Socialists and the struggle for Basque freedom*. Dostopno na http://www.socialistworker.co.uk/article.php?article_id=4819 (13. junij 2006).

29. Religije (2005): *Islam*. Dostopno na <http://www.religije.com/islam.htm> (12. februar 2007).
30. Zimmerman, Woody (2004): *Spain – Where it has all Happened Before*. Dostopno na http://www.ahherald.com/atlarge/2004/040729_spain.html (22. marec 2007).
31. Senior Spin (2006): *Basque Country – Basque Flag*. Dostopno na <http://www.seniorspin.com/dining/TNBasque.jpg> (22. december 2006).
32. Coutsoukis, Photius (2004): *Threat to Internal Security*. Dostopno na http://www.photius.com/countries/spain/national_security/spain_national_security_threats_to_internal_~8071.html (15. marec 2007).
33. Dunnigan, James (2006): *Suicide Terrorists, Incorporated*. Dostopno na <http://www.strategypage.com/dls/articles2001/20010625.asp> (25. marec 2007).
34. Center For Defence Information (2007): *In the spotlight: Basque Fatherland and Liberty – ETA*. Dostopno na <http://www.cdi.org/terrorism/eta.cfm> (19. marec 2007).
35. ADL (2006): *Osama Bin Laden: The Profile*. Dostopno na http://www.adl.org/terrorism_america/bin_1.asp (23. marec 2007).
36. Al – Jazeera (2006): *Al Qaeda*. Dostopno na http://www.aljazeera.com/me.asp?service_ID=1020 (20. februar 2007).
37. Rotten (2006): *Terrorist videos*. Dostopno na http://www.rotten.com/library/crime/terrorism/terror-tactics/video_propaganda/ (10. januar 2007).
38. Z Communications (2006): *Behind Giuliana Sgrena's kidnapping*. Dostopno na <http://www.zmag.org/italy/saviano-sgrena-kidnapping.htm> (13. maj 2007).
39. GeoNative (2006): *The Ongoing Conflict in Spain: Basque Nationalism*. Dostopno na <http://www.geocities.com/CapitolHill/1089/basque2.html> (5. marec 2007).

40. Payne, Carol (2003): *Understanding Terrorism - Types of Terrorist Attacks*. Dostopno na <http://www.globalterrorism101.com/UTTypesofTerroristAttacks.html> (14. marec 2007).
41. The Library of Congress – American Memory (2006): *Spain – A Country Study: Library of Congress Country Studies Series*. Dostopno na [http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field\(DOCID+es0036\)](http://lcweb2.loc.gov/cgi-bin/query/r?frd/cstdy:@field(DOCID+es0036)) (3. september 2006).
42. United Nations University (2006): *Political Autonomy and Conflict Resolution: The Basque Case*. Dostopno na <http://www.unu.edu/unupress/unupbooks/uu12ee/uu12ee0m.htm> (1. marec 2007).
37. Le Monde Diplomatique (2006): *Political Violence and Democracy in Spain: Basque Nationalism Undermined by ETA*. Dostopno na <http://mondediplo.com/1998/02/08basque> (10. marec 2007).
43. Elkarri, IV Online magazine (2007): *Euskadi – Negative Evolution*. Dostopno na <http://www.internationalviewpoint.org/spip.php?article339> (13. marec 2007).
44. Yale University (2007): *The Basque Nationalist Movement*. Dostopno na <http://www.yale.edu/macmillan/globalization/basque.pdf> (12. april 2007).
45. Special Report: ERRI Counter – Terrorism Archive (2006): *Terrorist Group Profile*. Dostopno na <http://www.emergency.com/bldn0798.htm> (22. marec 2007).
46. Executive Intelligence Review (2006): *Spain's ETA sets up Kidnappers Inc.* Dostopno na http://www.larouchepub.com/other/1995/2245_eta.html (3. april 2007).
47. Euskosare - The Basque Studies Society (2006): *Euskal Herria*. Dostopno na http://www.euskosare.org/euskal_herria/aurkezpena_eh/eh_mapa/imag (12. februar 2007).
48. Spiegel (2006): *Al Battar*. Dostopno na <http://www.spiegel.de/international/0,1518,387888,00.html> (12. april 2007).

49. Salama, Sammy (2006): *Unrevealling al – Qaida's Target Selection Calculus*. Dostopno na <http://bsimmons.wordpress.com/2007/05/13/unraveling-al-qaidas-target-selection-calculus/> (25. april 2007).
50. Blanchard M. Christopher (2004): *Al Qaeda: Statement and Evolving Ideology. Foreign Affairs, Defense, and Trade Division*. Dostopno na <http://www.fas.org/irp/crs/RS21973.pdf> (1. junij 2007).
51. INSTITUT DE RELATIONS INTERNATIONALES ET STRATÉGIQUES Paris (2006): *Europe Face To Face With Terrorism*. Dostopno na <http://www.iris-france.org/docs/pdf/actes/livre-terrorisme-EN.pdf> (17. februar 2007).
52. Knight, Alan (2005): *E – Terror: Journalism, Terrorism and the Internet*. Dostopno na <http://www.ejournalism.au.com/ejournalist/alkas.pdf> (3. maj 2007).
53. MIPT Terrorism Knowledge Base (2007): *ETA*. Dostopno na <http://www.tkb.org/Group.jsp?groupID=31> (25. marec 2007).
54. BBC (2005): *Who are ETA?* Dostopno na <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/3500728.stm> (5. januar 2007).
55. Euskal Herria Journal (2005): *Basque Separatists*. Dostopno na <http://www.ehj-navarre.org/> (15. marec 2006).
56. Castanos, Jose Ramon (2001): *Basque rights and Spanish democracy*. Dostopno na <http://www.elkarri.org/en/textos/quienes1.php> (15. december 2006).
57. Council Framework Decision of 13 June 2002 on Combating Terrorism (2002): *Proposal for a Council Framework Decision on Combating Terrorism*. Dostopno na http://eurlex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=EN&numdoc=32002F0475&model=guichett (10. maj 2007).

c) Drugo

- Alexander Gartzia (20), socialistični novinar in študent ekonomije na baskovski univerzi Bilbao, Španija: Intervju s pripadnikom študentske socialistične organizacije Ikasle Abertzaleak⁴⁶, ki se zavzema za pravice baskovskih študentov ter za neodvisnot Baskovske države.
- ASP32 – pregledovalnik podatkovnih zbirk: SSKJ (2002).

⁴⁶ Več na: www.ikasleabertzaleak.org. (spletna stran je na voljo v baskovskem, španskem in francoskem jeziku).